

ЖУРНАЛ ВИЗНАНО ПЕРЕМОЖЦЕМ КОНКУРСУ "СВІТОЧ ПРИДНІПРОВ'Я"

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ЩОМІСЯЧНИК

ВИХОДИТЬ З ЛИПНЯ 1991 р.

БОРИСТЕН

2011 рік

№ 9 (243)

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ, ПУБЛІЦИСТИЧНИЙ
ТА НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИЙ ЩОМІСЯЧНИК

Традиційними урочистостями у Палаці студентів розпочалося студентське життя для двох з половиною тисяч першокурсників Дніпропетровського Національного Університету імені Олеся Гончара. З напутнім словом до вчорашніх абітурієнтів звернувся ректор ДНУ, професор **Микола ПОЛЯКОВ**. Докладніше про важливу подію в житті одного з найпрестижніших ВУЗів країни читайте в дописі «Авторитет, підтверджений попитом» на 1 стор. цього номеру .

"БОРИСТЕН" — літературно-мистецький, публіцистичний та науково-популярний щомісячник.

Шеф-редактор Фідель СУХОНІС

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Іваненко Валентин Васильович — Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара, проректор, доктор історичних наук, професор.
Світленко Сергій Іванович — Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара, декан історичного факультету, доктор історичних наук, професор.
Швидько Ганна Кирилівна — Національний приватний університет (м. Дніпропетровськ), професор кафедри історії і політичної теорії, доктор історичних наук, професор.
Удод Олександр Андрійович — Інститут інноваційних технологій та змісту освіти Міністерства освіти і науки України (м. Київ), директор, доктор історичних наук, професор.
Василенко Віталій Олександрович — Національний гірничий університет (м. Дніпропетровськ), професор кафедри історії і політичної теорії, доктор історичних наук, професор.
Поповський Анатолій Михайлович — Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, професор кафедри мовної підготовки, доктор філологічних наук, професор.
Демченко Володимир Дмитрович — Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара, декан факультету систем та засобів масової комунікації, доктор філологічних наук, професор.
Заверталоко Нінель Іванівна — Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара, професор кафедри української літератури, доктор філологічних наук, професор, голова спеціалізованої вченої ради ДНУ ім. О. Гончара з політичних наук.
Шенгелєв Максиміліан Альбертович — Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара, завідувач кафедри міжнародних відносин, доктор політичних наук, доцент.
Токовенко Олександр Сергійович — Дніпропетровський національний університет, декан соціально-гуманітарного факультету, доктор філософських наук, професор, голова спеціалізованої вченої ради ДНУ ім. О. Гончара з політичних наук.
Гнатенко Петро Іванович — Дніпропетровський національний університет, завідувач кафедри філософії, доктор філософських наук, професор, член спеціалізованої вченої ради ДНУ ім. О. Гончара з політичних наук.
Терещенко Алла Костянтинівна — Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. Рильського НАН України (м. Київ), провідний науковий співробітник, доктор мистецтвознавства, професор.
Степовик Дмитро Власович — Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. Рильського НАН України (м. Київ), провідний науковий співробітник, доктор мистецтвознавства, професор.
Грица Софія Йосипівна — Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. Рильського НАН України (м. Київ), провідний науковий співробітник, доктор мистецтвознавства, професор.
Найден Олександр Семенович — Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. Рильського НАН України (м. Київ), провідний науковий співробітник, доктор культурології, професор.
Китова Світлана Андріївна — Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, професор кафедри української літератури, доктор культурології, професор.
Шейко Василь Миколайович — Харківський державний університет культури, ректор, доктор історичних наук (культурологія), професор.
Коректор — Ірина Куд.

Представництва редакції:

у Києві — Юрій Завгородній. Т. 044-482-26-58, 050-469-88-83.
у США: Bahriany Foundation, INC. 811S Roosevelt Ave., Arlington Hts, IL. 60005-2749 USA;
з релігійних справ у США та Канаді: Mr. V. Babanskyj, 74 Oakridge, Wauhan, N.J. 07069, USA;
у Канаді: Mr. J. Stech, 80 Coe Hill Dr., Art. 414, Toronto, Ont. M6S 3C9, Canada;
у Румунії: Riteco Virgil STR. 1 Decembrie 7. Bloc 19 Sc B. Ap. 8 8885 Macin Jud. Tulcea Romania;
у Бразилії: Pedro Harletakei AL. Augusto Stelf eld, 795 80410-140 Curitiba, PR BRASIL;
у Австралії: Mr. Fedir Habelko 5. Reserve C. T., Glenroy VIC. Australia - 3046 T. & Fax: 03.93061997
у Ізраїлі: Svitlana Glaz, Arie Rubin, 18/1, Lod, Israel;
у Польщі: Jurii Hawryluk, skr. poczt. 55, 17-100 Bielsk Podlaski, Polska;
Корреспондент на США та Мексику: Ilarion Chejlyk 45 Mountain Ave. Warren, N. J. 07059, USA

Редакція не відповідає за думки і факти, викладені авторами на сторінках щомісячника. Листується з читачами лише через журнал. Редакція сплачує гонорари тільки за матеріали, які замовлені авторам. Редакція залишає за собою право скорочувати матеріали без згоди авторів.

**Адреса: "Бористен", абонентна скринька 791, 49008, Дніпропетровськ, Україна.
Телефони: 050-340-28-27, (056) 713-52-58.**

Серія КВ, реєстр. номер 16084-4556 ПР. Рік видання двадцять перший.

ЗАСНОВНИКИ: Дніпропетровська міська громадська організація "Товариство шанувальників журналу "Бористен", Національний гірничий університет, Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара.

ВИДАВЦІ: Дніпропетровська міська громадська організація "Товариство шанувальників журналу "Бористен", національний гірничий університет, Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара.

Постановою президії ВАК України від 9-го квітня 2008 року за номером № 1-05/4 журнал внесено до переліку наукових фахових видань України, у яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт з історії, філології, політичних наук, мистецтвознавства та культурології.
E-mail: borysten@a-teleport.com

Наша вебсторінка: www.borysten.narod.ru.

Номер рекомендовано до друку вченою радою НГУ України.
Підписано до друку 30.09.2011 р. Формат 60/84/8, друк офсетний.
Умов. друк. арк. 2,79.
Зам. № 1480. Тир. 1500.

ТОВ "Перша міська друкарня".

Адреса: вул. Степового фронту, 11-а, м. Павлоград Дніпропетровської обл., Україна, 51400.

**УКРАЇНО,
ти - моя
молитва...**

Василь СИМОНЕНКО

Василь СИМОНЕНКО

НІ, НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНА!

Я зустрічався з вами в дні сурові,
Коли вогні червоні язика.
Сягали від землі під самі зорі
І роздирали небо літака.
Тоді вас люди називали псами,
Бо ви лизали німцям постюли,
Кричали «Хайль!» охриплими басами
І «Ще не вмерла...» голосно ревли.
Де ви шли — там пуста і руїна,
І трупи не вміщалися до ям —
Плювала кров'ю «ненька Україна»
У морди вам і вашим хазяям.
Ви пропили б уже її, небогу,
Розпродали і нас по всій землі,
Коли б тоді Вкраїні на підмогу
Зі Сходу не вернулись «москалі».
Тепер ви знов, позв'язувавши кості,
Торгуете і оптом, і вроздріб,
Нових катів запрошуєте в гості
На українське сало і на хліб.
Ви будете тинятися по чужинах,
Аж доки дідько вас не забере,
Бо знайте: ще не вмерла Україна,
І не умре!

Віктор ГЕРАШЕНКО

**ДО РІДНОГО СЛОВА
ТОРКАЮСЬ ДУШЕЮ...**

До рідного слова торкаюсь душею,
Боюсь очорнити чи зрадити його.
З цих слів наша мова, пишаємось нею —
Це музика й пісня народу мого.
Без неї не зміг би на світі прожити,
Не зміг би помітити земної краси,
Не чув би й не бачив, як шепчеться
жито,
З якого стікають краплинки роси.
Вона — джерело й найчистіша
криниця,
З якої черпаю натхнення й снагу.
Вона кришталево дзвенить і іскриться,
Я нею тамую духовну жагу.
У шесті трав, у цвітінні калини
Я чую цю мову у сні й наяву.
Вона в моїм серці, — це все Україна,
Я дихаю нею, я нею живу!

Георгій АКУЛОВ

УКРАЇНІ

Я знаю, вранці зійде сонце,
Я впевнений, життя трива,
Загляне світло у моє вікноце,
І що росте після дощу трава.
Я знаю, що весняний вітер віє,
І наді мною небо голубе,
Я знаю — і тому не смію
Забуть і не люблю тебе.
Земна весна, буває черемшина,
Веселка радо сядє в небесах,
Калина, символ України,
Розквітне попід лісом і в садах.
Я так люблю весняну пору року,
Коли в галях співають солов'ї,
Коли береза пригощає соком
І луг дарує пахощі свої.
Люблю тебе всім серцем і душею,
Бо ти єдина, матінко моя,
Я з гордістю зову тебе своєю,
Люблю тебе, як матір немовля.

ЗМІСТ

ІНФ. ДНУ, «АВТОРИТЕТ, ПІДТВЕРДЖЕНИЙ ПОПИТОМ».....	1
ІНФ. ГУОН ОДА, МАРІЯ ПУСТОВА: «ОСВІЧЕНІ ЛЮДИ І КВАЛІФІКОВАНІ КАДРИ Є ОСНОВНИМ БАГАТСТВОМ І ПЕРСПЕКТИВОЮ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ».....	2

ЛЕСЯ КОВАЛЬОВА, «BARDZO DOBRZE».....	3
І. ЗАРЖИЦЬКИЙ, ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ПОЗИТИВНИХ ЦІННОСТЕЙ У ЗАПОБІГАННІ СИНДРОМУ «ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ» У ПСИХОЛОГА.....	4
ЕЛІНА ЗАРЖИЦЬКА, «ВИХОВУЄМО БУДІВНИЧИХ ВІДРОДЖЕНОЇ НЕЗАЛЕЖНОЇ ДЕРЖАВИ».....	6
В. СИРОТА, «ОСІННІЙ ДИПТИХ».....	7
НАТАЛЯ ФЕДЬКО, «ПЕРЛИНА ДУХУ» ...	8
ІНФ. ГУОН ОДА, «НА ДНІПРОПЕТРОВЩИНІ СТВОРЮЄТЬСЯ ВЗАЄМОДІЯ ВЛАДИ, БІЗНЕСУ ТА ВНЗ».....	8
ІНФ. ДНУ, «СТУДЕНТИ ДНУ — ПЕРЕМОЖЦІ МІЖНАРОДНОЇ ОЛІМПІАДИ З МАТЕМАТИКИ».....	9
ЗОЯ ШЕВЦОВА, «ДАНИНА ПАМ'ЯТІ СЕРЦЯ».....	10
Г. БЕРДО, «ЧУЖІ ЛЮДИ».....	13
Ф. СУХОНИС, «УЛЯНА ПОВЕРТАЄТЬСЯ...».....	16
Ф. СУХОНИС, «МИ ВТРАТИЛИ ВІРНОГО ДРУГА».....	19
Л. ЯКОБЧУК, Л. ХМЕЛЬКОВСЬКИЙ, «НЕБО ФІЗИЧНЕ І ДУХОВНЕ».....	20
ГАЛИНА ГОНЧАР, «КОСТЬ ГУСЛИСТИЙ: ЕПІЗОД ІЗ НАУКОВОЇ БІОГРАФІЇ».....	22
Й. СІРКА, «ІНША КРАЇНА — ІНШІ ЗВИЧАЇ».....	25
ІНФ. ГУОН ОДА, «НА ДНІПРОПЕТРОВЩИНІ СТВОРЮЄТЬСЯ НОВА ГЕНЕРАЦІЯ».....	26
В. КОВАЛЕНКО, «НА НАВЧАННЯ — ЗА КОРДОН».....	27
ВАЛЕНТИНА ШАБЕТЯ, «БАРВІНКОВИЙ ВІНОК».....	28
ІАЦ НГУ, «НА ХХІІ-МУ ВСЕСВІТНЬОМУ ГІРНИЧОМУ КОНГРЕСІ».....	29
ІНФ. ДНУ, «СТУДЕНТАМ-КАЗАХАМ ВРУЧИЛИ ДИПЛОМИ ДНУ».....	30
О. ТРЕТЯК, «20 РОКІВ ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ ОСВІТІ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО РЕГІОНУ – ЗДОБУТКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЗРОСТАННЯ».....	31
М. ДУПЛЯК, «ПОВЧАЛЬНА РОЗПОВІДЬ» 32	
ІНФ. ДНУ, «УКРАЇНА: ШЛЯХ МОЖЛИВОСТЕЙ» — ПРОЕКТ РОЗВИТКУ КРАЇНИ ЗА ВЕРСІЮ КОМАНДИ ДНУ».....	33
Ф. СУХОНИС, «ШІСТДЕСЯТИРІЧЧЯ СВЯТКУЄ МИКОЛА ДРОБІТЬКО».....	34
ВЛАС. ІНФОРМ., «ВІДКРИТО НОВИЙ ПАМ'ЯТНИК УКРАЇНСЬКИЙ ПИСАНЦІ В БРАЗИЛІЇ».....	35
Е. ЗАРЖИЦЬКА, «ЯК ЧЕРЕПАХА НАТАЛКА ДО ШКОЛИ ЗБИРАЛАСЯ».....	36
МУДРІСТЬ НАРОДІВ СВІТУ: ПРИКАЗКИ ТА ПРИСЛІВ'Я 3 СТ. ОБКЛАДИНКИ	

АВТОРИТЕТ, ПІДТВЕРДЖЕНИЙ ПОПИТОМ

П'ять тисяч молодих людей стали студентами Дніпропетровського національного університету ім. О.Гончара.

систему „Електронний вступ“ — 1576 заяв. Наш університет був сьомим серед ВНЗ країни, що користувалися найбільшим попи-

Традиційними урочистостями у Палаці студентів розпочалося студентське життя для двох з половиною тисяч першокурсників ДНУ. Із першою серйозною перемогою на життєвому шляху щасливих юнаків і дівчат привітали Міністр освіти і науки, молоді та спорту України Дмитро Табачник, Уповноважений Президента України з прав дитини Юрій Павленко, голова Дніпропетровської облдержадміністрації Олександр Вілкул, міський голова Іван Куліченко, ректор ДНУ ім. О.Гончара Микола Поляков та інші.

Цього року студентське братерство класичного університету поповнили близько 5000 юнаків і дівчат. У своїй промові ректор М.В. Поляков підкреслив, що план державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою Дніпропетровський національний університет виконав у повному обсязі: «На перший курс за бюджетною формою навчання зараховано 1460 студентів. Іще більше 900 студентів уклали угоди на навчання за контрактом. Близько 2,5 тисяч бакалаврів зараховано на навчання за освітньо-кваліфікаційними рівнями „спеціаліст“ та „магістр“. Приймальною комісією ДНУ було прийнято 15951 заяву від абітурієнтів, з них через

том у абітурієнтів. Шановні першокурсники, ви зробили перший серйозний вибір у житті, і ми бажаємо, щоб студентські роки в нашій альма-матер стали для вас найкращими!» — наголосив Микола Вікторович.

Корисні поради дав першокурсникам Міністр освіти і науки, молоді та спорту України Дмитро Табачник: «Сьогодні для вас один з найкращих днів у житті. Лише Дніпропетровський університет дає можливість стати класиком літератури, як ваш випускник Павло Загребельний, і класиком ракетобудування, як ваш випускник Станіслав Конюхов, класиком математики, як ваш викладач Володимир Москаковський... І таких імен в університеті десятки і десятки, — зазначив Дмитро Володимирович. — Мої три рецепти успіху для першокурсників такі. По-перше, запам'ятайте: ваші якісні знання найбільш потрібні саме вам. Викладачі можуть лише допомогти, а кожен ставить собі максимальну „планку“ на п'ять років, тоді він буде конкурентоспроможним фахівцем з гарним місцем роботи і високим рівнем забезпеченості.

По-друге. Студент завжди має поєднувати навчання з за-

коханістю, тому що немає справжнього студента, який би не був закоханий. Закоханість допомагає навчатися, як би багато часу вона не відбирала.

Третій рецепт. Намагайтесь в усьому перевершити своїх виклада-

чів. Якщо не ставити перед собою велику мету, не досягнеш навіть і незначної цілі. Будьте амбітними, будьте орієнтовані на успіх і перемогу.

Цього року державою надані для кожного з вас унікальні можливості. В радянські часи на кожних

сто випускників середніх шкіл було надано двадцять місць в університетах. Цього року на кожних сто випускників Президент і уряд забезпечили по 55 місць державного замовлення у вищих навчальних за-

кладах України. Якщо долучити всіх бажаючих навчатися за контрактом, то вважаю, що майже всі, хто прагне вищої освіти, може реалізувати своє конституційне право», — підкреслив Дмитро Володимирович.

Високі гості вручили студентам 10 ноутбуків для навчання та наукової роботи. Серед відзначених — призери Міжнародних та Всеукраїнських студентських олімпіад та дітисироти, що набрали цього року найвищу кількість балів із ЗНО.

Представники студентської ради передали першокурсникам символічні студентський квиток, залікову книжку і «граніт науки». Також першокурсники дали урочисту клятву на гідність звання студента університету.

Інформаційно-аналітичне агентство ДНУ ім.О.Гончара.

МАРІЯ ПУСТОВА: «ОСВІЧЕНІ ЛЮДИ І КВАЛІФІКОВАНІ КАДРИ Є ОСНОВНИМ БАГАТСТВОМ І ПЕРСПЕКТИВОЮ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»

Заступник голови облдержадміністрації Марія Пустова відкрила роботу секційних засідань керівників районних та міських методичних об'єднань вчителів, які проходять з 16 по 18 серпня 2011 року на базі Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

У роботі секцій взяли участь заступники начальників управлінь, відділів освіти з методичної роботи, керівники методичних кабінетів, центрів, керівники методичних об'єднань, директори загальноосвітніх навчальних закладів, заступники директорів з виховної роботи, педагоги-організатори, вчителі-предметники.

Протягом трьох днів понад 2 тисячі педагогів з усієї Дніпропетровщини у складі 36 секцій взяли участь у методичних нарадах, де вони обмінювалися досвідом та обговорювали актуальні питання з розвитку освіти.

Марія Пустова, ознайомившись з роботою секційних засідань, зазначила, що такі наради дають змогу педагогам з усіх міст і районів Дніпропетровщини підвищити свій професійний рівень і налагодити контакти з колегами, що є обов'язковою умовою для творчого і професійного розвитку кожного освітянина.

Також вона підкреслила, що обласна влада високо цінує освітянську громаду. За ініціатииви голови облдержадміністрації Олександра Вілкула в області діє проект «Новий Дніпропетровщині — новий стандарт освіти». У рамках цього проекту в 2011 році збільшено загальний обсяг фінансування освітньої галузі з обласного бюджету. На сьогодні ця сума складає 634 млн грн, що майже на 260 млн грн більше минулорічного.

Особлива увага приділяється селу й сільській школі. Для безкоштовного підвезення учнів на заняття в 2010 році за рахунок різних джерел фінансування придбано 27 шкільних автобусів та 18 автобусів у I півріччі цього року.

Одним із пріоритетів проекту також є створення інформаційно-комунікативного середовища, що відповідає вимогам сучасності. За сприяння обласної влади в 2010 році поновлено фінансування програми з забезпечення шкіл комп'ютерною технікою. У рамках регіонального проекту «Новий Дніпропетровщині — новий стандарт освіти» загальноосвітні школи отримали 32 навчальні комп'ютерні комплекси. Наразі в області стовідсотково комп'ютеризовано всі сільські школи.

Ще одним важливим питанням є забезпечення гідного рівня заробітної плати вчителя, вихователя і викладача. Протягом 2010 року постановами Кабінету Міністрів України п'ять разів підвищувалася заробітна плата педагогів. У цьому році посадові оклади працівників соціальної сфери також підвищено. У березні Урядом прийнято рішення про встановлення 20% надбавки за престижність педагогічної праці. Цю надбавку отримають понад 350 тис педагогів.

У Дніпропетровській області немає заборгованості з виплати заробітної плати і відпускних, усі освітяни отримали допомогу на оздоровлення і з новими силами можуть розпочати новий навчальний рік.

«Педагогічна громадськість Дніпропетровщини займає провідні місця на обласних, Всеукраїнських, міжнародних виставках, презентаціях і наукових форумах. Це є безумовним підтвердженням високого професіоналізму освітян нашої області», — сказала заступник голови облдержадміністрації Марія Пустова.

Інф. ГУОН ОДА.

«BARDZO DOBRZE»

Ці два слова добре вивчив кожен, навіть той, хто до приїзду в Польщу жодного разу не чув польської мови і зовсім нічого не знав про неї. Говорячи про кожного, я маю на увазі учасників Літньої Школи Підприємництва 2011 року.

Літня Школа Підприємництва — щорічне явище в житті студентів Національного гірничого університету та студентів Вищої Банківської Школи у Вроцлаві. 2011 рік не став винятком.

Львів-Карпач-Вроцлав-Краків-Львів — саме так коротко можна описати маршрут подорожі студентів нашого університету. Отже, командою з

Наші студенти в western city.

15 чоловік ми вирушили в дорогу. Першим місцем нашого притулку став Карпач, маленьке, туристичне, дуже миленьке містечко в Нижній Сілезії. Саме тут ми дружно співали караоке рідною та польською мовами, танцювали народні танці, відвідували шикарний аквапарк, дерлися на Сніжку (найвищу точку в Нижній Сілезії), командами вирішували складні питання. Наприклад: «Представники чоловічої чи жіночої статі більш бажані співробітники в очах роботодавців?» Повірте, відповідь вийшла вже дуже неординарна.

Наступна зупинка — Польська Венеція — Вроцлав. Це третє за величиною місто в Польщі, культурна столиця Європи в 2016 році. Всю масштабність і неймовірну красу учасники Школи Підприємництва оцінили не раз, як вдень, так і в нічний час. Варто зазначити, що Вроцлав —

студентське місто, тому кожен міг знайти собі розвагу до смаку, починаючи від відвідування дискотек та вечірок, кафе, походу в гості, закінчуючи посиденьками на студентському острові.

Одне правило — вранці-раненько всі в бойовій готовності повинні розвивати свої підприємницькі здібності у віртуальних ситуаціях. Професори Вищої Банківської Школи всіляко допомагали своїми порадами приймати вірні управлінські рішення і не витратити свій капітал даремно!

Останньою зупинкою став Краків — найстаріше місто в Польщі. Маленькі вулички, древній замок Вавель не залишилися без нашої уваги. А деякі студенти вирішили навіть наостанок закріпити знання польської мови та відвідали кінотеатр!

Два тижні перебування в Польщі пролетіли як один день. Згадуючи найяскравіші моменти воістину студентського життя, думаєш — як багато ми встигли і шкода, що все закінчилося.

Даю пораду майбутнім поколінням: хочеш корисно провести свої літні канікули, знайти товаришів, а може, і майбутніх партнерів по бізнесу, удосконалити свої мовні навички, з веселою компанією оглянути пам'ятки Польщі, тоді бери участь у Школі Підприємництва, тому що там все *bardzo dobrze*!!!

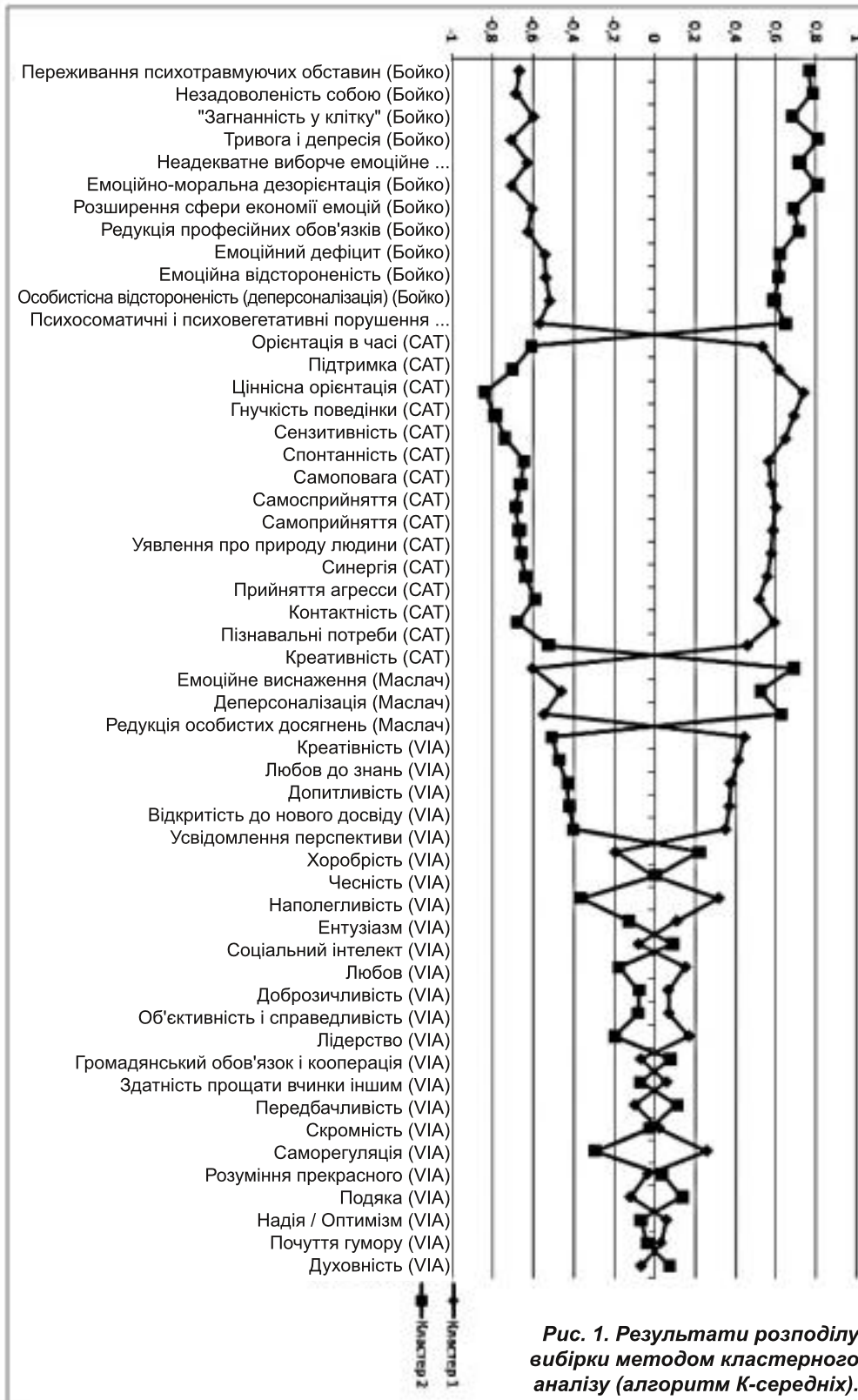
Леся КОВАЛЬОВА,
студентка Інституту економіки НГУ.

■

Вечір в польських Карпачах.

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ПОЗИТИВНИХ ЦІННОСТЕЙ У ЗАПОБІГАННІ СИНДРОМУ «ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ» У ПСИХОЛОГА

Для визначення ролі позитивних цінностей у запобіганні синдрому «емоційного вигорання» психологів ми провели емпіричне дослідження. В ньому прийняли участь 60 студентів, які навчаються на факультеті психології ДНУ ім. О. Гончара. У вибірку увійшли 5 респондентів чоловічої та 55 респондентів жіночої статі, усі віком від 20 до 24 років. Дослідження проводилося протягом березня-квітня 2011 року.

Теоретичною гіпотезою нашого дослідження стало припущення, що наявність деяких позитивних цінностей у психологів запобігає виникненню синдрому емоційного вигорання.

Для дослідження ми використовували наступні методики:

– методику діагностики рівня емоційного вигорання (В.В. Бойко);

– тест самоактуалізації (САТ);

– опитувальних на вигорання (МВІ) (К. Маслач і С. Джексон) (варіант адаптований Н. Є. Водоп'яною);

– «цінності у дії» — Values in action (VIA) (перекладений українською у Дніпропетровському національному університеті професором Е.Л. Носенко та доцентом Л.І. Байсаровим).

На основі відповідних методик та теоретичної гіпотези перевірено наступні статистичні гіпотези:

1. Вибірка респондентів може бути поділена за визначеними методиками кластерним аналізом за методом К-середніх на дві групи, що будуть мати статистично достовірні відмінності.

2. Виділені кластери статистично достовірно відрізнятимуться між собою за рівнем професійного вигорання та самоактуалізацією.

3. Кластери з різним рівнем професійного вигорання будуть мати статистично достовірні відмінності в ціннісній сфері, а саме у вираженості «позитивних цінностей».

Статистичні відмінності визначались за допомогою параметричного критерію t-Стюдента. Окрім цього, статистичні висновки доповнені інтерпретацією, яка дозволяє визначити подальші напрямки дослідження та відкриває нові проблеми.

На першому етапі дослідження для розподілу масиву досліджуваних на підгрупи за різними рівнями виявлення професійного вигорання було використано кластерний аналіз (алгоритм К-середніх). Було сформовано два кластери, які можна достатньо однозначно порівняти між собою. Результати розрахунків

Напруга (за В. Бойко)				
Кластер	Переживання психотравмуючих обставин	Незадоволеність собою	"Запнятість у клітку"	Тривога і депресія
1	11,2813	10,7188	10,8125	11,2188
2	17,7500	17,8214	17,1071	18,2500
t	-7,853	-8,285	-6,394	-8,949
Резистенція (за В. Бойко)				
Кластер	Неадекватне виборче емоційне реагування	Емоційно-моральна дезорієнтація	Розширення сфери економії емоцій	Редукція професійних обов'язків
1	12,5938	12,4375	12,1875	11,1250
2	17,8214	18,0714	16,8214	15,8929
t	-6,980	-8,866	-6,524	-6,895
Виснаження (за В. Бойко)				
Кластер	Емоційний дефіцит	Емоційна відстороненість	Особиста відстороненість (деперсоналізація)	Психосоматичні і психо-вегетативні порушення
1	12,5625	12,0313	12,2500	10,8438
2	16,7857	16,1071	15,7857	15,1786
t	-5,458	-5,399	-5,110	-5,858

професійного вигорання, а також низкі результати за тестом самоактуалізації.

З «позитивними» цінностями в цих групах ситуація не є такою однозначною. Тож наведений графік є просто наочною презентацією отриманого результату. Для того, щоб робити кінцеві висновки про відмінності груп, ми порівняли відмінності виділених кластерів за кожною з шкал обраних нами методик і перевірили значущість розбіжностей між групами (рис. 1).

На другому етапі дослідження результати кластеризації досліджуваних зіставлено за обраними показниками з метою встановлення статистичної значущості розбіжностей, що відображені на рисунку 1. Почнемо з методики діагностики рівня емоційного вигорання В.В.

$p < 0,001$. За цими результатами можемо побачити, що кластерний аналіз виділив одну групу, в якій симптоми вигорання знаходяться в стадії розвитку (складаються), але ще не склалися, у той час, як у другій групі симптоми вже склалися (результати перевищують нормативний показник на 15 балів), хоча домінуючих показників немає. Те ж саме можна загалом констатувати і відносно сформованості стадій вигорання. Якщо в другій групі всі фази вже сформувалися (середні показники вище 60 балів), то перша група знаходиться на стадії процесу формування. Наведені показники характеризують групу у цілому, оскільки і в першій, і в другій групах є респонденти, в яких ряд симптомів не склалися взагалі, або вже

Таблиця 2. почали домінувати. Ще одним цікавим фактом є менші показники за фазою «напруги» в першій групі, та менші показники за фазою «виснаження» — в другій.

Наступна методика, яку проаналізовано, був опитувальник на вигорання (К. Маслач). Результати розрахунків відмінностей наведені у таблиці 2. Для кожної з шкал («Емоційного виснаження», «Деперсоналізації», «Редукції особистих досягнень») розраховані значення критерію t-Стюдента та визначені рівні значущості.

Далі буде

Кластер	Емоційне виснаження	Деперсоналізація	Редукція особистих досягнень
1	27,0625	13,2188	18,3750
2	38,6429	17,5714	28,2857
t	-6,485	-4,337	-5,537
p	<0,001	<0,001	<0,001

кластерного аналізу відображені на рисунку 1. На ньому зображені середні показники за кожною шкалою після нормалізації первинних даних (Z-scores).

В першій кластер увійшли 32 досліджуваних із низькими показниками за стадіями вигорання (В. В. Бойко) та ознаками професійного вигорання (К. Маслач), але з високим рівнем самоактуалізації. В другому кластері виявилось 28 осіб, у яких були зафіксовані високі показники рівня емоційного вигорання та

Бойко. Результати розрахунків за шкалами цієї методики наведені у таблиці 1. Усі наведені показники критерію t-Стюдента розраховувалися за нормалізованими даними, а середні показані в первинних даних (щоб можна було дати відповідну інтерпретацію).

Усереднені данні за двома кластерами — показані вище у табл. 1.

Усі наведені показники t-Стюденту є значущими на рівні

ВИХОВУЄМО БУДІВНИЧИХ ВІДРОДЖЕНОЇ НЕЗАЛЕЖНОЇ ДЕРЖАВИ

Починався новий навчальний рік. Найголовніше зараз — державницьке розуміння того, якою буде наша школа в новому 2011—2012 навчальному році. Ці питання розглядатимуться на традиційній серпневій конференції учительського загалу. Своїм баченням подальшого розвитку освітньої галузі ділиться заступник голови обласної державної адміністрації Марія Пустова.

— Шановна Маріє Іванівно, якими характеристиками повинна володіти освіта у XXI столітті?

— Інноваційний шлях розвитку суспільства можливо забезпечити, лише сформувавши покоління людей, які і мислять, і діють по-інноваційному. Звідси — значна увага до загального розвитку особистості, її комунікативних здібностей, засвоєння знань, самостійності в прийнятті рішень, критичності та культури мислення, розвитку інформаційних і соціальних навичок. До таких підходів спонукає головна педагогічна ідея сучасності — освіта впродовж життя.

Сьогодні керівництво області на чолі з Олександром Вілкулом вважає, що доречно зосередити увагу не тільки педагогів, але й батьків, всієї громади на тому, що школа — це необхідний елемент цілісної системи села, міста, району, де кожне кільце ланцюга залежить від інших і взаємодіє з ними. За ініціативою Олександра Юрійовича розроблено регіональний проект «Новий Дніпропетровщині — новий стандарт освіти», завдяки впровадженню якого маємо на меті вихід нашого регіону на рівень провідного освітнього центру України та Європи.

— Якою Ви бачите сучасну нову школу як інститут?

— Нова школа повинна відповідати меті випереджаючого розвитку. У школі буде забезпечено вивчення не тільки досягнень минулого, а й технологій, які формують суспільні стратегії в майбутньому. Указом Президента України В. Януковича 2011 рік оголошено Роком освіти та інформаційного суспільства.

Зараз все ширше й ширше використовується віртуальна комуніка-

ція. Сучасність вимагає і від вчителя, і від учня величезного запасу знань в області сучасних інформаційних технологій. З огляду на це керівництвом області особливий акцент робиться на формуванні в області Єдиного інформаційного простору.

— Батьки радіють, що завдяки новоствореній інформаційній мережі вони зможуть контролювати процес навчання дітей, дізнаватися про їх оцінки. Це дійсно так?

— Безумовно. Новий стандарт освіти — це й сучасна система оцінки її якості, що повинна забезпечувати нас достовірною інформацією про те, як працюють і окремі освітні установи, і система освіти в цілому.

З 1 вересня до єдиної інформаційної мережі будуть підключені всі ЗНЗ області, почнуть працювати електронні журнали і щоденники в Інтернеті. У подальшому можливе розширення системи шляхом залучення дошкільних навчальних закладів, професійно-технічної та позашкільної освіти тощо.

— Законодавче закріплення поняття інклюзивної освіти в 2010 році дозволило забезпечити впровадження в Україні європейського досвіду соціальної адаптації дітей з особливими потребами. Міністр ОНМС України Дмитро Табачник в

одному своєму виступі підкреслив, що навчання таких дітей у звичайних школах є надзвичайно корисним для їхньої соціальної адаптації, а також сприятиме гуманізації освітнього процесу в цілому. Чи готова до цього Дніпропетровщина?

— У цих питаннях значний досвід накопичений загальноосвітніми школами-інтернатами та санаторіями області. Існуюча мережа достатньо задовольняє потреби населення у таких закладах. Зазначу, що навчально-виховний та лікувально-реабілітаційний процеси у цих закладах спрямовані на здійснення комплексної медичної, психолого-педагогічної, трудової реабілітації хворих дітей, що в свою чергу забезпечує соціально-трудова адаптацію та інтеграцію дітей у суспільство.

На теперішній час у загальноосвітніх навчальних закладах області функціонують 109 класів інтенсивної педагогічної корекції. В області діють 7 багатопрофільних навчально-реабілітаційних центрів для навчання та виховання дітей зі складними вадами розвитку. У 77 дошкільних закладах області функціонує 244 групи компенсуючого типу, де виховується близько 4 тис. дітей з порушенням опорно-рухового апа-

рату, важкими порушеннями мови, затримкою психічного розвитку, зі зниженням зору, фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення.

– *Навчальний процес має бути комфортним і доступним для кожного юного мешканця нашої області...*

– Про це дбає керівництво області в чолі з головою облдержадміністрації Олександром Вілкулом. За кошти обласного бюджету реконструюються шкільні будівлі, оновлюється матеріальна база, збільшується фінансування харчування дітей, успішно діє програма «Шкільний автобус». Саме на це нарікає Міністр освіти і науки, молоді та спорту Дмитро Табачник.

На сьогодні у сільських районах області безкоштовно підвозяться 100% учнів, за цим показником ми одні з кращих в Україні. Найближчим часом будуть отримані ще 12 автобусів за кошти державного бюджету для заміни орендованого та рейсового автотранспорту.

Діти мають бути забезпечені якісною питною водою, тому планується встановлення систем доочищення питної води у промислових містах області, починаючи з дошкільних навчальних закладів.

– *Але ж не тільки школа виховує школяра, спроможного самореалізуватися у житті?*

– В області формується творче середовище для виявлення особливо обдарованих дітей у кожній загальноосвітній школі.

Вже сьогодні учні навчальних закладів області показують високі результати у розробці дослідниць-

ких проектів й успішно захищають свої відкриття як на всеукраїнському, так і на міжнародному рівні.

Розгалужена система олімпіад і конкурсів для школярів, варіативні частини шкільної програми, врахування у навчальному процесі індивідуальних досягнень учнів, перемог і здобутків — все це сприяє гармонійному розвитку творчої успішної особистості.

Для забезпечення інтелектуального розвитку молодих громадян, створення умов для їх творчої реалізації та розширення наукового світогляду, підготовки до активної діяльності в галузі науки 12 серпня ц.р. сесією обласної ради було прийнято рішення щодо створення окремого обласного комунального позашкільного навчального закладу «Дніпропетровська Мала академія наук учнівської молоді» Дніпропетровської обласної ради.

– *Яким, на Ваш погляд, має бути ідеал учителя?*

– Вчитель у моєму розумінні — це людина, яка ставить за мету не тільки передавати дітям свої знання, але й уміння зробити все для того, щоб вони хотіли, а не були вимушені їх у неї брати.

Загалом же, вчителі Дніпропетровщини відкриті до всього нового, які розуміють дитячу психологію і особливості розвитку школярів, які добре знають свій предмет. Завдання вчителя — допомогти дітям знайти себе в майбутньому, стати самостійними, творчими та впевненими у собі людьми. Чуйні, уважні, відкриті до всього нового вчителі — ключова фігура школи майбутнього.

■

Віктор СИРОТА

ОСІННІ ДИПТИХ

В ночі душа зненацька
стрепенеться,

І неземний пронизить серце
звук-

То журавлі, немов раби на
веслах,

Галеру осені за обрій поведуть.

Йде мати, вся оточена курьми
Налле води їм, просом нагодує.

А журавлі вимахують крилами,
Вони землі і небу аплодують.

Вслухаючись у їх прощальний
спів,

Косу ховає батько із граблями.

І ще ніхто не зна, що скоро він
У вирій полетить за

журавлями...

Дерева, хоч пів-слова йому
мовте!

Чому мовчиш замислений садок?

А журавлиний ключ на

горизонті,

Неначе болем зламаний рядок.

В саду, неначе сльози, сливи,

Пожухле листя шелестить.

І сонце пізні сиротливо

В відрі з водою тихо спить.

Здається, тут я вічно жив —

Та тільки то лише здалося,

Нема ні осені, ні слив

Кудись усе це поділося.

З-за хати виглядає шлях

Такий печальний і самітний,

І невідомий мені страх,

Жене мене з села у місто.

В автобус сяду і тоді

Востаннє промайне в вікні

Старенька хата на горбі,

Мов пароплав на міліні.

02 вересня 2011 р.

ПЕРЛИНА ДУХУ

Тема ОУН, УПА тривалий час була забороненою в українській літературі.

Запопадливі графомани, прославляючи комуністичний лад, не шкодували принизливих епітетів для «ворогів народу». З настанням Незалежності в Україні змінилося небагато. Звісно ж, правдиві факти діяльності УПА, що спростовують міфи про «націоналістичний терор» та «співпрацю бандерівців з фашистами» в наші дні стало неможливо приховувати. Але знаходиться чимало перевертнів, охочих осквернити пам'ять героїв, котрі до кінця боролися за незалежну Україну. Саме тому в нашій літературі й досі недостатньо якісних творів, присвячених національним визвольним змаганням.

Однією з авторів, що взялися за тему УПА, є Леся Храплива-Щур. Письменниця вже багато років проживає в Канаді, проте її душа відкрита радощам і болям України. Книга нарисів «У темряві» розкриває перед нами найдраматичніші сторінки життя українських патріотів. І дуже гарно, що видавництво журналу «Бористен» знайшло можливість видати таку книжку саме на східних теренах України, де, як не прикро, миті і викривлення советської доби виявилися найбільш живучими.

Герої Лесі Храпливої-Щур — сильні, чесні, безкомпромісні. Такою є медсестра Оксана («У темряві»), що ризикує власним життям, доглядаючи за пораненими повстанцями. Таким є командир з однойменного нарису, що присвятив своє життя боротьбі за незалежність України. Знайшовши свого маленького сина, дивом вцілілого після смерті матері, командир змушений обирати між обов'язком і родинним щастям. І він, подолавши сумніви, іде в бій тому, що знає: «все залежить від нього: успіх чи неуспіх».

Тяжкі випробування воєнного часу змушують людину по-новому дивитися на світ, на свої стосунки з рідними і друзями. Так, юний повстанець Грицько (нарис «Долото») після кривавої сутички з більшовиками змінив своє ставлення до бойової посестри Ластівки. Жінка, що втратила чоловіка й сина, воює в лавах УПА. Та особисте горе не зробило її бездушною, черствою. Всю свою нерозтрачену материнську любов Ластівка віддає Грицькові.

Нарисам Лесі Храпливої-Щур притаманний не лише драматизм, але й милосердя, віра в людину. Авторка спонукає читача згадати

про вічні цінності — Бога, родину, Батьківщину. Саме тому її твори так хвилюють душу.

У морі несмаку, розважальної та беззмістовної «літератури» часом важко відшукати перли Духу. Книга Лесі Храпливої-Щур «У темряві» — одна з таких перлин. Але щоб зрозуміти це, читач повинен відкрити своє серце Правді й зректися нав'язаних йому штампів. Це й буде його першим кроком до пізнання себе.

*Наталія ФЕДЬКО,
поетеса.*

ОЛЕКСАНДР ВІЛКУЛ: «ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ СТУДЕНТІВ НА ДНІПРОПЕТРОВЩИНІ СТВОРЮЄТЬСЯ ЕФЕКТИВНА ВЗАЄМОДІЯ ВЛАДИ, БІЗНЕСУ ТА ВНЗ»

На Дніпропетровщині все більше підприємств та компаній будують системні відносини з вищими навчальними закладами, розглядаючи їх як базу для підготовки своїх кадрів. Про це повідомив голова облдержадміністрації Олександр Вілкул після церемонії урочистої посвяти у студенти першокурсників Дніпропетровського державного аграрного університету.

Під час церемонії губернатор вручив Агроуніверситету найсучаснішу сільськогосподарську техніку, яку передано вищому навчальному закладу для практичних занять студентів компанією ТОВ «Агротек» в рамках розвитку кластеру сільськогосподарства.

«Знання — це сила, завдяки якій розвивається наш регіон і держава. Щоб наші студенти користувалися

попитом, ми створюємо ефективну систему „ВНЗ — перше робоче місце“. Найбільш показовим, зокрема, є приклад ефективної взаємодії влади, бізнесу та освітньої сфери в рамках розвитку кластерів сільськогосподарства та будівництва», — зазначив Олександр Вілкул. Зокрема, він наголосив, що сільське господарство та будівництво — це одні із сфер, в яких є найбільший потенціал розвитку. «І з Агроуніверситетом, і з Будівельною академією зараз реалізується низка проектів по залученню молодих фахівців до роботи в провідних галузевих компаніях. Цього року в цих вишах пройшли Ярмарки вакансій. У результаті — десятки кращих студентів отримали контракти на стажування», — зазначив губернатор. Також у рамках співпраці з розвитку

кластерів компанії-учасниці проектів надають технічну допомогу вишам, гранти та заохочення кращим студентам.

Успішний досвід співпраці з найбільшими компаніями налагоджений і в Національному гірничому університеті, і в інших ВНЗ області. Зокрема, низку спільних програм з надання технічної допомоги вишам та угод щодо стажування студентів з навчальними закладами регіону мають компанії «Метінвест», «ДПЕК-Павлоградвугілля» та низка інших провідних компаній та підприємств. Нещодавно намір створити навчальний полігон для стажування студентів виказала компанія «Дніпрообленерго».

Інф. ГУОН ОДА.

СТУДЕНТИ ДНУ — ПЕРЕМОЖЦІ МІЖНАРОДНОЇ ОЛІМПІАДИ З МАТЕМАТИКИ

Наприкінці липня — початку серпня 2011 року у Республіці Болгарія (м. Благоевград, Болгарський Американський Університет) відбулася 18-та (IMC) Міжнародна студентська олімпіада з математики для студентів вищих навчальних закладів.

Цьогорічні інтелектуальні змагання зібрали 305 студентів з 86 провідних університетів 35 країн світу. Україну представляли 26 студентів з п'яти університетів — Київського національного університету імені Т.Г. Шевченка, Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, Львівського національного університету імені Івана Франка, Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут», **Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.**

За результатами Олімпіади два студенти нашого університету отримали нагороди, а саме: Дмитро Кузьменко (2 курс) виборов срібну медаль та Олег Коваленко (4 курс) — бронзову.

Обидва хлопці закінчили обласний ліцей-інтернат фізико-математичного профілю і відразу продовжили навчання на механіко-математичному факультеті ДНУ, де з 2 курсу почали займатися науковою роботою під керівництвом лауреата державної премії України, заслуженого діяча науки та техніки, професора В.Ф. Бабенка. Були неодноразовими призерами та переможцями обласних, всеукраїнських та міжнародних учнівських і студентських олімпіад, фестивалів, конкурсів.

Олег з 2009 року вже був учасником чотирьох наукових конференцій: «Функціональні методи в теорії наближень і теорії операторів, присвяченій пам'яті В.К.

Дзядика (1919—1998)» (2009 рік), «Теорія наближень та її застосування, присвяченій пам'яті Н.П. Корнейчука (1920—2003)» (2010 рік), «Approximation Theory and Harmonic Analysis (ATHA) workshop», (Kennesaw State University 2011) «International Symposium in Approximation Theory», (Vanderbilt University, 2011). Тези доповідей опубліковані. Дмитро ж цим літом вперше брав участь у роботі «Міжнародної конференції з сучасного аналізу, присвяченої 75-річчю Р.М. Тригуба».

З перемогою талановитих студентів привітав міністр освіти і науки, молоді та спорту України Дмитро Табачник. Він висловив подяку ректорові університету Миколі Полякову та викладачам, які докладають великих зусиль для розвитку вітчизняної освіти, розвивають та реалізують творчі здібності студентів, посилюють їхню зацікавленість до наукового пошуку, готують до міжнародних олімпіад. Побажав нових творчих звершень в освіті і науці, невичерпної енергії, реалізації всіх життєвих задумів.

Довідка:

IMC: Міжнародна математична олімпіада для студентів університетів.

Починаючи з 1994 року Університет-коледж Лондону (University

College London) проводить міжнародні студентські змагання для студентів університетів (International Mathematics Competition for university students — IMC). Головним організатором цього змагання є професор Джон Джейн (John Jayne, UCL). З року в рік змінюється місце проведення цієї олімпіади, яка вже відвідала Англію, Болгарію, Македонію, Польщу, Румунію, Угорщину, Чехію.

Змагання за звичай відбуваються наприкінці липня. В ньому беруть участь студенти, що закінчили 1—4 рік навчання в університетах. Проводиться 2 тури, по 5 годин кожен. На турі пропонується 6 задач 7ш— з алгебри, аналізу (дійсного та комплексного) і комбінаторики. Попередньо задачі надсилають з усього світу до Президента олімпіади, а на засіданні журі відбираються задачі, що будуть запропоновані. Робоча мова олімпіади — англійська.

Студенти нашого університету неодноразово брали участь та здобували медалі на цій олімпіаді.

На фото: Болгарський Американський Університет, переможці на сцені.

Інформаційно-аналітичне агентство ДНУ ім. О. Гончара

Тел/ф 374 98 20, www.dnu.dp.ua

ДАНИНА ПАМ'ЯТІ СЕРЦЯ

У кожного життєва дорога, як терниста нива, — не проживеш, щоб не скуштувати присмаку гіркоти. Стукають осінній дощ: то сіється ледь чутною мжичкою, то барабанить у шибку, а то його краплини з вітровієм летять у відкрите вікно. О такій порі тільки й час згадати розповіді рідних, перегорнути сторінки пережитого, передуманого. В родинних оповідках вагоме місце займають роки колективізації, голодомору. Познайомимося з деякими життєвими історіями.

Родинна оповідь Олени Лоян
Народилися мої діди в Таромському, потім поїхали жити-багатіти на століпінські земельні відрізи у сусідні Таромські Хутори. Там була така гарна, широка, розлогої долини з озером, що не описати. То, мабуть, про цей край у пісні співається: «Гей, долиною, гей, широкою, козаки йдуть». За переказами, в наших місцях козаки були.

Біля розлогої пишної груші дід збудував хату під солом'яною стріхою. Я й мої сестрички Ольга і Настя народилися у тій хаті. Пам'ятаю добре свого діда по батьківській лінії — Дениса Васильовича. Він був веселої вдачі й усе вмів робити, навіть шив кожухи, кожуханки і чумарки.

Діди по материній лінії втрапили теж на століпінські земельні відрізи, але у Карнаухівській Хуторі. Дід Петро Миколайович Личкатий і бабуся Горпина мали аж вісімнадцятеро дітей. До 1930-х частенько ми їздили з Таромських Хуторів до них у гості.

Пам'ятаю, як бабуся щоразу — із таємничим виглядом — йшла до комори і виносила нам, онучатам, ласощі в корзиночці. А потім розпочався голодомор, запанували страшні злидні.

Замолоду дід Петро вчився хазяйнувати по книгах і газетах, тож був тямущий хлібороб. Навіть при таких дрібних дітях не бідував, мав непогане господарство, за що його розкуркулили й вигнали з хати, вкритої соломою (дуже вже «замочи» були). У це сьогодні важко повірити, але дідусь Петро і бабуся Горпина поневірялися до самої старості без кутка та без хліба. Їхній синочок-каліка десь помер під тином з голоду в ті страшні 30-ті роки.

Пізніше дід Петро влаштувався сторожем в якійсь школі у Дніпропетровську, а бабуся стала мешкати в нас. Холод і голод їх, стареньких, настиг, коли вони за німців все ж таки повернулися до свого родового гнізда.

Виконали землянку. Голодомори все життя переслідували їх: перший — у 1921 — 1922 роках, другий — у 1932 — 1933, а третього не пережили, наздогнав їх у 1946-му — обоє вмерли з голоду. Земля хай буде їм пухом!

Плинуть спомини. На нашому подвір'ї була клуня. Дід заповів її моему батькові. Та хтось підпалив, і вона згоріла дощенту, і цього ми позбулися. Мій батько Яким був дуже добрий. Про нього в селі казали: «Все з себе зніме і віддасть людям».

Ось згадала про товариство спільної обробки землі (СОЗ). У ті роки була поширена така помова: «Як у СОЗі добре жить. Один робить, сім лежить». У СОЗі працював мій батько Яким Денисович, віддавши туди майже все, що мав. Раптом його відправили на півроку на примусові роботи на завод «Брянський» (нині імені Петровського) у Дніпропетровськ. Мати зосталася з нами, трьома дітьми. Батько найняв квартиру в Таромському, щоб ближче було до міста. Іноді пішки приходив до нас, у Таромські Хутори, на вихідний з гостинцем — шматочком хліба та оселедцем.

Настала осінь 1932-го. Мати від світанку до пізнього вечора ходила полями, вишукуючи мишачі схованки, розгрібала їх і знаходила зернятка сорго. Віяла їх, сушила, товкла у ступі й варила досить смачну, як на той час, кашу. Так ми й вижили — дякуючи мишкам!

До школи пішла у сім років, разом зі старшими дітьми. Взимку до школи дітей ходило мало: не було одягу, взуття, підручників, зошитів. А хто ходив, то в тому, що Бог дав. Школа містилася у Поповій Балці, йти було далеко, степом. Пригадую, як учитель на уроках показував літери, й учні голосно називали їх. Я прийшла пізніше і знала тільки літеру «О», бо ж батько мав лише чотири класи освіти, а мати здобула початкові знання в лікнепі.

Одного разу скінчилися уроки, всі діти розійшлися, а я не мала сили встати та йти додому. Підійшов учитель, і мене — голодну, напівпритомну — взяв на руки й поніс до їдальні. Там мене нагодували тепленькою ющенкою. Набравшись трохи сил, я пішла з торбинкою для книжок додому. Холодно, снігові замети, а дорога довга-довга. Порвалися чоботи, і я зібрала шкуроточки з них й несучи їх у руці, щоби пришити вдома. Сил немає, ось-ось впаду. Раптом бачу, назустріч біжить перелякана матуся: всі діти поприходили зі школи, а мене не

має. Вхопила мене на руки.

— А це що в тебе? — здивовано витягла з моїх заляклих рук шкуроточки.

— Та чоботи порвалися, я й збрала клаптики, щоб пришити, — несміливо поясню.

Мати зі сльозами на очах викинула ті шкуроточки, пригорнула мене до себе й понесла додому, відігріваючи долонями мої руки.

Дуже важко було батькам, але все ж таки збудували хатку. У неї, ще немазану, привезли нас, трьох діточок, на гарбі. Жили скрутно. Матуся весь час поралася по господарству. Були ще в мене братики і сестрички, які померли малими: хто від скарлатини, хто від дизентерії, а хто від голоду. Страшні то були роки!

Спомини Володимира Федоряки

Хвиля боротьби з багатіями пройшла у 1918 році. У селі Кархутори заможних мешканців не було, тому й розкуркулення майже його не зачепило, тільки дуже налякало. Але поруч, у степах, були економії тих селян, які викупили землю у колишніх панів і розбагатіли. Вони й потрапили під розкуркулення. Досі нагадують про ті хуторці у степу руїни хат, порушені дамби ставків, здичавілі садки культурних порід яблунь і груш. Сумно дивитися на зведену нанівець велику працю кількох поколінь справжніх господарів.

Короткий розквіт села настав у недовгі часи НЕПу (від 1924 р.). Нову економічну політику уряду сприйняли з ентузіазмом. Запрацювали вітряк-млини, пізніше механічний млин, що зберігся донині. У 1927 році замість старої глиняної школи збудували кам'яну. Саме тоді в сусідній Миколаївці діяло кілька цегельень, зводилися добротні цегляні споруди. Село поступово оживало після років лихоліття.

На кожного члена родини чоловічої статі владою виділялося по чотири десятини землі. Родини, де було багато синів, відразу розбагатіли. За 15 кілометрів від Кархуторів, у степу, розташувалося село Грушівка. Місце чудове, майже незаймані плугом степи, багата рибою річка Грушівка. Туди на виділені землі й потяглися карнаухівчани, будували хати, комори. Та невдовзі все скінчилося. До наших днів достояв тільки один тогочасний будинок, навпроти робкоопу.

У 1929 році розпочалася колективізація. Так звані «середняки» не хотіли йти в колгоспи. Загони активістів

описували їхнє майно, ревізували худобу, реманент. Зведена докупи худоба ревла за голоду. Дивлячись на це, господарі ходили нишком годувати своїх корів і коней, не замислюючись, що їх можуть звинуватити у падежу тварин. І таке траплялося. Чоловіки мовчки терпіли, але збунтувалися жінки. Катерина Олійник разом з сусідками підняла у степу бунт. Викликаний загін червоних розігнав бунтівниць нагайками, погрожуючи розстрілом. Олійник засудили, жінка відсиділа у тюрмі призначений їй довгий термін.

Друга хвиля розкуркулення захопила спочатку заможних господарів, а потім тих, хто розбагатів за часів. Цього виявилось замало, взялися навіть за тих, у кого хата знадвору була підперта сохою. Людей виганяли з домівок, «штричками» шукали заховане в землю зерно, забірало все, що знаходили навіть у горщиках і в запічку. Ввечері активісти в сільраді пиячили й ділили відібрані в селян харчі та майно. Навіть через багато років після тих подій скривджені бачили свої речі в родинах тих активістів. Один такий «передовик» на очах у господарів вигрибав їстівне з горщиків і казанів, повторюючи: «Решта — вам». За це й отримав прізвище «Решта». Другого активіста називали «Чорна мітла», бо вимітав усе до зернини, його прихід до хати був як смертний вирок родині.

Багато траплялося випадків мародерства, жорстокого ставлення до розкуркулених: взимку знімали з них одіж, розвалювали печі та плити, щоб не могли опалювати хати і варити їжу. Старожили пригадують, як одній жінці спалили коси: засунули головою в грубку, щоб сказала, де заховала зерно. Розкуркулені селяни тікали з рідних домівок: хто в інші села, хто в міста.

Далі — утворення товариств спільної обробки землі (СОЗів), комітетів незаможних селян (Комнезамів). У 1929—1930 роках було два колгоспи: імені Будьонного і «Мирний труд», які згодом об'єдналися в колгосп імені К.Є. Ворошилова.

Розкуркулення поступово переросло в голод 1932—1933 років, який майже повністю знищив село. Місцевий цвинтар вкрився братськими могилами. Село мовчки вмирало. У сусідській родині вирішували, кого з двох сестричок-близнючок лишити в живих: темненьку чи біленьку? Материні рідні просили за біленьку, а батькова родина — за темненьку.

Після голоду людей у селі лишилося мало. Ті, хто чудом вижив, тікали в міста. В колгоспах працювати було нікому. Бригади активістів по черзі їздили на залізничні станції, шукали карнахівців, щоб силоміць вернути в село. Голодомор тим часом переріс у політичні репресії. Майже кожну ніч когось «воронком» забірало в тюрму, ніхто з вивезених не повернувся. Старожили

пригадали: селянин Панкрат Бурчак загинув за те, що на одній з вечірок заспівав «Ще не вмерла Україна».

Тяжким було повоєнне життя. У плуги запрягали корів, і весь тягар колгоспного життя ліг на плечі вдів. А недовзі ще одна біда настигла українських хліборобів — голод 1947—1948 років. Їли лободу, кору дерев, собак, ховрахів, равликів. Вмирили від голоду навіть солдати переможної армії, які пройшли фронти і повернулися додому з нагородками. Три голодомори знищили у людей потяг до землі, занепадала мораль. Багато людей загинуло страшною голодною смертю.

3 сімейних переказів Віри Мошної

Мій прапрадід Олексій Давидович Орлов брав участь у російсько-турецькій війні, де втратив руку. За хоробрість був нагороджений двома георгіївськими хрестами. Йому та ще одинадцятьом солдатам за вірну службу царський уряд виділив плодючі землі у степах Верхньодніпровського та Верхівцівського повітів. Ці хутори назвали Солдатськими (або Вільними).

Колись, за розповідями, на тих землях були козацькі зимівники. Після ліквідації Запорозької Січі землі придбав князь Григорій Потьомкін, який піклувався про розвиток цього краю. Поселення було названо на його честь Григорівкою. Частина своїх маєтностей він передав державі за умови, що поселять там відставних і покалічених на війні солдатів, до числа яких потрапив мій прапрадід. Ось так виникла Новогригорівка.

Від податків поселенці були звільнені. Прапрадід отримував від уряду пенсію розміром вісімнадцять карбованців, як на той час — великі гроші. У 1827-му він одружився на дівчині Василені, яку привіз на Україну з Угорщини під час війни. Сім'я зростала.

Данило, син Олексія Орлова, був заможний, мав добре господарство — худобу, власну бойню, орендував землю в поміщиків. Одружився на вродливій дівчині Варварі з сусідньої Іванівки. Дітей у родині було аж дев'ятнадцятеро, але дорослого віку досягло лише сім. Сімейні перекази збереглися про Гаврилу, одного з Данилових синів, який брав активну участь у революційних подіях 1905 року. Данилові не раз діставалося за сина Гаврила, революціонера. Так, у 1905 році козакми, на площі його так побили нагайками, що ледве вижив, та ще й мав заплатити п'ятсот золотими. У 1918 році в село прийшли німецькі кайзерівські війська і знову вивели прадіда на площу, тільки на цей раз вже били колючими гілками з акації. Після такої екзекуції Данило не вижив.

У роки громадянської війни його син Гаврило дістався до червоних, до загону під командуванням Климента Ворошилова. За хоробрість навіть отримав від нього іменний пістолет.

Повернувшись у рідні місця, Гаврило працював слюсарем на станції Верхівцеве Сталінської залізниці.

Втім лихо не минуло його домівки. Хоч Гаврило був вірний більшовицьким ідеям і мав значний партійний стаж, у 1937 році був репресований, у 1938-му — розстріляний. Реабілітований у 1989-му, тобто через 51 рік.

Однією з Данилових доньок була Олена, моя бабуся. За чоловіка обрали собі односельця Івана Івановича Мошну. Дід Іван був небідний — типовий середняк, вступати в колгосп не хотів. Якось він ішов додому степом. Поруч з дорогою було скошене поле. Іван зійшов з дороги й почав збирати колоски. Раптом де не візьмися з'явилися вершники на конях (за сімейними переказами то були місцеві активісти). Вони почали кричати, що він розкрадає колгоспне зерно, і вимагали йти до сільради. Іван, звісно, тих активістів не послухав, силоміць же тягти його вони не наважилися, бо дід вирізнявся неабиякою силою. От вони й вирішили поквитатися з ним у більш слушний момент.

Якось увечері дід Іван щось майстрував на своєму подвір'ї. Активісти тихенько підкралися до нього ззаду й м'ялкою, тобто дерев'яним дрючком із розширенням на кінці, збили з ніг та почали безжалісно бити. «Гості» пішли, коли вже Іван знепритомнів. Після цього дід прожив лише три дні та помер. Було це у 1934 році.

Його син (мій тато) Кирило Іванович Мошна за дружину взяв односельчанку Марію Дряненку, з родини середняків. Жили непогано, підросли доньки: Галина і Віра (це я). Тато завжди пишався своїми предками. Він не був проти колгоспів, але у глибині його душі жевріла образа за батькову смерть. Восени того 1934-го він зарізав свиню й посмалив її. Те заборонялося владою — сиру шкіру треба було здавати державі. Хтось доніс, і на подвір'ї несподівано з'явилися ті ж активісти. Недовго думаючи, господар вихопив іменний пістолет рідного дядька Гаврила, який у нього зберігався, й почав стріляти вгору. На щастя, ніхто не постраждав, та все ж батька могли заарештувати. Тому довелося йому негайно тікати. І він вибрав Далекий Схід. Саме туди потрапили його розкуркулені тесть Сергій Іванович і теща Килина Михайлівна Дряненки.

На Сході не вистачало робочих рук, тому на роботу брали всіх бажаючих, навіть без паспортів, лише з довідкою про місце мешкання. Коли батько обжився, викликав сім'ю до себе. Тож моє раннє дитинство пройшло у Владивостоку. На Україну нашої родині вдалося повернутися у 1936-му.

Перегортаючи родинний архів Леоніда і Раїси Воловиків

Трагічною виявилася доля таромчачан Семип'ядних. Голова родини Пи-

лип був справжній господар, збудував добротну хату. З дружиною Оксаною виховали двох синів: Филимона і Наума, з яким товаришував Леонід Воловик. Батько з молодшим Филимоном хліборобив, Наум же вчився і зрештою закінчив духовну семінарію, за що пізніше зазнав переслідувань. Коли запанувала радянська влада, розпочалися гоніння на заможних селян.

Ось що пригадав Леонід Воловик. Літо 1931-го, розкуркулення Пилипа Семип'ядного. Вулицею ходив виконавець і оголошував: «Сьогодні, після обіду, у дворі діда Пилипа відбудуться збори». Невдовзі зібралися люди у дворі Пилипа на току. Приїхало чи то з міста, чи то з району троє уповноважених. І розпочали свою справу. Описали майно й оголосили присутнім дідове «багатство», яке складалося з двох котків-гарманок та восьми цементних кілець. Дід Пилип спробував заперечувати, мовляв, у нього одна гарманка, але все одно записали дві. Пізніше, оці розібрані котки-гарманки діти порозтягали по вулиці, й пролежали вони, нікому не потрібні, аж до війни. Потім у 1941-му їх хтось підібрав. Розтягли й інше так зване «багатство» діда Пилипа. Коли у нього відібрали нову хату, він пішов у стару, напівзруйновану. Жити йому лишилося вже всього нічого: напровесні 1933-го Пилип помер голодною смертю. Його син Наум вдався у батька, був роботящий і хазяйновитий, звів добрий будинок. З дружиною Оришкою виховали шестеро дітей. За нездачу зерна (треба було якось годувати велику родину) і за «використання найманого труда» (сусіди допомагали обробляти землю) Наум потрапив до списку неблагонадійних. Як «багатій», у 1933-му був розкуркулений і висланий на Соловки. Багатодітна сім'я дуже бідувала. Жили у землянках, по людях. Наум відбув присуджений термін, повернувся додому, заходився господарювати. У 1937 році його знову заарештували. Відправили туди, звідки вже не повернувся. А дружина від горя втратила розум.

Окрема розповідь про Федора Митрофановича, дядька Леоніда Воловика. Федір Митрофанович був грамотний, адже скінчив трикласну школу, вмів писати, його поважали односельці. Одружився, мав четверо дітей. Невдовзі вмерла дружина, і вдівець одружився вдруге. Вирішив з Таромського переїхати на вільні землі, у нинішній Солонянський район. На новому місці Федір міцно став на ноги: мали хату, кілька десятин землі, господарські будівлі, реманент, худобу. Народилися ще й спільні діти: Яків і Ольга.

У 1929 році почалася колективізація. Загони активістів описували майно селян, забирали реманент, реквізували худобу (корів, овець, свиней, коней, волів і вську іншу живність). До списку потрапила і заможна родина

Воловиків. Невдовзі активісти навідалися знову і забрали все збіжжя до решти. На третій раз приїхали вже з металевими щупами. Чорна смуга лягла на сім'ю. Весни 1933-го Федір Воловик не пережив: на 51-му році життя вмер голодною смертю.

Діточки розбрелися: хто по родичах, хто по наймах. Лишилася з матір'ю тільки найменша Олечка. Та невдовзі вмерла і друга Федорова дружина. Голодна дитинка сиділа і спала коло матері цілий тиждень, поки не навідалася її старша зведена сестра, вже заміжня. Поховала мачуху, забрала сестричку до себе в Оленівку. Федорові сини Петро (від першої дружини) та Яків (від другої) загинули на дорогах Великої Вітчизняної війни. Син Марко, поїхавши у гості до однополчанина в Іркутськ, там і лишився, обзавівся власною сім'єю. Найменша Оля вижила, потрапила у війну до Німеччини. Вдалося повернутися додому, одружилися, мала двох синів.

Раїса Воловик, дружина Леоніда, зберегла спомини пращурів про стерну долі своєї родини Ріпки по материній лінії (по вуличному їх звали Батраками, бо голова роду прийшов у село бідним хлопцем і батракував). Почав недавній батрак уміло господарювати — любив землю, знав ремесла.

Два сини та три доньки, що з часом народилися у родині, дивлячись на батьків, також вирости хазяйновитими. Лук'ян оженив синів, допоміг їм підвести на ноги та створити власне гніздо-житло. Доньок поவிдавав за хазяйновитих парубків. Нащадки побудували добротні будинки, кошари, стайні, клуні, стодоли, токи, корівники, свинарники тощо. Завели корів, коней, свиней, мали отари овець. Надбали реманенту, отримали наділи землі (приблизно два гектари) у кутку на Ругелівці, де посадили гарний грушевий сад. Ось так розрісся рід Ріпок. Лише онуків налічувалося тридцять шість.

Старожилі пам'ятають Романа Романовича Ріпку, прадіда Раїси Воловик. Він вдало одружився і в 1914—1915 роках біля залізниці збудував добротний дім, господарські споруди, приміщення для млина з двигуном, зерносховище. Зерно мололи і для своєї пекарні, і для односельців. Будинок Романа Романовича Ріпки вистояв дотепер як взірць добробуту роду. Його не раз обирали церковним старостою, бо користувався повагою односельців.

Вкоротила віку представникам роду Ріпки колективізація. У 30-ті роки господарство Романа Ріпки конфіскували, його самого засудили, родину виселили. У Романовому будинку розмістили контору колгоспу «Паризька комуна», а з часом — склад «Сільпо». Наприкінці Другої світової війни навіть відкрили в будинку філію залізничної школи № 14.

І в Раїсиного діда, Омеляна Романовича, також було неабияке господарство. Бабуся Параска (1883 — 1947) мала дар провидиці. До неї частенько приходили односельці довідатися про свою долю або прийняти правильне рішення у скрутнім становищі. З бабиних розповідей вона багато почула про рід Батраків, на той час досить шанований і заможний. А потім — революція, колективізація. Дідове господарство конфіскували, а сам він, Омелян Ріпка, помер ще молодим.

Але ж треба було жити, Раїсіна мати Ольга Омелянівна пішла працювати на підприємство «Шляхбуд», яке в той час прокладало дорогу на Кам'янське. Там познайомилася з присланим на будівництво парторгом Василем Барішпольцем, родом з Херсонщини, і невдовзі взяли шлюб, потім народилося дві доньки: Раїса і Олена.

Непосильна праця (оранка, сімба, жнива) лягла на плечі підлітків жінок, старих людей. Вчителі не тільки працювали у школі, а разом з учнями виконували роботи на колгоспному полі та польових станах, в огородній бригаді. Садити городину, пололи (картоплю, кукурудзу, соняшник тощо), в'язали снопи, збирали колоски, а об'їзчик ще міг шмагнути й батогом. Коней не було, поля орали коровами.

Прошло 14 років після голоду 1932 — 1933 рр. (про нього згадували лише пошепки), і знову прийшло голодне лихоліття. Особливо потерпали солдатські вдови, діти та старі люди. Приходилося ходити на торішні картопляні поля, збирати мерзлі останки, з яких пекти чорні, а всередині сирі оладки, їсти корінці та бадилля різних трав. Від таких харчів люди занедужували, пухли. Хворих ставало дедалі більше, почастишали випадки смерті людей на вулиці.

Невдовзі держава стала видавати пайки хліба. Родичі, сусіди, знайомі кооперувалися і їздили до Дніпропетровська по черзі за цими пайками. Вистоювали багатогодинні черги. Поїзди часто запізнювалися або відмінялися зовсім, і люди мусили пішки добиратися з села до міста й назад. Пізніше появились продукти за комерційними цінами, але за ними були такі черги, що приходилося ночувати під лотком чи крамницею.

Крім голоду, заїдали воші та клопи. У людей волосся було вкрите вошами і гнидами. Миючих засобів майже не було. Допомогало кип'ячіння одягу в золі.

Великий рід Воловиків і досі любить збиратися разом на родинному обісті, де їх чекає затишок і спокій, згадувати минуле.

Шляхами трагічного минулого

Від покоління до покоління в родині Валентини Прищеп-Дуплич переда-

ються розповіді про жахливі 1932 — 1933 роки голодомору, який штучно зробила влада. Відібрали у людей зерно, муку — виживай як хочеш. Їли бур'ян, макуху, щоб з голоду не вмерти.

Голод не обминув і в післявоєнний період. Так, у Валентиної тітки Феодосії Беззуб двоє діточок померло з голоду. Лишилися їй одна розрада — донечка Галинка, бо чоловік загинув на війні. Голодного 1947-го в тітчиній хаті не було ані крихти... Працюючи в колгоспі, тітка приховала в кишені жменьку пшениці, щоб дома перетерти і зварити супчик. Ту крадіжку запримітив бригадир. Доніс на Феодосію. Тітці дали сім років. Донечку вона лишила своїй сестрі Палашці, яка мешкала у Кіровограді. Відбувши строк, тітка Феодосія вернулася, а дочки — нема... Яке було Палашчине пояснення? Невідомо. Одні люди казали, що дитинка вмерла, другі — що Палашка посадила дівчинку в товарний поїзд. Сама ж Палашка цю таємницю забрала з собою в могилу. Так й досі не відома доля Галинки.

Старовинний рід Головків у Таромському веде початок від Гордія

Назаровича (1770 р.н.), вихідця з козацького роду. Родовід охоплює майже два с половиною століття, вісім поколінь. Сім'я Корнія, одного з представників Головківського роду, була заможна, мала домашню худобу (коней, корів, овець, свиней, птицю), сільськогосподарський реманент (брички, гарби, плуг, борони, віялки тощо). У родині Корніїв було багато дітей, декілька померло малими. Діти поваали батьків і допомагали виконувати всю роботу по господарству. Зернові культури молотили ціпами і гармнували на току. Дорослі мали гарний одяг: свитки, коушки, хромові чоботи, биті валянки, а дівчата — навіть чобітки. Цей добробут досягався постійною невтомною працею, відпочивали тільки у свята і зимові дні, та й то не завжди. З весни до пізньої осені була гаряча пора сільськогосподарських робіт.

У 1929 році почалася колективізація. Загони активістів описували майно, селян, забирали реманент, ревізували худобу (корів, овець, свиней, коней, волів і всяку іншу живність). Корній своє сільськогосподарське майно здав першим з односельців у колек-

тивне господарство (боявся, щоб не розкуркулили). Собі залишив тільки корову і землю біля садиби. У післявоєнні роки працював конюхом у колгоспі «Паризька комуна» до кінця своїх днів.

До списку по розкуркуленню потрапила і родина Юхима Лояна. Його батьки рано померли, і Юхим лишився годувальником не тільки своїх дітей, а й братів і сестер. Тому він і приховав трохи зерна. Про це хтось доніс, і Юхим потрапив у список на розкуркулення. Статків ніяких особливих не мав, тільки невеличка кузня, де підковував коней, робив цеберки та інше начиння, необхідне в господарстві. Коли прийшли активісти, то вся Юхимова ватага впала на коліна й почала благати їх не чіпати. Активісти змілосердилися й пішли з подвір'я.

Доля кожного роду — це не лише документальна історія, але й світ емоцій, переживань, пристрастей. У когось иття склалося щасливо, в іншого — трагічно, але у кожного доля власна, неповторна, у кожного — своя історія життя.

■

• ДЕБЮТ У «БОРИСТЕНІ»

Гнат БЕРДО

(Торонто, Канада)

ЧУЖІ ЛЮДИ

Народ — господар землі

Юрко Росенко мандрував собі вулицею рідного села Терпилівки, що поблизу Дніпра і вже здалеку зауважив ясніше світло у шинку, ніж звичайно бувало. Ану подивлюся, чому там ясніше світиться, подумав, і видовжив крок. А з-під кручі доносився дівочий спів: «Ой, у полі — дві тополі, одна одну перехитує...»

Гарно і мило, немов у раю. По той бік гора, по цей бік друга, а між тими кручами широкий яр, а в ньому село, немов писанка, усіяне буйними дубами та ясенами, хаток мало що видно посеред щедрих садків... Лише назва села від Терпіння. Пройшовши кілька кроків, Юрко почув гамір нещоденної якості. А що воно там за шум такий, зростало у нього зацікавлення, він приспішив ходу.

У шинку були якісь люди у шкірянках. Здалеку було видно, як вони балакали руками. Юрко наблизився до одвірка шинку саме тоді, коли прозвучала фраза:

— ... ліквідувать українську банду...

— А ти чия банда? — автоматично зринуло у Юрка питання.

Він хотів придивитися цьому ліквідатору і ступив ближче, у смугу світла.

— Ти чево здесь шляєшся, пацан? — запитав ліквідатор української банди. — А я не шляюся, а собі гуляю.

— Гуляєш себе? Ану пашол вон атсюда Бандітское насење. Падслушівать вздумал, а?

Гнат БЕРДО
Дружній шарж
Юрія Домотенка, Київ, 1958

Про автора: В Канаді живе письменник Гнат Бердо. Гнат Бердо — псевдонім Станіслава Миколайовича Колесара. Він — лемко з села Ветлина Лиського повіту Львівського воєводства, жителів якого силоміць вивезли на північ Польщі внаслідок етнічної чистки операцією «Віспа» 1947 року. Свого часу літератор навчається в Києві в університеті ім. Т. Шевченка. У 80-х роках минулого сторіччя вимушений був емігрувати з Польщі до Канади. Гнат Бердо уклав 10 томів своїх творів. Його перу належать поезії, поеми, діалоги, новели, повісті, романи, літературознавчі праці, публіцистика. У Києві вийшли друком його романи: «Немирів», «Джерело гніву». Написав також повісті «Терпкі роки», «Гіркий просвіток», «Сліди в пам'яті», «Сила покликання», «Зачарований світ», «Визвольними стежками». Крім літературознавчих статей підготував працю «Українська література XI-XVIII сторіч», яка вийшла друком у Києві. Серед публіцистичних статей найзамітнішою є розвідка «Український визвольний рух 1847 — 1991 років». Письменник приділяє велику увагу темі голодомору. Цій трагічній сторінці української історії він присвячував поезії. Роман «Чужі люди» — так само про геноцидний голод в Україні 1932—1933 років. Це дебют письменника на шпальтах «Бористену».

Юрко з острахом відступив на вулицю, щоб була цей унтер не вхопив його та не ліквідував, як бандита. Всякі злюки шляються у нас і все то те приносить кривду нашим людям... Які вони якісь непривітні..., чужі люди... і не люблять нашого брата... Звідки їх стільки береться?... З вулиці він іще почув запитання ліквідатора:

— А хто там так арьот?

Це він про наш спів дзвінкий і голосний.

Прийшов Юрко додому і хотів спитати маму, що воно за люди чужі появились у селі, але не встиг набрати віддиху, коли мама, глянувши на нього, продовжувала тираду до батька:

— Прислали їх сюди з Пітера воювати з повстанцями. Вони мають наказ перше вивезти весь хліб з околиці, щоб люди не давали їсти повстанцям.

— А що їстимуть люди, коли вивезуть весь хліб?

— Люди мертимуть з голоду разом з повстанцями.

— Та ж це злочин!

— А їм що, первина?

— То вже нині, їм так легко не увійде, — виразив певність батько, хоч в духу не був такий певний.

Ось воно що, подумав Юрко, вислухавши розмову батьків, вони прибули нищити повстанців і людей. Ми їм чужі люди, а чужого можна й застрілити... одним словом, унічтожить нашу банду, та ще яким способом! Голодом! Ох, ви, лягаві душогуби. А нашу мелодійну пісню він осудив як ораніє. Він, бачте, з Пітера..., цивілізований..., ніби.

Пів ночі Юрко не міг заснути, все думав про напасть, та все стримів йому в очах отой старшина, що заповів ліквідацію... Він прибув сюди, щоб нас виморити голодом! Ну й світ настав... Чи колись хтось вже морив голодом мирних людей, щоб звоювати ворога? Не чутно... Спитаю завтра вчителя.

Наступного дня Юрко проснувся раптово і зразу пригадався йому образ того вусатого та борідчатого у шкірянці, що прибув у їхнє село... Чому він лізе мені на очі, подумав Юрко, що я йому винен? Та нічого я йому не винен, це він увійшов у мою пам'ять з чоботами..., та ще й до того нечистими...

Юрко поспішив, як звичайно, до школи. В школі ще не було помітно нічого нового. Вчителі вели свої уроки. І що запам'яталося Юркові із нинішнього дня, так це те, що вчитель Петро Дмитрович пояснював, що прийшли часи, коли народ стає господарем своєї землі. Юрко не втерпів і спитав:

— Петро Дмитрович, ви те гарно сказали, та прибув у наше село комісар і він заповів, що буде забирати хліб від людей... і буде голод?

Петро Дмитрович випростувався, подивився на Юрка, подумав і пояснив:

— Ти, Юрку, дуже гарно це помітив і поставив дуже мудре питання, і дуже важке питання, спробую на нього відповісти. На нашій Наддніпрянщині створилась ненормальна ситуація, воєнна ситуація, а в час війни гово-

рять кулемети, а не люди. Я говорив загально, коли придуть мирні часи, тоді заговорять люди, народ дійде до голосу.

Задзвонив дзвінок, на довшу розмову не залишалось часу та й вчитель подумав, що це важкий предмет для дітей цього віку... Може іншим разом знайдеться час і нагода.

Юркові сподобалось твердження вчителя, що народ — господар землі, може тому йому це припало до серця, що комісар, який прибув здалеку, якраз був запереченням цієї правди. Дома Юрко звернувся до мами:

— Нам вчитель нині в школі казав, що народ має бути господарем своєї землі.

— До чого це ти кажеш? — не розуміла мати.

— А я кажу до того, що до нас приїхав хазяйнувати комісар.

— А ось воно що... Чи ти часами, бува, не занадто мудрі речі берешся судити?

— Може й надто мудрі, але мені до твердження вчителя ніяк не підходить комісар.

Мати побачила, що не може збити сина будь-чим, а мусить щось поважніше сказати, щоб заспокоїти зацікавлення хлопця.

— Та вчитель казав правду, але часом входять у чужу землю чужі люди і право на хазяйнування у своїй хаті треба собі вибороти.

А околицею пішли розмови про вчинок Григорія Коцура.

— А що він такого вчинив? — запитав дід Кіндрат більш свідомого Кузьму Недошитого.

Та як тепер водиться, він встановив у себе в Чигирині свій ревком і не хотів визнавати Народної Республіки. Свій ревком він оголосив радянською владою.

— Ну та звичайно, як воно тепер водиться, всюди встановляють ревкоми і називають їх радянською владою.

— Та московським ревкомівцям це не смакувало і вони прислали свій ревком до Чигирини, дев'ять людей...

— Ну, а Коцур що на те?

— Та вони думали, що їхні, московські, ревкомівці важніші і на цьому домовляться та приберуть чигиринський ревком у свої руки, але Коцур уважав свій ревком, місцевий, важнішим і не домовилися. Коцур потопив московський ревком.

— Як зйдуться два півні, хоч і тої самої породи, та терпіти один одного не годен, кожен хоче верховодити.

— Значить Коцур встановив владу місцевого ревкому?

— Встановив, поки не прийшло московське військо та не спіймало Коцура і розстріляло.

— Значить московський ревком, чи то пак «радянська влада» розстріляла чигиринський ревком, чи то пак, місцеву «радянську владу»?!

— Но та найперше чигиринська «радянська влада» потопила московську «радянську владу».

— Та так, розуміється, чигиринці почали...

— Та ні, москалі почали, бо лізли із своєю владою до Чигирини.

— Чи їм тут йшло про народ?

— Ні, про народ тут мови не було... Господарем землі, бачиться, є ревком... Чи краще сказати: комісар ревкому, а не народ.

Роблять лихо.

В Києве за январь и февраль месяцы (1921) расстреляно до 200 народных учителей, обвиненных в помощи повстанцам.

Сводка № 6 Отдела пропаганды особого содействия при главнокомандующем вооруженными силами юга России. Положение на Украине к 10 марта 1921 г. (Иван Білас,

Репресивно-каральна система в Україні 1917 — 1953, Книга друга, Документи та матеріали, Київ, 1994, с. 87).

І комісар Грязнов із своїм спецвідділом почав із самого ранку наводити революційний порядок в селі, як у себе дома. Перше зайшов він до школи, щоб вчителі проголосили дітям, що прийшли ангели-охоронителі захищати людей від бандитів.

Завідуючий школою вчитель Петро Дмитрович Бондаренко, якого учні дразнили Бандуренком, не погодився використовувати дітей до політичної роботи.

— Как, — здивувався комісар, — ви не хатіте памочь ревалюції? — Мы же ето делаем для вас, для трудящево народа!

— Ото іменно, сказано було, революція відбувається для визволення трудящего народу, а ви прийшли забирати хліб у того ж трудящего...

— Ми не «забіраєм» хліб у трудящих, а у контрреволюціоннава елемента, к вашому сведенію.

— Вот іменно, ви тільки що прийшли, не розібравшись в людях, згори обвинувачуєте в контрреволюції...

— Нас прислала сюда советская власть, ана знает кто контра, кто бандіт, кто подсобнік бандітізма.

— Советска власть! — брала іритація вчителя, — яка ви советская власть, як ви рішаєте одноособово...

Вчитель не усвідомив ще, що радянська система скінчилася на Другому всеросійському з'їзді робітничих рад 8 листопада 1917 року, а від того часу заходила більшовицька влада, більшовицька диктатура, господарем ставав комісар... Дехто і нині ще цього не розуміє та думає і вперто пише про більшовицьку диктатуру, як про радянську владу.

Вчитель почав тираду до радянської влади, не знаючи, що перед ним вже не радянська влада, а комісар-диктатор. Бідного Петра Дмитровича понесло на захист народу:

— Яка ви радянська влада, ви диктатура, однієї партії! В сельревкомі хто засідає? Мало що самі однопартійці, та ще й солдафони! Такий Чернін то справжній сатрапі. Йому кажуть: скличемо мітинг, порадимось з громадою, а він на те:

— На етот щот совета брать не будем!

— То яка з цього ревкому рада? Він не хоче радитись з народом, рішає сам Чернін, солдафон...

Цієї правди не міг перенести комісар. Забрали вчителя і повели за село... І не повернувся

вже він ніколи. Потім пішла вістка селом, що його спецвідділ розстріляв, то значить, ліквідував бандита.

Не вернувся Морозенко, голова завзята, замучили молодого вороги прокляті.

Щойно після загибелі вчителя дівтора відчула, який він був дорогий для неї.

— І гади взяли й розстріляли його, — повторяв собі в дусу Юрко, — і за що? За те, як каже мама, що сказав їм правду.

Юрко допитувався матері, за що знищили Петра Дмитровича та мама знов уникала розмови з синком на цю тему, бо уважала, що це для нього ще заважка тема.

— Та чога вчепився цієї події? Мало хто пропадає в наших важких та небезпечних часах? Не допитуйся, бо допитаєшся правди, а за правду нині карають.

— Колись не можна було говорити правди, тепер не можна, тож коли буде можна говорити правду? — не дарував Юрко.

— Може колись, дасть Бог, і буде можна.

— Може колись... Ви мене, мамо, не заговорюйте, а кажіть правду: за що вбили Петра Дмитровича?

— Так докладно, то я не знаю, — почала мати, бо бачила, що нікуди дітися перед тим допитливим хлопцем, — тільки ти з тією правдою ніде не виходь, нікому не говори. Добре?

— Добре, мамо. Розумію...

— Отже вчитель правдоподібно сказав комісарові таке:

Яка ви радянська влада, якщо ви тут прийшли і самовладно розпоряжаєтесь, забираєте хліб у трудящих селян, хочете їх виморити голодом. Воюйте собі з бандитами, як ви їх називаєте, хоч ви самі і породжуєте бандитизм, як колись пани намулювали розбійників. Коли б була рада з трьох робітничих партійсоціал-демократів, соціал-революціонерів і більшовиків, то тоді ви були б радою і радилися з трудящим народом...

Тут мати схаменулася і прорекла:

— Чому я тобі це говорю, нерозумна, та ж ти ще дитина, тобі такими речами ще передчасно ламати собі голову... Чи ти щось з цього хочби зрозумів?

— В основному так, — відповів Юрко, — бо ж що тут розуміти? Відомо, три партії — це ж не одна партія, троє людей, то не один комісар.

— Отже цей комісар не стерпів цього та узнав, що вчитель — це контрреволюція, а контрреволюцію вони ліквідувать, бо такий наказ їх вождя.

— Революційний терор, терор комісарів, — підсумував Юрко.

— Ой, синку, навіщо я тобі це все говорила? Хіба на біду. Якби ти комусь сказав, що революційний терор — це терор комісарів, то тебе б затероризували.

— Та я нікому невідповідному таких речей не говоритиму... Та й з ким тут про це можна говорити? — заспокоював Юрко маму, — мене тільки пригнобила загибель Петра Дмитровича...

У нього вже на кінці язика було продовження: і мене цікавить комісар, але стримався.

— Гляди, синку, щоб не попав з пригноблення під терор, — застерегла ще тільки мати, — кажеш, нікому невідповідному не скажеш, та нині і відповідний може виявитися небезпечним, бо візьмуть під тортури і викаже все, що можна і чого не можна виказати...

— Розумію, мамо, аж надто розумію, не такий дурний...

— Гляди...

Як бути?

І від тоді Юрко почав задумуватися, як «винагородити» комісарові, отому ліквідатору. Думав, коли бігав по полі, коли лягав спати, а коли вставав, зразу виринала думка: мушу тим собачим синам креснути, щоб пам'ятали все життя і так безкарно не творили лиха..., а навіть ліквідувати оцього ліквідатора... правдивого бандита. Та цього ніхто не повинен знати. Раз, щоб не перешкодили, а друге, коли б комісар довідався про те, то він зліквідував би і батьків, такий лютий він на наших повстанців... Та й відомо чому. Вони не дають йому забирати хліб від наших селян, не дають йому грабувати нашого народу... Він лютий не лише на повстанців, але і на весь наш народ, змалював Юрко образ комісара в думках.

І тут він згадав: та ж Козорізів Гриць, який уже парубкує, хвалився, що він має сховану гвинтівку, з якої вже стріляв в лісі. Колись дядько Ілько тримав під скиртю соломи кулемета, сусід Кузьма ховав під хмизом рушницю, а дід Кіндрат переховував на леваді міномета. Люди з усмішкою питали діда:

— А покажіть но, діду, як з отієї машинерії бити?

Дід чухав потилицю, зсував шапку на чоло і відповідав:

— Та-а-а дідько його знає, як нею орудувати. Треба спіймати енерала, щоб навчив... Без енерала не буде діла.

Сміху було тоді на все село. Цікаво, чи він і тепер тримає десь цього міномета? Отож і Юрко пішов у леваду, де, як оповідали в селі, московські солдати покинули зброю у 1917 році та пішли собі додому. Пішов він у той закуток левади і дійсно там під листям знайшов рушницю. Взяв її в руки, націлив у дерево... і подумав: це велика штука, її не можна заховати в кишеню чи під полу, але і її треба заховати тут десь в лісі, може придасться. Він далі порпався в листі і надібав щось менше, яке мало ручку, бубон, а при бубні була обручка.

Далі буде

УЛЯНА ПОВЕРТАЄТЬСЯ...

Тридцятивосьмирічна Уляна Палюх зовні мало схожа на американку. Без макіяжу, у демократичному вбранні — футболці і просторих штанцях, котрі більше подібні на видовжені шорти, вона більш нагадує українську студентку — старшокурсницю. Але ця молода жінка з американським паспортом, так би мовити, правдива іноземка. І за місцем народження, і за громадянством, і, зрештою, за сприйняттям українських щоденних реалій. Хоч стосовно останньої тези, то тут є певна специфіка і я б зазначив велика. Адже за походженням Уляна Палюх — українка, і що майже зовсім не характерне для народжених на Заході, вона вже чотири роки стало живе в країні своїх предків.

На центральному залізничному вокзалі Дніпропетровська, незважаючи на вечірній час, доволі велелюдно. Я проводжаю Уляну на львівський потяг. Щоправда, потяг не місцевого формування. Ми стоїмо побіля одинадцятої колії, куди має прибути симферопольський состав і забрати бажаних з

Січеслава у місто Лева. Два дні проведенні Уляною в Дніпропетровську залишили приємні враження про неї у нових знайомих й хочеться вірити так само сподобалися і молодій американці. Уляна з трохи помітним англійським акцентом говорить майже беззупинно, і майже «по-галицькі». Принаймні, якихось «діаспоризмів» у її лексиконі практично непомітно. Напевно, що виговорилась за чотири роки у національно здоровому регіоні країни по-нашому сповна. Наморений довгою подорожжю та південним сонцем потяг неспішно прибуває на січеславський перон. Ми майже одночасно помічаємо вагон, в якому має їхати Уляна. Судячи з руху поїзда, коли він зупиниться, то до нього доведеться чималенько пройтися пероном. Стоянка потягу лише десять хвилин. Отож, варто поквапитися. Уляна, як завжди енергійна, і моторно поспішає разом зі мною до свого тимчасового прихистку. Ще здалеку я помічаю, що вона буде їхати у плацкарті. Ще одне свідчення вишуканості нашої гості. Очевидно, що квитків в інший

клас вагонів не було. але стійка україночка і вигляду перед тим мені не подала, що матиме чергове випробування українськими реаліями. Напевно, більшість співгромадян Уляни Палюх і уяви не мають що таке є плацкартний залізничний вагон в Україні. Вочевидь, того не знає і більшість решти цивілізованого світу. Бо плацкартний вагон, як на мене, це таке ж приниження людської гідності як і колгосп, черги в магазинах, смердючі громадські вбиральні, однопартійна система та решта «досягнень» в Советському Союзі. Між іншим, одна знайома, щоправда, старша за Уляну, українка-американка, побачивши, плацкартний вагон, пригадала що подібним чином німці перевозили «гостарабайтерів» з України до своїх «бауерів». Більш як шістьдесят років тому, майже полонених людей...

Ми заходимо з Уляною у вагон. В перенасиченому пасажирами тісному приміщенні, де на пару квадратних метрів припадає не менше як чотири чоловіки, сперте повітря, пахне брудною білизною і ковба-

сою з салом. Голосно гуркають двері туалету, десь в глибині вагону нудно хмикає дитина, пару пузатих дядьків, немов біла ставка, гилять пиво. З їх розпашілих фізіономій зрозуміло, що смакують вони, напевно, ще з Сімферополя. В такому антуражі Уляна буде подорожувати до столиці Галичини аж до обіду завтрашнього дня. В глибині душі мені стає дуже шкода цю милу панянку. І водночас я вкотре дивуюся її вдачі, небаченій для іноземки адаптації до наших умов і обставин. Я «пересічний українець», плоть від плоті тутешнього соціуму і побуту, вже й не пригадаю, коли в останнє їздив у плацкартному вагоні. Не через пиху чи сибаритство. Просто з роками все важче нюхати чужі шкарпетки і слухати всю ніч гуркіт дверей смердючого туалету. Краще вже дістатися на перекладних, за довший час, але не в умовах наблизених до військових. А в поведінці Уляни жодного збентеження. Вочевидь, її справді загартувало українське життя.

Про Уляну я знав доволі давно. Фактично з тих часів, коли доля звела мене з її батьком Петром Палюхом. Друже Петро, як прийнято звертатися у ідейно близьких йому бандерівських колах нашої еміграції, народився, як кажуть, «по дорозі» в Америку. Цей енергійний, часто усміхнений чоловік, з схожими на котячі вусами, зробив багато добра для України. Таку вже настанову отримав від своїх батьків, від старших українців, серед яких зростав у США. Можливо, комусь в Україні це важко зрозуміти, але є в діаспорі прошарок в певній мірі фанатичних людей, котрі своє призначення на землі вбачають не лише у придбанні чергової автівки та продукуванні собі подібних, а й праці задля національних ідеалів. Петро Палюх, як на мене, саме з таких. Хоч я ніколи не чув від нього якихось пафосних фраз і гучних промов. Часами мені навіть здавалося, що кепкуванням і жартами він ніби — то приховував ось цей свій поклик — служити національній ідеї, за котру поклали життя чи присвятили себе його близькі, рідні, знайомі. Разом з дружиною Лесею Петро виховав трьох доньок: найстаршу Мотрю, найменшу Оксану і середулішню Уляну.

Двох перших я бачив, буваючи в привітному і демократичному домі Палюхів у штаті Нью-Джерсі. Що-

правда, Оксану ще фактично дитиною. А ось Уляну не випадало. Та в останній мій приїзд до Америки у квітні цього року подружжя Палюх приголомшило мене новою. Уляна ось вже четвертий рік живе в Україні. Спочатку перебувала в Києві, а нині мешкає у Львові. Чому? Як? Чи довго витримає? Чи подобається їй українське життя? На всі ці запитання пані Леся та пан Петро лише з посмішкою хитали головами. На все сповна може відповісти лише донька.

— Бо Уляна, це — Уляна, — значать вони зрештою в один голос.

Часто люблю спостерігати, як у прозорій річковій воді побіля берега бавиться дрібна рибка. Там у неї свої вулиці, шляхи і дороги. А ще помітив напрямки пересування. Плавають сріблясті лаврові листочки, як правило, тільки у одному напрямку. Що їх кличе саме туди не можу відгадати. Одне лише зрозуміло рідко-рідко, коли якась рибинка-відчайдуха попрямує назустріч решті. Напевно, в пошуках свого лускатого щастя та радості.

Так нині і з українцями. Кожен рік тягнеться у теплі й ситі американські води наш люд. Як ті рибки, шукаючи собі поживи й затишного життя. І знову ж таки, коли не коли назустріч велелюдному рухові попливе до наших берегів якась відчайдуха. Персон подібних до Романа Зварича чи Катерини Ющенко до уваги прошу не брати. Бо ж побут їх в наших краях ти-

повим аж ніяк не назвати. А статус народного депутата і дружини экс-президента, вочевидь, словна нівелюють побутові та соціальні вітчизняні незручності. Майже певен, що ані пан Роман, ані пані Катерина і уяви не мають, наприклад, про плацкартний залізничний вагон. Інша справа Уляна. Вона живе як і більшість нас в Україні суших. Очевидно, що має певні бонуси як іноземка та людина західного суспільства. Позаяк вони не такі вже й значні. Принаймні, оминати вже згаданий тут не раз плацкартний залізничний вагон їй не завжди вдається. Що ж змусило таку гарну сріблясту плотвичку — україночку поплисти з теплих і ситих американських вод у нашу не завжди безпечну та багату на поживу акваторію? Відповідь на це запитання я шукав усі два дні нашого спілкування у Дніпропетровському. І, по-правді, словна так і не знайшов. Хоч в дечому таки вдалося розібратися.

За освітою Уляна медичний працівник. Свого часу працювала у шпиталях Вермонту. Робота їй подобалася і, можливо, б вона досі лікувала американців, маючи за це на хліб й до хліба. Але через певні проблеми на роботі перед молодою жінкою постала дилема: чи залишатися у Вермонті чи переїхати в інший штат, що для американців не така вже рідкість.

— І тоді я подумала: а чому б не поїхати в Україну? Якщо вже міняти щось, так сповна, — згадує Уляна. — Зрештою, ми у діа-

спорі часто любимо повчати поміж собою, тутешніх людей, як їм жити і що робити. Ось я і подумала: а ти, Уляна, спробуй сама, відчуй, як то жити в Україні. Тоді зможеш багато зрозуміти, чому тут саме так, а не інакше...

То чи можна назвати у такому випадку рішення Уляни посвятою своєму народові, тим ідеалам з якими зростала у Америці в батьківському домі. Думаю, що й так ні. Бо згодом на моє пряме запитання: чи жалкує вона за своїм вибором, Уляна так само прямо відповіла:

— На загал мені тут подобається. В чомусь тут навіть простіше, аніж в Америці. Не такий виснажливий ритм життя. В Україні кожен може набагато більше належати сам собі. Мені рідко хто тут вірить, але майже за десять років роботи у Вермонті я була фактично лише один раз у відпуску. Так складалося, так вимагали обставини....

— І все ж таки, очевидно, тут тобі не все подобається. Напевно, дратують наші смітники, безвідповідальність чиновників, якісь побутові речі...

— Так, це дістає (явно придбане в Україні слівце. Авт.) найбільше. Найчастіше я сварюся з працівниками ЖЕКу (сміється). Вони не розуміють мене, а я їх. Бо дуже вже відмінне вирішення комунальних проблем в Україні й Америці.....

По-правді, перед знайомством з Уляною думалося й про те, що пані ця може бути багато в чому дивакуватою, так би мовити, не стандартною. Однак, і півгодини спілкування з Уляною вистачило для того, аби зрозуміти її уяви про щастя і нещастя, такі ж як і у більшості українців. Хоча б тому, що є Андрій. Коханий чоловік, з яким з

огляду на відвагу і рішучість Уляни, вона буде щаслива хоч серед пінгвінів Антарктиди.

Чому Уляна приїхала в Дніпропетровське? Ще від її батька я дізнався: молода жінка виношує соціальний проект. Суть його полягає у підтримці материнства на селі. Очевидно, що Уляні знадобилося зовсім не багато часу, аби зрозуміти, що на селі майбутні українські матері потребують найбільшої опіки та роз'яснювальної роботи. Уляна знає, як це зробити, адже має американську медичну школу. Та для втілення шляхетних намірів українки з Америки потрібні кошти, організаційна і матеріальна підтримка. Серед тих, з ким звели мене журналістські стежки є і виконавчий директор фонду «Україна», який заснував колишній президент нашої країни Леонід Кучма, Сергій Цепенніков. Для зустрічі з Сергієм Анатолійовичем і приїхала в Дніпропетровськ небайдужа американка українського походження. Хочеться вірити, що наша приятельна зустріч з Сергієм Цепенніковим матиме конкретне і дієве продовження. Але у будь-якому випадку Уляна Палюх хоч і побіжно, але відкрила для себе ще один куточок України. В Дніпропетровському вона була вперше. А ще ми відідали Петриківку, звідки вона повезла прикрашену славетним розписом качалку.

— Для Андрія вареники буду готувати. І зброя гарна! — помахуючи міцною рукою з кухонним реманентом, сміється Уляна.

На початку допису я зазначив що Уляна Палюх викликала в усіх приятель, з ким зустрічалася на січеславській землі. Це не авторське перебільшення. Бо не знаю, чи то американська спільнота так позитивно вплинула на Уляну, чи родинне виховання, однак, в її особі

справді багато світлого і правдиво шляхетного. В цьому я переконався через дещо знову ж таки нетипову ситуацію. Уляна приїздила до Дніпропетровського з Криму. Як то кажуть, по дорозі з відпочинку додому. Телефонем ми домовилися, що я маю її зустріти у суботу вранці о 8:30. Під час першої розмови не встиг спитати номер її потягу. А потім, як не намагався додзвонитися до Уляни, її мобільний був недоступний. Щоправда, вона надіслала СМС повідомлення телеграфного змісту: «Прибуду як домовлялися». Однак, як не допитувався у довідці залізничного вокзалу, що за потяг прибуває з Криму о 8:30 ранку, відповіді не отримав. Бо такого потягу просто не було.

Мені нічого не залишалось, як поїхати на вокзал на призначений час. Набравши близько восьмої ранку улянин номер, я нарешті почув обнадійливі гудки в трубці.

— На якій козі ти їдеш до Дніпропетровська? — зрадів уляниному голосу.

— А я вже тут! — немов дитина, сміялася вона у трубці.

— ???

Все виявилось і просто, і надзвичайно шляхетно водночас. Потяг Уляни прибув до Дніпропетровська о 4-й ранку. І аби не турбувати мене раннім підйомом вона, так би мовити, забула повідомити номер поїзду. Така мила Уляна!

Очевидно, є статистка відповідного відомства про те, скільки на сьогодні закордонних українців приїхали на стале життя на прадідівську землю. Напевно, що з Казахстану чи Туркменії таких не один десяток тисяч. З Канади чи Америки, вочевидь, одиниці. Серед них відважна і життєлюбна Уляна Палюх. Але б мені дуже хотілося, аби таких як вона ставало все більше і більше. Бо тоді ми справді зможемо сказати: Україна відбулася!

На світлинах автора: На святі гончарів у Дніпропетровську Уляна купила собі на згадку горнятко для кави; серед нових знайомих Уляни ПАЛЮХ директор Дніпропетровського історичного музею імені Д. Яворницького Надія КАПУСТІНА та майстер гончарної справи з села Михайлівка Юрій КАЛІТІВСЬКИЙ.

МИ ВТРАТИЛИ ВІРНОГО ДРУГА

Трагічна звістка прийшла з Торонто. Не стало пані — доктора Євгенії Пастернак. На 93-му році свого трудолюбного і подвижницького життя вона відійшла у вічність. Особисто я бачився з пані Пастернак лише один раз, коли відвідував Канаду в 2000 році й майже тиждень перебував у Торонто. На самому початку мого візиту старі й нові знайомі в один голос твердили: я мало чого зрозумію з життя української громади країни кленового листа, коли не познайомлюся із засновницею українських етнічних будинків для старших пані - доктором Євгенією Пастернак. І так само більшість попереджала: відома в Канаді українка має не для усіх зручний характер. Не переносить в людях марнослів'я, безвідповідальність, нахабство і взагалі будь-яку брутальність. Одне слово, вимоглива пані не лише до себе, а й до інших.

Те що пані Євгенія Пастернак — натура цілісна й сильна, я відчув з перших хвилин нашого спілкування. За традиційними загальними фразами ввічливості та привітності добре відчувалася безмежна рушійна енергетика цієї жінки. Мовляв, я все одно зрозумію, що ти за овоч така пане Сухоніс. Зізнаюся щиро, що з добрих чверть години через просто відчутну таку ауру пані Євгенії, я почувався немов на вступних іспитах у престижний університет. І так само з приємністю відкрився, що вже не знаю як то мені вдалося, але за деякий час так само майже фізично відчув відкритість і прихильність цієї людини. Позаяк пані Євгенія не була б собою, аби знову ж таки не нагадала про те, що дивиться на цей світ не у рожевих окулярах, а як правдивий величний будівничий корисних і добрих справ. Бо у відповідь на мої, можливо, занадто піднесені подячні й комплементарні пасажі, трохи іронічно та з посмішкою сказала:

— Не треба, забагато солодкого, пане редакторе, від цього у людей буває цукриця.

Занадто солодке — шкідливо для здоров'я....

Однак, не зважаючи на такі сентенції, повернувшись в Україну, я згодом відчую приязнь цієї масштабної особистості до моєї скромної персони. Наше листування через Інтернет з пані - доктором Євгенією Пастернак несло не лише цікаві відомості та думки. Це були мої своєрідні життєві студії. Вона багато знала, багато вміла і скидається мені, що з тими, хто, на її думку, був того вартий щедро ділилася цим своїм багатством.

В останні роки через безжалний, навіть для таких сильних натур як Є. Пастернак, час наше спілкування фактично припинилося. Все-таки поважний вік мудрої і доброї жінки давав взнаки.

Однак, навіть не спілкуючись з пані - доктором Євгенією було бентежно усвідомлювати, що за тисячі кілометрів від України, через океан живе справжній і вірний друг нашого журналу «Бористен», який зробив стільки добра для видання, для його видавничих та інших проектів. Надзвичайно гірко, але відтепер мене і моїх колег, позбавлено і такої віради. Як сотні і сотні інших людей по усіх українських світах, котрим допомагала і з ким ділилася не простою наукою праведного життя пані-доктор Євгенія Пастернак.

Так її фізично немає посеред нас. Однак, живе і вічно житиме не лише пам'ять про цю самовіддану українку, а й її справа. Справа благородна і свята. Ми ніколи не забудемо про Вас, дорога і мужня пані - доктор Євгенія Пастернак!

За дорученням бористенівців
Фідель СУХОНИС

ЄВГЕНІЯ ПАСТЕРНАК (з роду Новаківська) 08.01.1919-22.08.2011

- Народилася в селі Фащівка, Скалатського повіту, Галичина, Україна.

- Батько — Михайло Новаківський, мати — Марія з Оконських.

- Засновниця перших етнічних домів для старших у Канаді.

- Довголітній директор Товариства Український Дім для Старших та Пансіонів ім. Івана Франка.

- Визначна професійна і громадська діячка.

- Нагороджена більш як 80-ма орденами, медалями та почесними відзнаками, в тому числі:

○ *Золота Шевченківська медала і грамота Комітету Українців Канади, 1962*

○ *Хрест Заслуги і грамота Українського Вільного Козацтва, 1977*

○ *Орден і грамота Канадського уряду,*

○ *"Order of Canada", 1984*

○ *Почесна відзнака Президента України, Київ, 1994*

○ *Орден Княгині Ольги II-го ступеня, 2001*

○ *Нагороджена двома почесними докторатами.*

- Біографічні дані Покійної подані у численних джерелах про визначну професійну та громадську працю.

- Відійшла у вічність у Пансіоні ім. Івана Франка, Торонто, Канада.

• ХРИСТИЯНСЬКА СТОРІНКА

Провідники рубрики: почесний доктор теології **Леонід ЯКОБЧУК** та журналіст **Лев ХМЕЛЬКОВСЬКИЙ**

У Євангелії від Івана (14:1—3) є такі слова прощальної промови Ісуса Христа до Його учнів: **«Нехай серце вам не тривожиться! Віруйте в Бога і в Мене віруйте! Багато осель у домі Мого Отця, а коли б то не так, то сказав би Я вам: що йду приготувати місце для вас? А коли відійду і приготую вам місце, Я знову прийду і заберу вас до Себе, щоб де Я — були й ви».**

Ми знаємо, що Ісус після воскресіння вознісся на небо. Про це є в Книзі дій апостолів (1:9): **«Як дивились вони, Він угору возноситься став, а хмара забрала Його серед їхніх очей».** Отже Ісус обіцяв приготувати місце для своїх послідовників на небі, бо сам Він на небо вознісся. Що можна сказати про небо?

Переважна більшість людей сприймає небо як фізичне явище. У Книзі Буття про сотворення неба сказано (1:8): **«І назвав Бог твердь „небо“».** Бо у давні часи думали, що небо є твердим, хоча у тій же книзі сказано: **«Птаство, що літає над землею під небесною твердю»** (1:20). Тобто був небесний, повітряний простір, а над ним якась твердь. Тепер, ми цю твердь називаємо космосом, у якому Бог розмістив небесні світила. Отже, умовно ми вже маємо два неба — атмосферу довкола планети Земля і далі небо — безмежний космічний всесвіт.

Давні люди вважали, що ця твердь має вікна», крізь які на землю ллється дощ. Коли вікна зачиняються, вода не потрапить на землю, почнеться посуха. Ось псалом 78-ий каже: **«А Він хмарам згори наказав і відчинив двері неба і спустив, немов дощ, на них манну для їжі».** Також було уявлення про небо як про шатро. Знову ж читаю з Псалтиря псалом 104: **«Небеса простягає немов би завісу».** Пророк Ісаїя писав: **«А небо, як звій книжковий, буде звинене».** Теж у Ісаї: **«Він небо**

простяг, мов тканину тонку і розтягнув Він його, мов намет на мешкання».

Людам давнини Небо вочевидь уявлялося куполом, покритою, посудиною, яка захищала їх. Захистові сприяли і небесні сили, що здійснювали Божественну волю. Сьогодні збереглися і широко побутують на писанках, сорочках, рушниках і килимах образи Богині-Матері з піднятими (благословення неба) чи опущеними руками (благосло-

НЕБО ФІЗИЧНЕ І ДУХОВНЕ

вення землі), так звані «берегині», трансформовані в християнській традиції в образи Пресвятої Богородиці — відповідно Оранти і Покрови.

Видно ще в дохристиянські часи людина інтуїтивно відчувала або й знала про первинність невидимого джерела Життя, про таємничу Причину і Великого Творця Буття, уособленого земним Небом, все більше звертала увагу на Вищі сфери, ретельно вибираючи крихти небесних одкровенень про світовий устрій і його небожителів.

Для тих давніх людей важливими були птахи, крила яких символізували вищий стан істоти і прояв духовної сили. Звідси — птах — улюблений мотив української народної образотворчості. Показово, що пір'ям як відголоском давніх міфологічних уявлень, прикрашали не лише вожді американських індіанців свої зачіски, а й українські дівчата — весільні вінки.

Небо тоді вважали багатоярусним, навіть до восьми сфер, часом розподіляли його на «повітряне» (простір пташок і атмосферних явищ) і «вишне» (дім і престол Бога, божественний світ). Недарма досі існує вислів «на сьомому небі». Етнограф, фольклорист і краєзнавець Павло Чубинський зафіксував народні уявлення, за якими

«Синіх облаків є аж сім, а восьме — вже справедливе небо, де сидить Бог на золотім кріслі й ангели літають. Справедливе небо не синє, але червоне. Воно деколи отвирається, але тільки на якусь okazію: на війну, на помір, або на голод». Часом у такому відкритому небі з'являється постать чоловіка з мечем — на війну, або з посудиною — на щедрий врожай, інколи в час такого розкриття неба видно «ніби дрібненькі головки — то ангели». В таку мить слід просити у Господа спасіння душі. Цікавими є, зафіксовані в народному фольклорі, структурні особливості неба:

найвище небо складається із «трьох зводів з невідомої матерії», а відстань між окремими сферами у 12 разів більша, аніж відстань між землею і першими небесами. Визначний фольклорист Володимир Гнатюк подає уявлення про «край світу», де сходяться земля і небо і де, вважали одні, ще ніхто із живих не був, бо тамтешній народ — сильний і лютий; другі заспокоювали, говорячи, що на краю світу «баби як перуть, кладуть свої праники на небо», а треті переконували, що по смерті летить душа на край світа, де починається небо.

Проте апостол Павло у Другому посланні до коринтян (12: 2—4) розповідає про чоловіка якого Бог узяв був до Третього неба. Так і написано: **«Я знаю чоловіка в Христі»**, що він 14 років тому, чи в тілі не знаю чи без тіла не знаю, знає Бог, був узятий до третього неба. І чоловіка я знаю такого, що до раю був узятий і чув він слова невимовні, що не можна людині їх висловити. З цього видно, що є ще й третє небо і саме це небо апостол Павло назвав раєм.

Треба сказати, що той чоловік це був сам апостол Павло, але він з особистої скромності називає себе в третій особі. Так, третє небо — це рай. Проте я не став би надавати третьому, небу фізичного значення.

Третє небо чи рай не є якоюсь площиною, де живуть вибрані Богом праведники. Ми не можемо нічого знати про третє небо за нашого земного життя. Апостол Павло сказав, «що чув в раю слова», які людина не може висловити. Так і ми, живучи в земному тілі, не можемо збагнути ряд Господніх таємниць.

То що ж тоді рай?

Це місце, де перебуває Бог у святій триєдиній трійці, тобто Бог-Отець, Син Божий наш Спаситель Ісус Христос і Святий Дух. Ось у Посланні до євреїв (9:24) апостол Павло пише: **«Бо Христос увійшов не в рукотворну святиню, що була на взір правдивої, але в саме небо, щоб з'явитись тепер перед Божим лицем за нас»**. Ви звернули увагу на визначення неба: „не в рукотворну святиню“, що була на взір правдивої? Небо не є рукотворним храмом, але небо не є й ілюзією, воно цілком реальне і призначене для спасенних людей, які покаються в своїх гріхах і визнали Христа своїм Спасителем.

Бог у дні творення світу, тобто землі, раю і пекла мав варіанти щодо того, яким має бути цей світ. Бог є всемогутнім Творцем, для Нього немає неможливого. У дні творення Бог бачив, так би мовити, в проєкті різні майбутні світи, але вибрав для людей той світ, який найбільше відповідав людині. І цей світ був найкращим з можливих, тому що Бог творить лише досконале.

Усе ж після сотворення світу траплялися великі прояви, які суттєво вплинули на образ нашого світу. Потоп, льодовики... Чи це не свідчить про те, що створений світ не був остаточним?

Ні, не свідчить. Бог не має часу і кожна Його дія щодо світу не є випадковою. Знищення міст Содом і Гоморі, потоп були в планах Господніх ще до створення світу. Але Бог дав людям волю вибору і вони могли мати послух до Бога і уникнути нещастя. Люди вибрали непослух і тоді Бог вдався до дій, приготованих для неслухняних. Коли дитина не слухає батька, то батько не мусить вигадувати

засоби покарання за неслухняність. Ці засоби йому відомі задалегідь, але батько чекає, що дитина схаменеться і відступить від нечемних намірів, попросить вибачення. Коли ж цього не станеться, засоби покарання будуть взяті на практиці.

Хто живе на тому третьому небі?

У Посланні апостола Павла до євреїв (12:22—23) сказано: **«Але ви приступили до гори Сіонської і до міста Бога Живого, до Єрусалиму небесного, і до десятків тисяч анголів, і до Церкви первороджених, на небі написаних, і до Судді всіх — до Бога, і до духів удосконалених праведників, і до Посередника Нового Заповіту — до Ісуса»**. Отже, на третьому небі є свята Трійця, апостоли, анголи, праведники...

Хочу застерегти вас від певної помилки, що пояснюється природою людини. Кожен з нас в уяві мислить просторово, але ми повинні зупиняти наше обмежене мислення і не створювати ніяких просторових припущень. Третє небо не є фізичним простором, де живуть якісь вибрані істоти. Усвідомлюючи, що невидиме за своєю цінністю перевищує усе видиме, ми повинні пам'ятати, що уявляємо таємничий невидимий світ просторово над видимим. І Святе Писання, написане для людей, теж тлумачить цю таємницю в зрозумілому для нас сенсі. Але, коли ми думаємо про Бога, „Який Всюдисущий“ то думкою линемо у вишину і припускаємо, що повне відкриття Бога здійснюється на небі, на недосяжній для нас висоті, недосяжній для людського пізнання. Насправді ж Бог є всюди.

Чи можна побачити на третьому небі близьких людей з земного життя?

Про це соціологи запитали в людей. Майже третина хотіла б побачити свою маму, по 10 відсотків — батька, дружину чи чоловіка. Я хотів би, щоб усі бачили своїх ближніх ще у цьому житті, любили і шанували їх, не зважаючи на особливості харак-

Для того, щоб поповнити знання Біблії, почути відповіді на запитання людей про різні проблеми повсякденного життя, слухайте християнську радіопрограму "Відвертість", яка виходить в ефір щоп'ятниці о 21.15, на першій програмі Українського радіо.

терів, стиль життя, успіх чи неуспіх у справах. Щоб усі ми допомагали своїм ближнім. Тоді небесний рай буде в кожному домі, в кожній родині.

Чи небо можна заслужити?

У мене якось запитала про це вчителька недільної християнської школи. Вона мала й кілька відповідей, вважаючи, що на небо можна потрапити за добру поведінку, послух батькам, за добре ставлення до інших. Насправді, небо є нагородою для усіх християн. Апостол Матвій передав слова Ісуса, сказані у проповіді на горі до тих, хто зазнав прикрощів у житті (5:12): **«Радійте та веселіться, нагорода бо ваша велика на небесах!»** Апостол Павло в посланні до филип'ян запевнив (3:20): **«Життя ж наше небесне на небесах, звідки ждемо й Спасителя Господа Ісуса Христа»**.

Що треба робити, щоб мати надію на Царство Небесне?

У Старому Заповіті є Книга Естер, яка починається з опису того, як цар наказав запросити на веселе прийняття царицю Вашті, щоб усі побачили її досконалість і красу. Але цариця відмовилася йти до царя. Більше про неї немає й згадки. Не стало цариці. У цьому є нагляд й для нас. Наш Цар, наш Господь запрошує нас до Свого Царства. Він не ставить жодних умов. Треба встати й прийти. Можна й відмовитися. Тоді не залишиться про вас жодної згадки ні на землі, ні на небі. Для Божого Царства не станеться нічого особливого, для вас же станеться непоправна втрата вічності. Ісус сказав: **«Я є Дорога, Правда і Життя»**. Але треба стати на цю дорогу, визнати, що нас до неба провадить лише Христос. І тоді буде усе добре. Не баріться, ставайте на цей шлях.

КОСТЬ ГУСЛИСТИЙ: ЕПІЗОД ІЗ НАУКОВОЇ БІОГРАФІЇ

Цього року незалежна Україна святкує свій двадцятий день народження. Два десятиліття відділяють нас від іншого життя, іншої моделі суспільства, від минулих зламів і піднесень в історичному розвитку, які нам здаються далекими і незрозумілими або ж, навпаки, значно простішими за теперішнє буття. Наша держава з великими труднощами виборює своє місце у європейському і світовому цивілізаційному просторі. Розібратися у минулому, зробити правильні висновки, засвоїти досвід попередніх поколінь і перетворити його на якісні позитивні зміни у майбутньому — ось частина завдань, які покликана виконати історична наука сьогодні. Нині її роль в суспільстві зростає і ускладнюється. Сучасний історик, на нашу думку, має бути надзвичайно високо ерудованою людиною, інтегрованою у світовий історіографічний процес, здатною швидко здобувати, засвоювати і переосмислювати інформацію, щоб йти на крок попереду суспільства і бути йому дороговказом. Нині історик несе відповідальність за те, яким буде Україна в майбутньому, і близькому і далекому. Це надзвичайно складно. Але у порівнянні із попередніми поколіннями істориків, сучасний має одну велику перевагу: він вільний у виборі напрямів і шляхів дослідження. Ось що дає можливість історичній науці змінюватися й еволюціонувати. В недалекому минулому все було інакше.

Доля радянської науки та її діячів як тема наукового дослідження дедалі більше цікавить сучасних істориків. І це не дивно, оскільки за двадцять років незалежності України ми потроху забуваємо, як складно було нашим попередникам. Вони змушені були розриватися між бажанням слідувати історичній істині і служити великій Батьківщині. Вітчизна не давала їм вибору, вона вимагала безсловесного поклоніння радянським комуністично-соціалістичним ідеалам. Тих, хто був незгодний виконувати роль коліщата у тоталітарному механізмі, цей самий механізм переробляв або й знищував. Радянському історикові неймовірно важко було проявити свою принциповість.

У нашій розвідці ми маємо на меті розкрити певні внутрішні процеси т. зв. радянської історичної кухні на прикладі одного наукового конфлікту, який стався у кінці 50-х — 60-х рр ХХ ст. між українськими істориками К.Г. Гуслистом (1902—1973) та О.К. Касименком (1905—1971).

Протягом 1936—1954 рр. К.Г. Гуслистий працював в Інституті АН УРСР: з 1 вересня по 1 листопада 1936 р. як молодший науковий співробітник; з 1 листопада 1936 р. по 26 серпня 1954 р. як старший науковий співробітник цього інституту. З 1947 по 1964 рр директором Інституту історії АН УРСР був О.К. Касименко¹. У 1955 р. побачила світ його книга «Російсько-українські взаємовідносини 1648—1651 рр»². К. Гуслистий, як фахівець з цього періоду, не міг залишитися байдужим до нового видання. Але, як свідчать архівні документи, його висновки були невтішними для автора.

Одразу після виходу монографії К. Гуслистий написав кілька критичних рецензій на цю працю, в яких підкреслював її незадовільний науково-теоретичний рівень та ряд серйозних методологічних помилок³. К. Гуслистий виступає проти обраних О. Касименком хронологічних меж свого дослідження, рекомендує розширити їх до 1654 р. Крім того, він зауважує, що зміст книги вийшов за межі назви та має характер опису подій національно-визвольної війни⁴. Також вчений критикує свого директора за розгляд важливих питань російсько-українських взаємовідносин з відрином від внутрішнього соціально-економічного та політичного розвитку України⁵; вживання емоційно-патетичних фраз, модернізацію явищ та антисемітські перебільшення. О. Касименко стверджує, що царизм⁶ був другом українського народу, що суперечило загальноприйнятим в радянській історичній науці «Тезам про 300-річчя возз'єднання України з Росією»⁷. Також К.Г. Гуслистий вказує на відсутність критичного аналізу джерел у цій праці та невідповідність посилок джерелам та приписування їм неіснуючої інформації⁸. Наприклад, О. Касименко пише, що серед тих, хто втік на Запорізьку Січ, були мігранти з російських міст і вотчин російських бояр, коли насправді в документі, на який посилається дослідник («Воссоединение Украины с Россией») згадувались лише донські козаки, які воювали разом з запорожцями проти поляків⁹. Правомірно критикується й відсутність окремого історіографічного розділу, хоча специфіка історичного дослідження і тема студії цього вимагають¹⁰. Крім того К. Гуслистий звертає увагу на доцільність систематизації у характеристиці праць попередників, вказуючи, що автор торкається питань історіографії розкидано, змішуючи українську, польську, російську, дворянську та її буржуазну історіографію¹¹. Також О. Касименко не аналізує радянської літератури та не критикує дворянсько-буржуазних істориків¹².

К. Гуслистий підсумовує свою рецензію висновком, що аналізована праця не відповідає високим вимогам радянської історичної науки¹³, закликає радянських істориків не миритися з немарксистськими концепціями (мається на увазі схвальне ставлення О. Касименка до монографії І. Крип'якевича «Богдан Хмельницький»¹⁴) і спробами їх виправдати¹⁵. Як бачимо, К. Гуслистий не був позбавлений впливу радянських ідеологем. От чи були вони його власними переконаннями чи вимогою часу — це залишається поки що під питанням.

Надзвичайно жорстка критика К.Г. Гуслистом праць О.К. Касименка, на нашу думку, могла стати однією з основних причин переходу вченого до Інсти-

* Галина ГОНЧАР — випускниця магістратури історичного факультету Київського національного університету імені Т. Шевченка.

Науковий керівник — доктор історичних наук, завідувач кафедри етнології та краєзнавства історичного факультету Київського національного університету імені Т. Шевченка В.П. Капелюшний.

туту мистецтвознавства, фольклористики та етнографії АН УРСР (далі ІМФЕ АН УРСР — Г.Г.). За офіційною версією, К.Г. Гуслистий змінив місце роботи через підготовку масштабної історико-етнографічної монографії «Українці» з серії «Народи світу» (розділ «Слов'янські народи СРСР»). Президія АН УРСР своєю постановою від 10 липня 1954 р. затвердила його керівником цього проекту, а також виконуючим обов'язки заступника директора ІМФЕ АН УРСР по науковій частині з питань фольклору та етнографії та виконуючим обов'язки завідуючого відділом етнографії цього Інституту, тимчасово звільнивши його з того ж числа від роботи в Інституті історії АН УРСР і залишивши в складі Вченої ради Інституту.

Однак, змінивши місце роботи, К.Г. Гуслистий не змінює свою принципову позицію щодо наукового доробку О.К. Касименка. У 1960 р. виходить його наступна книга «Історія Української РСР»¹⁶. Ця праця, розрахована на масового читача, мала подати стислий виклад історії Української РСР з найдавніших часів до сучасності. К.Г. Гуслистий вважав, що створення такого виду літератури — це важливе наукове та політичне завдання, яке стоїть перед усіма істориками. Він позитивно відгукується про чимало сторінок книги, які написані вдало і читаються з інтересом, однак всебічне ознайомлення з працею О. Касименка, на думку К. Гуслистого, переконує читача в тому, що її автор конспективно виклав колективну двотомну працю «Історія Української РСР», співавтором якої він не був.¹⁷ К. Гуслистий зазначає, що окрім всього сказаного в ній міститься і ряд фактичних недоліків, на які не можна не звернути увагу¹⁸.

Зокрема, К. Гуслистий звертає увагу на відсутність хронологічного покажчика і наявність фактичних помилок, які свідчать про неувважне ставлення до конкретно-історичних матеріалів. Як приклади рецензент наводить:

1. Плутанину з II Всеросійським з'їздом Рад, коли автор вказав не тільки не правильну дату з'їзду (не в ніч з 25 на 26 жовтня, а з 25 по 27 жовтня 1917 р.), а й події, які на ньому відбувалися — створення Ради Народних Комісарів, а не Робітничо-Селянського Уряду¹⁹.

2. Неправильні дата створення українського професійного театру (не на початку ХХ ст., а в останній чверті ХІХ ст.), а також першого професійного театрального колективу, фундація якого пишеться П. Саксаганському і М. Садовському, й коли насправді це зробив М. Кропивницький у 1882 р.²⁰

3. О. Касименко на сторінці 207 перелічує відомих українських художників, серед яких вміщує прізвище російського художника М. Ярошенка.²¹

4. Дослідник пов'язує написання п'єс І. Микитенка «Диктатура» і «Дівчата нашої країни» з періодом 1933—1934 рр., хоча відомо, що перша п'єса була поставлена 1929 р., а друга 1932 р.²²

5. Фальсифікація стосується і п'єси М. Куліша «Комуна в степах» (1925), написання якої О. Касименко відносить до періоду 1933—1941 рр.²³

Далі рецензент продовжує свою критику і наголошує, що окрім прикладів серйозних недоліків фактичного і методологічного характеру, в своїй книзі автор стає на шлях дослівного або майже дослівного запозичення — списування формулювань «Історії Української РСР», що повинно бути кваліфіковано не інакше, як плагіат.

К. Гуслистий наводить ряд, на його думку, «ганеб-

них запозичень»²⁴:

1. У «Історії Української РСР» сказано: «Утворення з слов'янського населення Східної Європи трьох братніх народностей було викликано насамперед розвитком продуктивних сил і посиленням економічних зв'язків всередині кожної з трьох груп давньоруських земель, що відособилися, — північно-східної, південно-східної і західної»²⁵, а у «Історії Української РСР» О. Касименка: «Утворення з слов'янського, древньоруського населення цих трьох народностей було насамперед результатом дальшого розвитку продуктивних сил і посилення економічних зв'язків всередині кожної з трьох відособлених древньоруських земель — північно-східної, південно-західної, західної»²⁶.

2. У «Історії Української РСР» 1955 р. видання: «Українська народність склалась на спільній території південно-західної частини Русі — на Київщині, Переяславщині, Чернігівщині, Волині, Поділлі, в Галицькій землі, в Закарпатті і Буковині. Найінтенсивніше цей процес проходив у Середньому Подніпров'ї»²⁷; у «Історії Української РСР» О. Касименка: «Територія, на якій склалась українська народність, охоплювала Київщину, Переяславщину, Чернігівщину, Волинь, Поділля, Галицьку землю, Закарпаття і Північну Буковину. Найбільш інтенсивно процес утворення української народності відбувався в Середньому Подніпров'ї»²⁸.

3. «Історія Української РСР», т.1 (1955 р.): «Для захисту своїх інтересів міські ремісники об'єднувалися в цехи»²⁹ — «Історія...» О. Касименка: «Для захисту своїх інтересів міські ремісники об'єднувалися в цехи...»³⁰.

4. «Історія Української РСР», т.1 (1955 р.): «Однією з найбільших форм селянського антифеодального протесту на Україні були втечі селян»³¹ — «Історія...» О. Касименка: «Однією з форм боротьби народних мас проти соціального гніту були втечі селян»³².

5. «Історія Української РСР», т.1 (1955 р.): «Одночасно з українським козацтвом на Дніпрі зароджувався російське козацтво на Дону»³³ — «Історія...» О.Касименка: «Одночасно з українським козацтвом на Дніпрі виникло російське козацтво на Дону»³⁴.

6. «Історія Української РСР», т.1 (1955 р.): «Головні дії розгорнулися в Криму, де висадились ворожі армії»³⁵ — «Історія...» О.Касименка: «Головні події цієї війни розгорнулися в Криму, куди висадились англо-французькі війська»³⁶.

К. Гуслистий не ставив перед собою завдання перерахувати всі подібні формулювання, «списані О. Касименком з I-го тому «Історії Української РСР», бо це б зайняло дуже багато місця. Ці запозичення можна дуже легко помітити при порівнянні розділів «Історії» О. Касименка і I тому «Історії Української РСР». Майже всі факти і цифри запозичені з цього видання. Автор лише значно скоротив цей матеріал, іноді перефразовав, а часто майже дослівно наводить його у своїй книзі³⁷. Підсумовуючи критику, рецензент робить ще одну надто радикальну на той час заувагу: плагіат «Історії» О. Касименка має бути покараний законодавством (виправно-трудовами роботами і грошовим штрафом), а автори двотомної «Історії Української РСР» мають повне право звернутися до суду.

К. Гуслистий закликає радянську наукову громадськість оголосити рішучу боротьбу плагіаторам та компіляторам, серед яких і є особа директора Інституту історії та доктора історичних наук О. Касименка³⁸. У цій ситуації історик покладає провину і на всю Вчену

раду Інституту історії АН УРСР, яка підійшла до справи безвідповідально, безпринципово, «рекомендувавши до друку недоброякісну, низькопробну продукцію... жадаючого слави директора інституту О. Касименка». Насамкінець, затаврувавши О. Касименка як компілятора і плагіатора, К. Гуслистий бачить в особі директора Інституту історії АН УРСР, доктора історичних наук нечесну людину і низькокваліфікованого спеціаліста³⁹.

На наш погляд, критика К.Г. Гуслистим праці О.К. Касименка «Російсько-українські взаємовідносини 1648 — початку 1651 р.» стала причиною загострення стосунків між керівником і підлеглим та могла слугувати приводом для переходу останнього до іншої наукової установи — ІМФЕ АН УРСР у 1954 р. Аналізуючи внутрішній бік конфлікту, ми прийшли до висновку, що в ньому поєдналися наукове та комунікативне протистояння К. Гуслистого та О. Касименка. Не можна однозначно стати на бік будь-кого з опонентів через брак інформації про взаємостосунки директора і підлеглого. Для всебічної оцінки подій також необхідні інтелектуальні біографії вчених, які відповідають сучасним науковим вимогам. Оскільки таких праць нині ще не створено, ми можемо зробити лише припущення.

Однозначно викликає повагу стійка позиція К. Гуслистого, який, безперечно, здогадувався, що його вчинок матиме негативні наслідки, але був принциповою людиною і бажав такими бачити не тільки керівника провідної наукової установи, але й всіх українських радянських істориків.

Додаток №1

Вибрані уривки з неопублікованої статті

К.Г. Гуслистого «Про серйозні її методологічні та фактичні перекошення та плагіат О.К. Касименка» **

Таким чином, наявність в «Історії» О. Касименка плагіату..., тобто запозичень з чужого твору без зазначення джерела, не підлягає жодному сумніву. Згідно з радянським законодавством таке запозичення карається поправно-трудовами роботами і грошовим штрафом. Автори двотомного курсу «Історія УРСР», що його так самовільно використав О. Касименко, мають повне право просити радянський суд застосувати щодо О. Касименка відповідне покарання. Радянська наукова громадськість повинна оголосити рішучу боротьбу плагіаторам і компіляторам, серед яких височить постать директора Інституту історії АН УРСР та ще й доктора історичних наук О.К. Касименка.

В цій рецензії ми торкнулися лише частини серйозних хиб «Історії» О. Касименка. Проте і з цього розгляду можна легко переконатися в тому, що «Історія» О. Касименка аж ніяк не може бути рекомендована до друку. Вона завдасть радянському читачеві шкоди, ніж користі і не принесе слави самому О. Касименку, який продемонстрував в ній свою наукову неспроможність і несумлінність, ставши на шлях безсоромного самовільного використання чужої праці.

Вчена Рада Інституту історії АН УРСР підійшла до справи неуважно або безпринципово і зробила чергову помилку, рекомендувавши до друку недоброякісну, низькопробну продукцію свого «жаждущего славы» голови, директора інституту О. Касименка. Як директор інституту історії, О. Касименко повинен був насамперед дбати не про своє звеличення, а про те, щоб дати радянському читачеві популярний курс історії Украї-

ни, написаний на високому ідейно-теоретичному рівні. Таке завдання міг би виконати колектив високо кваліфікаційних істориків з різних періодів історії України.

Доводиться дивуватися, як Учена Рада Інституту історії АН УРСР могла рекомендувати до друку недоброякісну продукцію О. Касименка. Виникає також питання, як така мало кваліфікована і не чесна людина може займати посаду директора Інституту історії АН УРСР та могла одержати ступінь доктора історичних наук (арк. 70, 119).

«Дуже сумне враження справляють в книзі О. Касименка сторінки, присвячені розвиткові української культури. Ці сторінки написані настільки сумбурно, що можуть стати яскравим взірцем безглуздої писанини, створеної за принципом відомого прислів'я: «На городі бузина, а в Києві дядько». Значною мірою випадковий матеріал, окремі факти та імена сяк-так зібрані докупи, позшивано білими нитками, перемішано з запозиченнями — виписками з двотомного курсу «Історія УРСР» і в такому непривабливому вигляді залишено на подив читача. Ця писанина демонструє елементарну необізнаність автора з загальновідомими фактами історії української культури на всіх важливих етапах її розвитку. Параграфи, присвячені історії української культури як дожовтневого, так і радянського періодів, дивують читача своєю довільною періодизацією, змішуванням до купи різних історичних періодів, ігноруванням і нерозумінням конкретно-історичних особливостей розвитку української культури» (арк. 105).

Література:

¹Кондратенко О.Ю. Українська академічна історична наука (1944—1956 рр.). — К., 2009. — с.74.

²Касименко О.К. Російсько-українські взаємовідносини 1648- початку 1651 рр. — К.: Вид-во Академії наук Української РСР, 1955. — 400 с.

³Інститут архівознавства Національної бібліотеки імені В.І. Вернадського (далі — ІА НБУВ). — Ф.32. К.Г. Гуслистий. — Оп.1. — Спр.43. *Отзывы, рецензии, замечания К.Г. Гуслистого на научные труды и историко-литературные произведения отдельных лиц и коллективов.* — Рецензія на книгу О.К. Касименка «Російсько-українські взаємовідносини 1648 — початку 1651 рр.» — Арк. 42.

⁴Там само. — Арк. 43.

⁵Там само. — Арк. 44.

⁶Там само. — Арк. 45.

⁷Тези про 300-річчя возз'єднання України з Росією (1648 — 1654). — К., 1954. — с. 8 Там само. — Арк. 75 *Касименко О.К. Російсько-українські взаємовідносини 1648 — початку 1651 рр.* — К.: Вид-во Академії наук Української РСР, 1955. — С. 118—119, 371.

⁸ІА НБУВ. — Ф.32. — Оп.1. — Спр.43. — Арк. 54.

⁹Там само. — Арк. 55.

¹⁰Там само. — Арк. 57.

¹¹Там само. — Арк. 57.

¹²Там само. — Арк. 61.

¹³Там само. — Арк. 65.

¹⁴Там само. *До конца преодолеть рецидивы антимарксистской теории «единого потока» в освещении истории Украины XVII в.* — Арк. 77—79.

¹⁵Там само. — Арк. 80.

¹⁶Касименко О.К. *Історія Української РСР.* — К.: Вид-во АН УРСР, 1960. — 400 с.

**Інститут архівознавства Національної бібліотеки імені В.І. Вернадського. — Ф32. К.Г. Гуслистий. — Оп.1. — її Спр.53. *Про серйозні методологічні і фактичні перекошення та плагіат О.К. Касименка.* — Арк. 70, 101, 105, її 119.

¹⁷Історія Української РСР. — В 2-х т. — Т.І. — К.: Вид-во АН УРСР, 1955.—908 с.

¹⁸ІА НБУВ. — Ф.32. — Оп.1. — Спр.52. Ложка дьогтю, репліка з приводу книги О.К. Касименка «Історія Української РСР». Неопублікована робота К.Г. Гулистого. — Арк.1.

¹⁹Там само. — Арк. 2; Касименко О.К. Історія Української РСР. — с.227—228.

²⁰ІА НБУВ. — Ф.32. — Оп.1. — Спр.52. — Арк. 3; Касименко О.К. Історія Української РСР. — с. 208.

²¹Там само. — с. 207; ІА НБУВ. — Ф.32. — Оп.1. — Спр.52. — Арк. 3.

²²Там само; Касименко О.К. Історія Української РСР. — с. 316.

²³Див.: Історія Української РСР.

²⁴ІА НБУВ. — Ф.32. — Оп.1. — Спр.53. Про серйозні методологічні і фактичні перекручення О.К. Касименка. — Арк. 64.

²⁵Історія Української РСР. — с.148;

²⁶ІА НБУВ. — Ф.32. — Оп.1. — Спр.53. — Арк. 65; Касименко О.К. Історія Української РСР. — с. 41.

²⁷ІА НБУВ. — Ф.32. — Оп.1. — Спр.53. — Арк.66.

²⁸Касименко О.К. Історія Української РСР. — с.41.

²⁹ІА НБУВ. — Ф.32. — Оп.1. — Спр.53. — Арк. 115; Історія Української РСР. — с.134.

³⁰Касименко О.К. Історія Української РСР. — с.45.

³¹ІА НБУВ. — Ф.32. — Оп.1. — Спр.53. — Арк. 115; Історія Української РСР. — с.146.

³²Касименко О.К. Історія Української РСР. — с.47.

³³ІА НБУВ. — Ф.32. — Оп.1. — Спр.53. — Арк.115; Історія Української РСР. — с.147.

³⁴Касименко О.К. Історія Української РСР. — с.49.

³⁵ІА НБУВ. — Ф.32. — Оп.1. — Спр.53. — Арк.115; Історія Української РСР. — с.48.

³⁶Касименко О.К. Історія Української РСР. — с.127—128.

³⁷ІА-НБУ13. — Ф.32. — Оп.1. — Спр.53. — Арк.68—69.

³⁸Там само. — Арк. 69—70.

³⁹Там само. — Арк. 119.

• ПЕРОМ ПУБЛІЦИСТА

ІНША КРАЇНА — ІНШІ ЗВИЧАЇ

Так мовить німецьке прислів'я, а українське звучить подібно: Що край, то звичай! Та прислів'я стосуються не трагедій, а життєвого досвіду людей, спільнот, країн. Трагедії є також пам'яттю людей, поваги до жертв катастроф, тероризму, диктатур, воєн та природних катастроф. Пам'ять про жертви є також доказом нашої зрілості, нашої культури, нашої інтелігентності.

Відзначення 10-ої річниці жертв тероризму в США показало перед цілим світом повагу до жертв терористичних актів перед 10-ма роками. В Нью-Йорку 11 вересня зійшлися не тільки президенти США Обама та Буш, але й тисячі людей, які задокументували, що пам'ятають про жертви — батьків, чоловіків, дружин, дітей, друзів, знайомих. Без різниці політичної орієнтації, учасники величавого відзначення брали участь у 10-ій річниці безглузлого терористичного нападу на Світовий центр в Нью-Йорку та будинок Пентагону. Годинами зачитували тут імена жертв родичі загиблих - батьки, діти та родичі і стверджували, що вони пам'ятають про них!

Який же контраст до української дійсності, коли читаєш в українських засобах масової інформації, що у столиці України в музеї Голодомору в Калиновому гаю були зруйновані меморіальні таблички з назвами сіл, які були жертвами Голодомору — організованого окупаційним більшовицьким режимом! Якщо б в Україні хотіли слідувати прикладові США, щодо відзначення трагедії для країни, то потрібно було б тижні, щоб зачитати прізвища голодом замордованих понад 10 мільйонів українців! Серед 3-х тисяч жертв терористичного акту в США 11 вересня 2001 року були і жертви з різних країн світу, тому й відзначали цю річницю в Канаді, з якої 21 канадець стали жертвами теракту та навіть Філіппіни пом'янули жертву, яка була філіппінською громадянкою. Різні телевізійні канали по всьому світу передавали урочистості з Нью-Йорку, де годинами зачитували прізвища жертв, де виступали колишній президент США Дж. Буш та сучасний Б. Обама.

І знов неприємні спогади про Україну, де, всупереч Закону, заперечу-

ють Голодомор, де знущаються над пам'яттю жертв, де оберігають (та навіть ставлять новий) пам'ятник катові мільйонних жертв, де без-

карно руйнують хрести жертвам Голодомору і то лише для того, щоб догодити сусідові, який не хоче дозволити правду про Голодомор, який заперечує не тільки нашу історію, але й наше існування взагалі.

Президент України та інші посадовці часто обіцяють довести Україну до Європи, куди вона й належить. Справа не в обіцянках, бо їх в Україні вже стільки наслухалися, що й вуха болять. Справа у діях, у поведінці, а тут вже українські посадовці дуже відмінні від цивілізованого світу. Якщо навіть на 21-ому році де-хто в Україні не зрозумів, що запереченням своєї історії — заперечують самі себе, то й заяви про наміри належати до Європи залишаться лише заявами, щоб приховати повернення у криваве минуле.

Можна не погоджуватися з зовнішньою політикою США, можна не любити американців, але не можна заперечити, що вони вміють шанувати своїх героїв, що вміють шанувати жертви воєн та терористичних атак.

Українці могли б повчитися у цієї великої країни, як ставитися до жертв не тільки природних катастроф, але й терактів. При сучасній технології не обов'язково треба університет, щоб мати знання, але чого не навчишся з історії, того не дасть жоден університет, чи комп'ютер.

Поки в Україні руйнуватимуть історичну пам'ять народу, поки безкарно будуть знущатися над пам'яттю жертв Голодомору та комуністичного терору взагалі, то не слід себе зараховувати до цивілізованих країн.

Руйнування меморіальних табличок в Калиновому гаю Києва та всевітнє відзначення 10-ої річниці терористичної атаки на США — є саме тим прикладом, до чого може допровадити комуністична ідеологія, яка ніколи не звертала увагу на жертви — вона ж бо трималася тільки завдяки терору.

Отже, справа не в звичаях, але у повазі! У повазі до ближнього, до жертви, до свого минулого!

Торонто,
11 вересня 2011 р.

ОЛЕКСАНДР ВІЛКУЛ: «НА ДНІПРОПЕТРОВЩИНІ СТВОРЮЄТЬСЯ НОВА ГЕНЕРАЦІЯ ДЕРЖАВНИХ МЕНЕДЖЕРІВ, ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ В ІНТЕРЕСАХ ГРОМАДЯН ТА СУСПІЛЬСТВА»

Про це повідомив голова облдержадміністрації Олександр Вілкул під час урочистих зборів у Дніпропетровському регіональному інституті державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

Зокрема, для модернізації системи державного управління в області підписаний Меморандум про партнерство зі світовим лідером в сфері ІТ-технологій корпорацією «Майкрософт». У рамках цього партнерства упродовж 5 років на Дніпропетровщині буде реалізовано масштабний проект щодо запровадження електронного врядування в усіх сферах життєдіяльності. Загалом це понад 50 проектів в сфері освіти, охорони здоров'я, будівництва, агропромислового сектора, екології і житлово-комунального господарства. У результаті органи регіональної та місцевої влади отримають ефективні інструменти управління, а бізнес і громадяни області — прозорі і зрозумілі процеси взаємодії з владою.

Як зазначив Олександр Вілкул, така європейська система управління потребує нової генерації державних службовців, які вільно працюватимуть з цифровими технологіями в інтересах громадян.

«І сьогодні ми створюємо таку генерацію державних менеджерів, які працюватимуть на результат — на покращення життя людей, стрімкий соціально-економічний розвиток нашої області та країни в цілому», — сказав Олександр Вілкул.

Директор ДРІДУ НАДУ Сергій Серьогін зазначив: «Ми розуміємо, що наразі існує недовіра з боку людей до роботи державних службовців. Здебільшого це пов'язано з тривалими та незрозумілими механізмами отримання дозвільних документів, відповідей на звернення громадян. Ми під-

тримуємо ініціативи обласної влади із запровадження електронного врядування, і наш інститут уже сьогодні за завданням Олександра Вілкула почав підготовку державних службовців відповідної кваліфікації. Ми готуємо чиновників, для яких людина понад усе».

Олександр Вілкул наголосив, що, повернувшись на свої робочі місця, випускники інституту повинні стати провідниками у реалізації Комплексної стратегії розвитку регіону. Високопрофесійний державний службовець повинен на практиці реалізувати базові принципи проектного управління (орієнтованих на результат, а не на процес), яке активно впроваджується в Дніпропетровській області. Це не лише освоєння нових інформаційних технологій в управлінні, але й вивчення іноземних мов, передового досвіду корпоративного управління, у тому числі й зарубіжного.

«Ваші колеги повинні побачити, які якісні зміни відбуваються в області та в країні завдяки вам — випускникам та слухачам Дніпропетровського регіонального інституту державного управління», — наголосив губернатор. За його словами, все це підвищить престиж державних службовців регіону та ДРІДУ НАДУ, як провідного вищого навчального закладу України у сфері підготовки висококваліфікованих фахівців держуправління.

Олександр Вілкул вручив інституту сертифікат на наукову літературу з питань державного управління та місцевого самоврядування: «Історія державної служби в Україні» та «Історія українського парламентаризму», а також 5 ноутбуків.

Отримати другу вищу освіту за спеціальністю «Державне управління» та «Публічне адміністрування» до Дніпропетровського регіонального інституту державного

управління (ДРІДУ НАДУ) цього року вступило 119 державних службовців та представників місцевого самоврядування. Загалом у ДРІДУ НАДУ цього року навчатимуться 1 272 слухачі та студенти.

Довідка:

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління, заснований у 1993 році — це провідний вищий навчальний заклад IV рівня акредитації. Його завдання — підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів для державної служби України та служби в органах місцевого самоврядування. В інституті мають можливість навчатися слухачі з Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Кіровоградської та Черкаської областей.

Навчально-методичний процес в інституті забезпечують 7 кафедр: державного управління та місцевого самоврядування; менеджменту та управління проектами; філософії, соціології державного управління; економіки і регіональної економічної політики; права та європейської інтеграції; інформаційних технологій та інформаційних систем; української та іноземних мов.

З часу заснування інститут успішно співпрацює з більш ніж 20 державними, освітніми, науковими та науково-дослідними установами. Партнерами інституту є вищі навчальні заклади з підготовки державних службовців Великої Британії, США, Канади, Франції, Німеччини, Польщі, Чехії, Угорщини, в яких проходять професійне стажування співробітники, аспіранти, докторанти та слухачі. Інститут є колективним членом Мережі інститутів і шкіл державного управління країн Центральної та Східної Європи (NISPAcee).

Інф. ГУОН ОДА.

НА НАВЧАННЯ — ЗА КОРДОН

За програмою Міністерства освіти, молоді і спорту України студенти Національного гірничого університету направляються на навчання у провідні закордонні вищі навчальні заклади Європи.

15 вересня 2011 у Кабінеті Міністрів України відбулася зустріч

прагненні надати своїм студентам можливість навчатися у провідних навчальних закладах Європи. До речі, прем'єр-міністр України М.Я. Азаров уперше за роки існування нашої держави започаткував нові можливості отримання освіти за кордоном для кращих студентів ву-

мали змогу поспілкуватись із журналістами і відповісти на різні, часом складні запитання щодо конкурсу, участі у ньому і можливостях, що надасть навчання у закордонному виші. Приємна розкута обстановка створювала настрій для душевної бесіди. Пан Азаров цікавився справами студентів, їх сподіваннями, згадав часи, коли сам був науковцем і стажувався у Німеччині, відзначив, що йому ця тематика знайома із власного досвіду. Молоді люди мали змогу поставити прем'єр-міністру будь-які запитання, сказати слова вдячності. А він висловив бажання вдруге зустрітись зі студентами у тому ж складі, але вже через рік, коли вони повернуться додому з навчання в закордонних вузах.

Наприкінці події усі студенти отримали пам'ятні подарунки від прем'єр-міністра України, які особисто кожному вручив Міністр МОН молоді і спорту України Д.В. Табачник. Щасливчики вже готуються до поїздки у закордонні вузи. Далі буде рутина з оформлення віз, узгодження термінів й т.і., але це зовсім не страшить наших студентів, головне — вони прагнуть до знань і в цьому їм допомагає держава!

Влад КОВАЛЕНКО, НГУ.

прем'єр-міністра України М.Я. Азарова зі студентами, кандидатури яких, за рекомендацією керівництва своїх вузів, розглянуті конкурсною комісією МОН молоді і спорту України з метою їх навчання за кордоном. Слід відзначити, що серед 55 людей, хто пройшов відбір, — 10 студентів із Національного гірничого університету. На зустрічі, щоправда, були присутні восьмеро. Це студент гірничого факультету Л.В. Височин; двоє студентів факультету будівництва — Х.О. Горлова та А.С.Фартушний; студенти механіко-машинобудівного факультету Т.В. Шепель та О.Є.Шевченко, а також з електротехнічного факультету — А.В. Сичов., В.О. Письменний, А.С. Пронін. Супроводжували студентів проректор з міжнародних зв'язків, професор, д.т.н. Шашенко О.М. та заступник начальника міжнародного відділу, к.т.н. Коваленко В.В.

Міністр Д.В. Табачник відзначив активність гірничого університету в

зів України. На зустрічі зі студентами Микола Янович відзначив велике значення цієї ініціативи, яка є необхідною для кожної цивілізованої країни, що піклується за своє майбутнє, дбає про розвиток освіти і прагне бути на передньому плані науки і технічного прогресу.

Перед зустріччю із другою людиною у керівництві держави студенти

■

Барвінковий вінок

Росте у моєму саду барвінок малий. І серце моє він завоював не красою, пишністю чи витонченістю. Підкорив іншими якостями — винятковою живучістю, життєстійкістю, всупереч усім негараздам кліматичним. Велику популярність барвінок придбав давно — наприкінці XVIII ст., після того, як Жан Жак Руссо згадав про нього в широко відомому автобіографічному творі «Сповідь».

Слава книги Руссо була вели-

кою, її читали всі, і разом з нею зростала популярність барвінку. Багато хто хотів помилуватися квіткою Руссо і прямували до ботанічних садів, в гори і переліски, розшукуючи голубенький барвінок з вічнозеленим яскравим листям. Після смерті Руссо на його батьківщині в Женеві був споруджений пам'ятник на мальовничому острові серед озера, а біля підніжжя посаджений улюблений барвінок.

Автобіографічна родзинка існує і

в моїх особистих стосунках з барвінком. Ця квітка — нагадування про моє чудове дитинство, яке проходило в крихітному селищі Чуїха, що на Черкащині, оточеному чудовими змішаними і сосновими лісами. Цього року мені вдалося побувати там, де залишилося дитинство.

Відомими стежинками ходила лісом і знайшла одне з відомих мені місць, де барвінок росте в дикому стані. Сиділа на старому пеньку і пильно вдивлялась вже дорослими очима в барвінковий килим. Був кінець квітня — початок травня. Сонце вже добре припікало, але сюди його світло потрапляло в розсіяному стані. Барвінку було тут так багато — ціла плантація, а місце він вибрав собі затишне, без вітру, не зовсім сонячне, але й не повністю затемнене.

Стебла барвінку дуже гнучкі, добре піддаються плетінню. З них я сплела і одягла на голову нехитру прикрасу — вінок, яким українські дівчата прикрашали себе в ніч на Івана Купала (на фото). До речі, барвінкові в Україні приписували чудодійну силу. Він вважався символом вірності й постійності. Віноч-

ки з нього вішали над дверима хати, він служив окрасою у весільних обрядах. Тому барвінок ніколи не викидали на сміття, а тільки у воду — в річку, ставок, щоб він «не страждав від спраги». Чимало складено в народі пісень про нього.

Його ботанічний опис досить простий: вічнозелена дрібна рослина з сімейства кутрових. Стебла лежачі, на їх кінцях — досить великі квіти блакитно-синього забарвлення. Барвінок малий росте дико в лісах, серед чагарників, на цілинних землях як декоративна рослина в садах і парках. Що важливо, цвіте він майже все літо, до ґрунтів не вимогливий, але краще розростається і довше цвіте на родючих, пухких, добре дренованих ґрунтах з нейтральною реакцією, наприклад, на пристовбурних кругах яблунь, груш, вишень.

В Україні до барвінку ставляться з найглибшою повагою. Раніше його висаджували біля кожної селянської хатинки. Розмножується він дуже просто: викопав кущик в лісі, встроїв у землю, полив, а далі ця волелюбна рослина дуже швидко розросталася і утворювала мальовничу галявинку. Зараз же асортимент рослин настільки великий, що барвінку відводиться другорядна

роль. Але все ж мені вдалося цього року сфотографувати барвінок в дуже незвичайному поєднанні — він завоював простір між стовбурцями бамбука в Нікітському ботанічному саду. І виглядає таке несподіване сусідство дуже екзотично (на фото).

І все ж найбільшу популярність рослина набула у зв'язку зі своїми цілющими якостями. Справа в тому, що наш барвінок малий відноситься до того ж сімейства, що й екзотичний індійський чагарник раувольфія, з алкалоїдів якого витягають «резерпін» і «раунатин», що знижують кров'яний тиск. Алкалоїди містяться і в барвінку малому. Завдяки їм

він здатний знижувати кров'яний тиск, що дозволяє використовувати рослину при гіпертонічній хворобі. І все ж треба сказати, що барвінок малий, наш співвітчизник, у порівнянні з далекою раувольфією ще мало вивчений і недостатньо застосовується в народній медицині. Зате завдяки своїй декоративності і невибагливості він широко застосовується в ландшафтному дизайні, а флористи використовують його в букетах і квіткових композиціях.

***Валентина ШАБЕТЯ,**
м. Дніпропетровськ.*

■

НА ХХІІ-МУ ВСЕСВІТНЬОМУ ГІРНИЧОМУ КОНГРЕСІ

Делегація Національного гірничого університету взяла участь у ХХІІ-му Всесвітньому гірничому конгресі, що відбувся у Стамбулі (Туреччина) з 11 по 16 вересня 2011 р.

НГУ представила делегація у складі: В.І. Бондаренко, професор, завідувач кафедри підземної розробки родовищ; І.А. Ковалевська — професор кафедри підземної розробки родовищ; О.О. Сдвижкова — професор, завідувач кафедри вищої математики; К.А. Ганушевич — асистент кафедри підземної розробки родовищ; В.Є. Кириченко — асистент кафедри автоматизації комп'ютерних систем.

У виставковому центрі Стамбула Льютфрі-Кірдар відбулося чимало корисних зустрічей. Професор Gullan Ozbayoglu (Туреччина), заступник Міністра освіти Туреччини, разом з українською стороною обговорював основні тенденції розвитку освіти в Туреччині та Україні, а та-

кож можливість взаємного обміну студентами між Національним гірничим університетом та вищими гірничими закладами Туреччини, участь у міжнародних науково-освітніх проєктах, виконання спільних наукових робіт.

Разом з генеральним секретарем Європейської асоціації вугілля та лігніту Brian Ricketts (Бельгія) розглянуто перспективи розвитку вугільної промисловості в Європі та у всьому світі, включаючи особливості видобування вугілля в умовах шахт України (тому числі з гірничих освітніх закладів).

Цікаві пропозиції щодо обміну студентами виконання спільних наукових проєктів, написання статей і монографій подав професор Levent Ergun (Туреччина), завідувач кафедрою збагачення корисних копалин університету Hacettepe, Анкара.

Наші науковці провели переговори щодо співпраці в сфері

розробки технологій видобування газових гідратів з дна світового океану з професором Sohei Shimada (Японія) — університет Токіо.

Особливий інтерес до досліджень НГУ виявила вугільна компанія «Coal India Limited» (Індія) в особі її директора. А також під час конгресу дніпропетровські гірники домовилися про виконання спільного проєкту між шахтою «Vogdanka» (Польща), ПАТ «ДТЕК Павлоград-вугілля» та Національним гірничим університетом стосовно вдосконалення технологій видобування вугілля комплексами, оснащеними стругами.

Вже сьогодні науковці НГУ готуються до наступного конгресу, який відбудеться в Монреалі (Канада) з 11 по 15 серпня 2013 р.

ІАЦ НГУ.

■

СТУДЕНТАМ-КАЗАХАМ ВРУЧИЛИ ДИПЛОМИ ДНУ

Міжнародна співпраця Казахстану і України у сфері підготовки фахівців для космічної галузі успішно налагоджується. Зокрема, студенти-казахи нещодавно закінчили навчання на фізико-технічному факультеті Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара, й тепер готові міцні знання успішно застосовувати. А дипломи з різних спеціальностей космічної галузі ДНУ вони отримали під час візиту до казахського університету-партнера представників професорсько-викладацького складу фізтеху ДНУ.

І для України, і для Казахстану розкриття можливостей космічної галузі є актуальним. Серед найважливіших складових успішного вирішення такого завдання — підготовка фахівців для космічної галузі та створення системи космічної освіти, яка б відповідала сучасним світовим стандартам.

У рамках цієї діяльності активно співпрацюють Євразійський національний університет імені Льва Гумільова і Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара. Обидва виші виконують спільний міжнародний проект — «CRIST» («Curricula Reform in Space Technology in KZ, RU, UA» — «Реформування навчальних програм у галузі космічних технологій у Казахстані, Росії, Україні») в рамках програми ТЕМПУС.

За останні шість років за ініціати-ви ДНУ і ЄНУ здійснені успішні кроки в плані обміну досвідом, надання послуг з підготовки спеціалістів кос-

мічної галузі і спільного вирішення проблем становлення і розвитку системи космічної освіти Казахстану. Університети підтримували активні контакти, визначали пріоритетні форми взаємодії, а з 9 березня 2009 року стали учасниками договору про міжнародну співпрацю.

Згідно з договором, протягом двох останніх навчальних років у ДНУ на фізико-технічному факультеті навчалися студенти-казахи (10 осіб — в 2009—2010 навчальному році і 11 — в 2010—2011рр.), які за-свідчили високий рівень загальної підготовки, працьовитість і блискучі успіхи в освоєнні знань в українському виші. Говорячи про досягнення цих студентів, варто зазначити, що вони також охоче займаються науковими дослідженнями і розробками та отримують високу оцінку провідних спеціалістів ракетно-космічної

галузі. За результатами своєї науково-дослідницької роботи більшість з них уже мають одну-дві публікації та успішні виступи на Міжнародній молодіжній науково-практичній конференції «Людина і космос».

Знання, отримані на фізико-технічному факультеті ДНУ, дозволяють казахським студентам успішно реалізовувати себе на батьківщині (наприклад, деякі є співробітниками КАЗКОСМОС), а з нового навчального року декілька осіб розпочнуть діяльність в якості викладачів нещодавно створеної кафедри космічної техніки і технологій фізико-технічного факультету ЄНУ, яка вже здобула статус міжнародної. Вагому роль у становленні цієї кафедри відіграють і фахівці з ДНУ, що закріплено окремим документом, який визначає спільне забезпечення діяльності кафедри Євразійським і Дніпропетровським університетами.

Фахівці ДНУ і ЄНУ також активно вдосконалюють модель підготовки спеціалістів з космічної техніки і технологій для Казахстану, визначають пріоритети цієї країни в космічній діяльності. Результати засвідчили доцільність підготовки спеціаліста, який би володів базовими знаннями з усіх напрямків космічної діяльності та глибоко спеціалізувався в одному з них. Запропоновані науковцями ДНУ чотири напрямки спеціалізації були схвалені під час робочої зустрічі в КАЗКОСМОС, де обговорення проводилося з першим віце-президентом АТ «Національна компанія „Казахстан Гариш Сапари“ Маратом Нургужиним.

Питанням становлення і розвитку міжнародної кафедри космічної техніки і технологій та продовженню співпраці був присвячений візит до ЄНУ представників Дніпропетровського національного університету — декана ФТФ ДНУ професора О.М.Петренка, завідувача кафедри двигунобудування — Ю.О.Митикова, професора кафедри технології виробництва ЛА А.Ф.Саніна, доцен-

та кафедри енергетики В.Л.Бучарського, доцента кафедри систем автоматизованого управління Т.В.Лабуткіної. Під час зустрічі студентам з Казахстану вручили дипломи з різних спеціальностей космічної галузі ДНУ. Подія розглядалася як важливий етап у становленні космічної освіти Казахстану, про що свідчила значна увага місцевих засобів масової інформації.

Сподіваємося, що послідовне втілення запланованого стане запорукою успіху подальшої співпраці між двома університетами у підготовці висококваліфікованих фахівців для космічних потреб Казахстану.

Інформаційно-аналітичне агентство ДНУ ім.О.Гончара
тел. 374—98—20, www.dnu.dp.ua

«20 РОКІВ ПОЛІТОЛОГІЧНІЙ ОСВІТИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО РЕГІОНУ – ЗДОБУТКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЗРОСТАННЯ»

З нагоди 20-річчя кафедри політології Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара відбувся круглий стіл «XX років політологічній освіті Дніпропетровського регіону – здобутки і перспективи зростання».

ворювалася й концепція громадсько-політичної освіти Дніпропетровського регіону.

У червні 1991 року кафедра політології Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара стала однією з пер-

консультування та інформаційного супроводження діяльності політичних лідерів, кандидатів від політичних сил у виборчому процесі. Цьому сприяє науково-педагогічний склад кафедри, який нараховує більше десяти кандидатів і два доктори політичних наук.

Кафедра політології має сучасну методичну й інформаційну базу професійної підготовки. Постійно оновлюються методичні розробки через контакти з іноземними партнерами - Варшавським університетом, Римським університетом Ла Сапієнса, ВНЗ США, Росії, Німеччини.

Отримати якісну політологічну освіту (за рівнями бакалавр, спеціаліст, магістр) можна на основі держбюджету і на умовах контракту, за денною і заочною формами навчання. Двадцять років розвитку політологічної освіти у Дніпропетровському регіоні засвідчили, що знання, здобуті на кафедрі політології ДНУ імені Олеся Гончара, є основою професійної реалізації і особистісного зростання. Випускники-політологи працюють в органах державної влади та місцевого самоврядування, засобах масової інформації, політичних силах, громадських об'єднаннях.

Продовженням круглого столу стало урочисте засідання кафедри політології, присвячене її двадцятирічному ювілею - у малій залі Палацу студентів презентувалися історія і досягнення кафедри, нагородили науково-педагогічних працівників і студентів.

Доцент кафедри політології ДНУ
ім. О. Гончара
Олексій ТРЕТЯК.

Учасників круглого столу привітали й побажали подальших високих досягнень у розвитку політологічної науки декан соціально-гуманітарного факультету ДНУ ім. О. Гончара Олександр Сергійович Токовенко та завідувач кафедри політології Олег Леонідович Тупиця. Під час заходу презентувалися доповіді, відбулася жвава наукова дискусія з питань розвитку політичної науки як навчальної і дослідної дисципліни. Представники соціально-гуманітарних дисциплін вищих навчальних закладів Дніпропетровська і викладачі кафедри політології ДНУ здійснили обмін думками щодо змістового наповнення загальноосвітньої дисципліни «Політологія», її місця у підготовці фахівців різних галузей. Обго-

вих у колишньому СРСР, яка започаткувала підготовку політологів. За двадцять років було підготовлено більше 500 фахівців з політичної науки і прикладного політичного аналізу. На кафедрі захищено більше 20 кандидатських і докторських дисертацій з політичних наук.

Кафедра політології Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара забезпечує підготовку фахівців в межах політичного аналізу, політичного прогнозування, кризового аналізу, політичних комунікацій, політичних технологій, політичних зв'язків з громадськістю. Фахівець-політолог має ґрунтовні знання з механізмів здійснення влади, прийняття політичних рішень, а також експертизи,

ПОВЧАЛЬНА РОЗПОВІДЬ ПРО ЖИТТЯ НЕПЕРЕСІЧНОЇ ЖІНКИ

Марія Паньків, «Теофілія: Про Теофілію Бзову-Федорів-Стахів». Львів — 2009, ст. 192.

чає авторка книжки, для сучасних читачів будуть цікавими розповіді Теофілії про зародження підпільної діяльності української молоді в Західній Україні за часів польської окупації, зокрема працю Теофілії в повітовому проводі ОУН.

Спогади Бзової мають теж історичне значення, бо Філя розповідає і про багатьох визначних людей, з якими звела її доля у боротьбі за волю, і про знущання над нею у польських тюрмах; про небезпеки, з якими зустрічалася на своєму нелегкому життєвому шляху, коли смерть ось-ось ішла біля неї. Однак, Господь зберіг Теофілію і дозволив їй прожити доволі довго. Померла біля Торонто на 92-му році життя в 2003 році, коли Україна вже скинула пута рабської неволі. Спогади Теофілії, безперечно, ілюструють також важку долю жінки-емігрантки.

Ім'я Теофілії вписалося золотими літерами в історію наших національних зусиль, метою яких була воля України. Вона стала гарним прикладом любові до Батьківщини для всіх українок, які в минулому бажали або в майбутньому бажатимуть вільно жити у своїй самостійній державі. Для цієї шляхетної мети варто жити, працювати, варто боротись. Воля має свою ціну. Багато поколінь українців кропило цю волю своїм потом і своєю кров'ю. Таких мужніх жінок треба знати та гордитися ними. Таких шанують всі народи. Саме завдяки таким жінкам, як Філя, Україна відновила свою незалежність у 1991 році. Прикро, коли тепер в Україні зустрічаємо людей, які за ціну зеленої картки наївно покидають рідну Батьківщину та йдуть у невідоме шукати кращого хліба. У своїй більшості вони зовсім не знають свого минулого та людей-героїв, які боролись за те, щоб українці були господарями у своїй незалежній державі.

Дуже похвально, що про публікацію цієї книжки подбав Центр Досліджень Визвольного Руху у Львові. Однак, тиражу книжки не названо, тож можна здогадуватись,

що вона вийшла малим накладом. А шкода, бо хотілось би, щоб вона була в усіх бібліотеках України, щоби з минулим Української Держави знайомилась наша молодь. Як раритет, вона недоступна для масового читача.

Авторка поділила книжку на 51 коротких нарисів-спогадів, у яких знаходимо 35 чорно-білих світлин, 4 копії документів та акти звинувачення Теофілії. Розповіді читаються дуже легко. Вони переплетені коротенькими діалогами, деколи польською мовою.

На жаль, у книжці трапляються правописні та граматичні помилки, але їх мало, напр.:

пішли з хати два маминих брати; свого народу не до оцінюємо; маємо ж гостей

*підпільної діяльність
трохи клопоти з псом
від Галина Лебедович.*

Трапляються також польонізми (білет колійовий, постерунок), росіянізми (совітський), англіцизми (конверзація). У діалогах польською мовою є також помилки (*wspu-lpracowala, tuwi, w lesniczywce, twuj*); знаходимо їх і в географічних назвах (в Подебрадах зам. в Подебрадах, Вотердаун біля Гамельтону зам. Вотертавн біля Гамільтону, Острода зам. Оструда). Це висліди відсутності мовного редактора. Однак, хоч у книжці відмічено ім'я наукового редактора, трапилась помилка, яку важко пояснити. Замість Закерзоння, повторюється назва «Зацужонський край». Це схоже на якесь непорозуміння чи нерозуміння справи, але при перевиданні книжки всі помилки можна буде виправити.

Всупереч дрібним недолікам, книжку варто придбати й прочитати, бо в ній знаходимо чимало історичного і переконливого матеріалу, збереженого в пам'яті та в спогадах непересічної українки та Жінки з великої літери, яка заслуговує на добру згадку та пошану всіх сучасників і нащадків.

■

Окрім того, що назва книжки («Теофілія») вказує на жіноче ім'я, вона нічого нам не говорить. Однак, це не вигадане ім'я, а дійсне. Йдеться про ім'я Українки з великої літери — активну громадську діячку-патріотку, зв'язкову Головного Командира Української Повстанської Армії Романа Шухевича, повітову провідницю Організації Українських Націоналістів та дружину шефа Служби Безпеки ОУН Петра Федорів. Повне ім'я цієї жінки — Теофілія Бзова-Федорів-Стахів. У книзі висвітлено її нелегке життя, переживання, діяльність, а також складне суспільно-політичне становище Українського Народу в 1920—1950-их роках.

Дуже добре, що автором книжки є Марія Паньків — інша жінка з молодшого покоління, яка не могла мати жодного зв'язку з визвольною боротьбою нашого народу за волю в рядах УПА, однак, познайомившись із змаганнями земляків за волю Батьківщини та з іменем героїні книжки, з притаманною їй жіночою інтуїцією та допитливістю віднайшла Теофілію у далекій Канаді, упорядкувала її спогади та на основі додаткових розповідей і архівних документів залишила новому поколінню українців правдивий образ Людини, яка зв'язала своє життя з визвольними змаганнями за волю України та жертвувала своїм життям і всім найдорожчим за те, щоб здобути волю своїй Батьківщині. Точніше, спогади охоплюють період від Першої світової війни до часів перебування Теофілії на еміграції в Канаді. Як відмі-

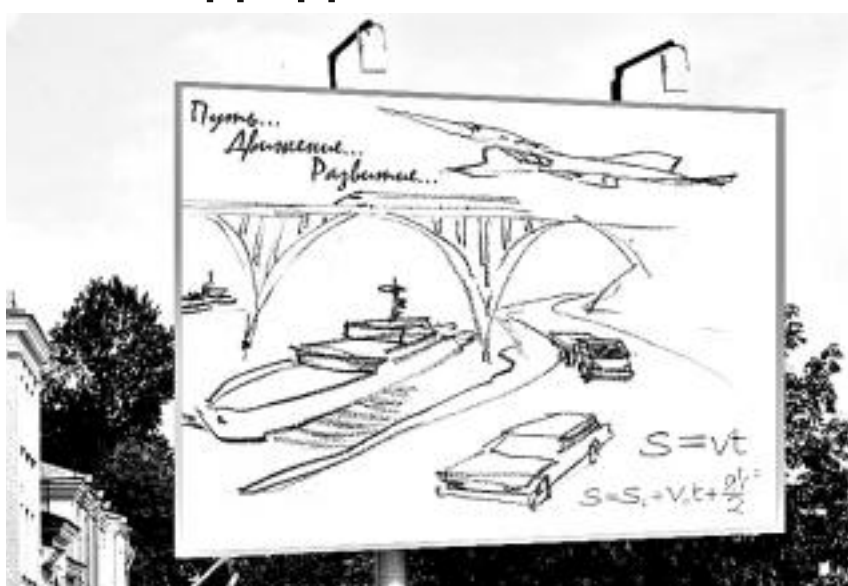
«УКРАЇНА: ШЛЯХ МОЖЛИВОСТЕЙ» — ПРОЕКТ РОЗВИТКУ КРАЇНИ ЗА ВЕРСІЄЮ КОМАНДИ ДНУ

У Харкові відбувся п'ятий конкурс студентських ПР-проектів «Золотий компас». Тема конкурсу була амбітною і доволі складною — «Бренд України».

Студенти 4 курсу спеціальності «Реклама та зв'язки з громадськістю» факультету систем та засобів масової комунікації ДНУ імені Олеса Гончара взяли участь у конкурсі й посіли третє місце із проектом «Україна: шлях можливостей».

Ідея проекту полягає у тому, що додавши прискорення економіці шляхом створення «точки опори», можна змінити країну, відновивши й «перезапустивши» її економіку. Україна, яка має унікальне географічне положення, на думку студентської команди, може стати важливою й незамінною ланкою в європейських та азійських інтеграційних процесах. Проект відрізняється метафоричністю. За допомогою динаміки зовнішніх об'єктів активізуються індивідуальні бажання до розвитку в рамках загального поступу країни. Подача матеріалу є проективною й динамічною. Через техніку малюнка дається розуміння того, яким чином можна зреалізувати масштабний проект реконструкції країни, задається тональність руху, прискорення.

Варто відзначити, що переможцем конкурсу стала концепція брен-

ду України як «молодої дівчини — нареченої, що повинна вийти заміж за чоловіка — Євросоюз» (м.Київ, команда КНТЕУ). Дніпропетровській команді більш реалістичним все ж таки видається проект самостійного руху й створення власного імені, власних компетенцій і власних унікальних пропозицій світовій спільноті. Аналогічну думку поділяє й один із членів журі — директор інформагенції «Статус Кво» Конопля Олена Володимирівна, що заснувала індивідуальну премію за «Обґрунто-

ваність, системність і реалістичність при складанні проекту», яка, власне, і дісталася команді ДНУ.

Окрім того, команда отримала перемогу у номінації «Найкращий презентаційний фільм» (для тих, хто зацікавився: посилання http://www.youtube.com/watch?v=vJRvMMVZ8&feature=mfu_in_order&list=UL, або пошук у Google за назвою проекту «Україна: шлях можливостей»).

Член команди Олена Присяжна отримала приз «За кращі відповіді на запитання», а також була нагороджена цінним сертифікатом від спонсорів конкурсу.

Команда ДНУ сподівається, що за допомогою представлених підходів світ можна буде змінити на краще, якщо сьогоднішні студенти — завтрашні фахівці — будуть мотивовані на побудову комфортної України — країни, яка буде рухатися й динамічно розвиватися.

Команда ДНУ й керівники проекту (проф. Бутиріна М.В. і доц. Іванова С.А.) висловлюють подяку керівникові дитячої художньої студії «Альтернатива» Голубу Володимирі Івановичу за допомогу в створенні малюнків і конкурсних відеоматеріалів.

*Кафедра реклами та зв'язків з громадськістю ФСЗМК
ДНУ ім. О.Гончара.*

■

Микола ДРОБІТЬКО на порозі свого першого шістдесятиліття

СВОЄ ПЕРШЕ ШІСТДЕСЯТИРІЧЧЯ СВЯТКУЄ КАРТОПЛЯНИЙ КОРОЛЬ МИКОЛА ДРОБІТЬКО

Вперше з Миколою Дробітько я познайомився якихсь півтора-два роки тому. Гарний приятель, співець аграрної Січеславщини Василь Перетяцько запросив на мою телевізійну програму добродія Миколу. Пригадую, тоді мова йшла про те, як зберегти та примножити у нашого селянина споконвічне прагнення любити та шанувати батьківську землю, одне слово — бути господарем, на Богом даних українцям найкращих у світі чорноземах. Понині пам'ятаю, що сказав тоді на камеру Микола Дробітько.

— Бути господарем на землі це — вкладати працю і гроші в нашу годувальницю, а не вичавлювати з неї останнє. Як сьогодні не рідко чинять деякі горе-господарники...

А ще приємно було пригладати козацьку статуру добродія Миколи, його міцний, по — справжньому чоловічий потиск правиці та відкритий, простий і водночас мудрий погляд. Було в цій особистості щось від житньої паляниці. На смак нічого надзвичайного і на вигляд кулінарної вишуканості жодної. Але як запашно,

поживно і як правдиво! Такі люди, як Микола Дробітько, сіль нашої землі. З козацьких часів й по-сьогодення проростають вони талановитими і могутніми паростками на наших святих українських чорноземах попри татарські набіги, московські навали і польські визиски. Одне слово, вільні люди навіть у невольницьку пору.

Дорога за мірками нашої глибинки була майже люксова. Позаду залишився райцентр Магдалинівка. Як на мене, одне з найприємніших селищ нашого краю. Люд живе у ньому працюючий, старається впорядкувати своє життя — буття й хлібом, й піснею. Тому хоча й нечасто так хороше мені бувати у Магдалинівці. Тут панує і наше слово, і наш звичай, і наша працюючість. Приїжджих в тутешніх місцях, на відміну від півдня та сходу області, мало. Отож, українську кров не розбавили неробством та пиятикою. Вона тут міцна, по-козацьки справді гаряча та водночас лагідна. Але моя дорога пролягає далі, до колишнього так само райцентру, села з соковитою назвою Котівка. Ця посілість, так би мовити, «катедра» славного господаря Миколи Дробітька.

«Бабине літо» як маляр —

нездаро то тут, то там замастило жовтою фарбою віти дерев та гарбузи-поросята вже на прибраних від городи-ни обійстях. В повітрі пахне свіжістю і прохолодними ночами, а блакитна височінь неба нагадує про швидку зиму. Та поки-що тепла пора милує око приготовленою до вечора року наддніпрянською природою. Микола Дробітько запросив відвідати картопляні жнива в його господарстві з такою ж назвою, як і село «Котівка». В області та, здається, у всій Україні немає такого могутнього виробничника картоплі, як Микола Дробітько. На загал, це значна проблема українського агропрому. Адже 80 відсотків картоплі, котру споживають в країні, так би мовити, від дядька. Себто, з присадибного господарства пересічного вітчизняного селянина. А з огляду на популярність «другого хліба» і в Україні, і у світі вирощування картоплі могло б бути дуже й дуже прибутковою справою.

Однак, таких потужних виробничників картоплі, як Дробітько, в країні можна перерахувати по пальцях. Картопля — культура доволі вибаглива. Наприклад, без поливу розраховувати на гарний врожай взагалі не можливо. А ще спеціальна сільсько-господарська техніка, технологія вирощування, насін-

невий фонд. У добродія Миколи все це, як то кажуть, за європейським стандартом. Полівні установки — австрійські, картопляні комбайни — німецькі, технологія вирощування і сорти картоплі — з Голландії. А ще працьовитість, відповідальність котівців та адміністративний талант самого Дробітька. Ось і вирощують нині на Магдалинівщині врожаї більші, аніж навіть у тій же Голландії. Результат для України поки-що нечуваний. Але як тут не вдихнути на повні груди від позитиву. Значить таки можемо не гірше від цивілізованого світу!

Чорний, трохи припалий пиллом степових доріг, директорський джип «Лексус» чекає на мене побіля в'їзду на картопляне поле. Їздити на такій машині Микола Дробітько має повне моральне право. По-перше, не вкрав, а заробив. А, по-друге, заробітна плата у господарстві «Котівка» в найкращих працівників у сезон складає тисячу-півтори американських зелених. Знову ж таки, не у ледачих і не в п'яниць. Останніх просто не має, між іншим, у господарстві. Такі гроші отримують, скажімо так, найкращі,

найздібніші. Пересічно тут заробляють до 5 тисяч гривень на місяць. Знову ж таки дуже й дуже пристойний показник для вітчизняного аграрного сектору.

Я сідаю поруч з Миколою Дробітьком в його престижне і вигідне авто. Ще одна риса котівського керівника — демократизм і доступність до нього людей. В спадок від «совєтчини» в Україні часто — густо залишилася адміністративна пиша начальства. А нині ще помножена на грубу копійку, яку має господар порівняно з простим селянином. Дробітько не з таких примітивів. Як правдивий кошовий він поряд з простим козаком і в радості, і в горі. А якщо й пересів у «Лексус», то керівницю крутить сам. Панські звички — витрачати гроші на зарплату водієві відкинув як пережиток минулого. Краще ці кошти підуть на нове обладнання в господарстві та науку вирощування добірної картоплі.

Ми повільно їдемо полем, де трійко заморських машин вправно вибирає з землі добірну, крупну, одна в одну картоплю і ділимося простим і буденним. Як вдома. Чи вдаю була остання рибалка і як

краще засолити на зиму кавуни в діжці. Раптом мій водій зізнається.

— Ось це переживу 23 — те жовтня і піду у відпустку. По правді, добре втомився за це літо. Все ж таки не ті вже літа...

Я подумки вдаряю себе по лобі. А це ж Миколі Дробітько цього жовтня шістьдесят літ! Гей-гей летять наші роки, як дикі гуси в теплі краї. Поволі, але беззупино та безповоротно.

— Мабуть, орден тобі дадуть з цієї okazji...

— Не знаю. Я тим не переймаюся. Ніколи. А головне, що люди скажуть. Скажуть, що Микола Дробітько не даремно шість десятиків років світ топтав, ото й найбільша нагорода...

І знову правий мудрий і простий господар. Справді, то найбільша відзнака для кожного з нас на землі суцього: що люди скажуть. Але я певен — про Миколу Дробітько люди скажуть лише добре слово. Заслужив. Ну, а цей коротенький допис нехай стане і нашим вітанням з нагоди першого шістдесятиріччя Миколи Дробітька.

■

• НАШОГО ЦВІТУ ПО ВСЬОМУ СВІТУ

ВІДКРИТО НОВИЙ ПАМ'ЯТНИК УКРАЇНСЬКІЙ ПИСАНЦІ В БРАЗИЛІЇ

На початку вересня цього року в бразильському місті Іраті, що у штаті Парана урочисто відкрито новий пам'ятник відомій в усьому світі українській писанці. Монумент було виконано на прохання мера міста Ідіра Тревізо. У такий спосіб влада Іраті відзначила сторіччя з дня заснування української церкви Святого Серця Ісуса. Пам'ятник вилито з бронзи, у яку вкраплено керамічні пластини, і важить він більше 800 фунтів.

Як зазначив на відкритті монументу президент Українсько-Бразилійської репрезентації Віторіо Соротюк, такий жест з боку держави свідчить про вшанування спільнотою цієї країни ролі української громади в розбудову Бразилії, визнання наших національних культурних цінностей.

Влас. інформ.

ЧЕРЕПАХА НАТАЛКА І «ЧОРТОВА» ДЮЖИНА

ДИТЯЧА СТОРІНКА

— Завтра 13-те. Кажуть, воно нещасливе,
— плакався тритон Тришка черепащі
Наталці. — Я чомусь боюся...

— Нісенітниці, — сердито відповіла
Наталка.

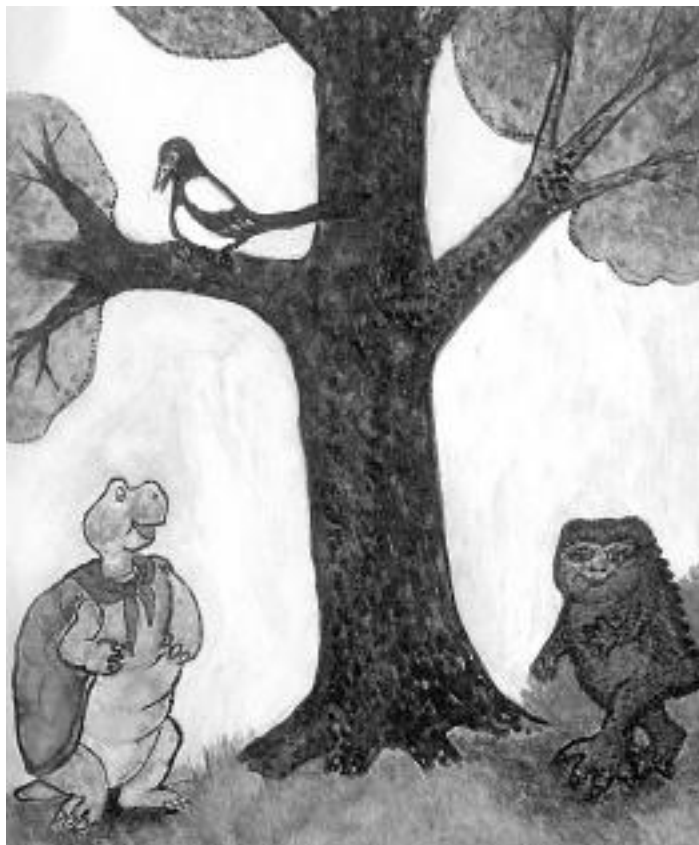
— У ці забобони тільки звірята і вірять.

— Його ще «чортовою» дюжиною назива-
ють, — не слухаючи, стогнав Тришка. —
Он, сорока Соня розповідала, що 13-го числа
минулого місяця ледь не потрапила у пащу
до лисиці. Найкращу пір'їну з крильця
втратила.

— Ото вже та сорока Соня, — з докором
похитала головою Наталка. — Це вона за
свою любов до пліток поплатилася. Не треба
було поруч із лисицею сидіти і базікати зай-
ве.

— Все одно я бо-ю-у-у-ся, — квилів три-
тончик. — Якщо день для інших не-
щасливий, то і для мене...

— Для кого це «для інших»? — взялася в

боки Наталка. — Он, у пуголівка
Грицька завтра хвіст відпаде.

І стане він жабенятком. Так що в
нього завтра — дуже щасливий день.

— Справді? — зацікавився
Тришка. — А Грицько нас на свято
запросить?

— Запросить, запросить, — запев-
нила Наталка. — Його мама вже торт
приготувала.

— З кремом? Шоколадний? — не
вгамовувався Тришка.

— Шоколадний, це точно, — під-
твердила Наталка.

— Добре, тоді я додому піду. Спати.
Щоб завтра скоріше настало, —
сказав Тришка.

Тепер тритон не боїться 13-го чис-
ла. А що ти про цей день думаєш?

МУДРІСТЬ НАРОДІВ СВІТУ: ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ

ІРЛАНДСЬКІ

Трое мають найгостріший зір:
яструб на дереві, лис у долині і
молода дівчина на гулянці.
Жінка й чорта може здолати.
Виправдання жінці легше знайти,
ніж фартуха.
Жінці досить через плече глянути,
щоб знайти привід.
Жіноче бажання — дорога штука.
Розтовк жінці голову і купив
пластиру на рану.
Не годиться до вдови залицятися,
коли вона ще на похороні.
Чоловік свої помилки при собі
держить, жінка ними ділиться.
Та, що на людях цілує, часто
наодинці стусанами годує.
Заробіток чоловіка видно не по його
одежі, аж по жінчиній.
Він так довго за нею ходив,
що черевикам а полегшало, коли
вони побралися.
Перед шлюбом ширше розплющуй
очі, а опісля — примружуй.
Любов живе коротко, а
ненависть — довго.
Поцілунок приємний, як і добра
страва, тільки на короткий час.
Любов'ю ділися з жінкою, а
таємницею — з матір'ю.
Трое найкращі, коли маленькі:
бджола, овечка і жіночка.

ІСПАНСЬКІ

Багата й красива удова одним оком
плаче, а другим підморгує.
При світлі свічки гарні не тільки
молодички.
Диня, як жінка, — коли вона добра,
то найкраща з усіх овочів,
а коли погана — то найгірша.
Жінка з чоловіком зв'язана одним
ликом.
Покажи свою жінку, і я скажу, який у
неї чоловік.
Розлука для любові, що для вогню
вітер:
малу любов гасить, а велику —
роздмухує.
Велика любов все прощає.
Розлука рання вбиває кохання.
Закохані гадають, що всі інші очей
не мають.
Куди тягнеться серце, туди й ноги
несуть.
Щастю, яке знайшла невродлива,
заздрить і красива.
Двоє, коли любляться, то й сваря-
чись, голубляться.
Яка ж любов могутня й свята, що й
бридкого на красеня оберта.
Любов, як хвороба, — що старіша,
то сильніша.
Коли щастям серце повне, тоді
говорять вуста.

КАЗАХСЬКІ

Хороша жінка — вдома рай,
погана — хоч з дому тікай.
Цікава жінка багато питає, зла жінка
багато плаче.
І таке буває: жінка на чоловіка
дивиться, а чоловік землю
розглядає.
Дім без жінки — сирота.
Де кумис, там його і наливають; де
дівчата, там і музики грають.
Червоніла, соромилась та й дівкою
стала.
Пішла сита просити та там і заміж
вийшла.
Туди, де весілля гуде, і спілий
дорогу знайде.
Тобі, доню, кажу, а ти, невістко,
слухай!
Жінка, люба чоловікові, люба й
людям.
Роботяща жінка позичає вовну,
ледача — воду.

• РЕКЛАМА

ШВИДКО
ЗРУЧНО
ПРЯМО В РУКИ

Найшвидший і найбільш надійний посилковий сервіс до України та країн СНД. Порівняйте терміни доставки пакунків через компанію MIST з другими компаніями і переконайтесь в цьому самі.

- ДОСТАВКА КОРАБЛЕМ
В Україну: 30-40 днів
В Москву: 30-40 днів
В Ст. Петербург: 35-45 днів
Решта регіонів на www.meest.us
- ВІДПРАВКА АВІА І МОРСЬКИХ ВАНТАЖІВ
- ДОСТАВКА АВТОМОБІЛІВ У КОНТЕЙНЕРАХ
- УПАКОВКА І СТРАХУВАННЯ
- ПЕРЕКАЗ ГРОШЕЙ ЗА НАЙНИЖЧИМИ ЦІНАМИ

ЕКСПРЕС ДОСТАВКА ПОСИЛОК:
В Україну: 3-5 робочих днів
В Москву: 5-7 робочих днів

MIST MEEST

1-800-288-9949 www.meest.us

Marketing and design by imaginestudio.com

Першим глядачем прем'єри став університет

Напередодні Дня міста в Дніпропетровському академічному музично-драматичному театрі імені Тараса Шевченка прем'єрою безсмертної музичної комедії Григорія Квітки-Основ'яненка «Шельменко-денщик» у постанові народної артистки України Лідії Кушкової розпочався новий 93-й театральний сезон. Першим глядачем іскрометної вистави став колектив Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

На початку весни цього року в університеті було створено культурологічний клуб «В гостях у ректора ДНУ». На першу зустріч «Про театр із перших вуст» ректор Микола Поляков запросив директора-художнього керівника театру, народного артиста України, кандидата мистецтвознавства Валерія Ковтуненка. Валерій Степанович жваво спілкувався зі студентською та викладацькою аудиторією, відповідав на численні запитання, розкрив тонкощі театрального мистецтва, співав власні авторські пісні.

На другу зустріч до клубу завітали провідні актори театру: народні артисти України Лідія Кушкова — режисер-постановник більше 30 вистав, лауреат багатьох конкурсів у галузі театрального мистецтва та Михайло Чернявський, який зіграв на сцені театру 156 ролей і став неодноразовим переможцем конкурсу «Січеславна», а в 2010 році переміг у номінації «Лицар театру».

А на відкриття нового сезону театр ім. Шевченка запросив вже до себе колектив ДНУ. На так званий «День університету» на прем'єрну виставу завітали проректори, декани та їх заступники, завідувачі кафедр, студенти всіх факультетів та їх куратори на чолі з ректором. Гостинна зала театру була переповнена вдячними глядачами, їх частий гучний сміх та оплески надихали акторів. І це невипадково, бо вряч чи знайдеться людина, яка не посміхнеться, почувши назву «Шельменко-денщик». Ця класична комедія-водевіль протягом багатьох десятиліть не полишає сцени театрів. І цілком закономірно, адже тут присутні усі складові успіху: соковитість, яскравість характерів, хитромудра інтрига, що її плете бувалий в багатьох бувальцях Шельменко, прагнучи з'єднати закохану пару. А поруч наївно-комічні батьки — патріархальні поміщики Шпаки і, ясна річ, жених, що безнадійно залицяється. Все це, помножене на акторський кураж та багатобарвність театральних засобів, породжує веселе, дотепне не без моралі дійство. Глядачам — відпочинок, розвага й водночас урок, піднесений Шельменком.

У виставі були задіяні народні артисти України Лідія Кушкова, Михайло Чернявський, Василь Крачковський (Шельменко, до речі, випускник ДНУ), заслужена артистка України Людмила Болонська, Світлана Сушко та інші. Художник-постановник — заслужений працівник культури України Володимир Бобров, балетмейстер — В'ячеслав Івлюшкін.

ФОТО: кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та корекційної освіти Зоя БОНДАРЕНКО.

З боку ректора ДНУ Миколи ПОЛЯКОВА до виконавця головної ролі у виставі Василя КРАЧКОВСЬКОГО особлива увага. Адже він випускник Дніпропетровського університету.

Артисти вдячні за увагу глядачів по завершенню вистави.

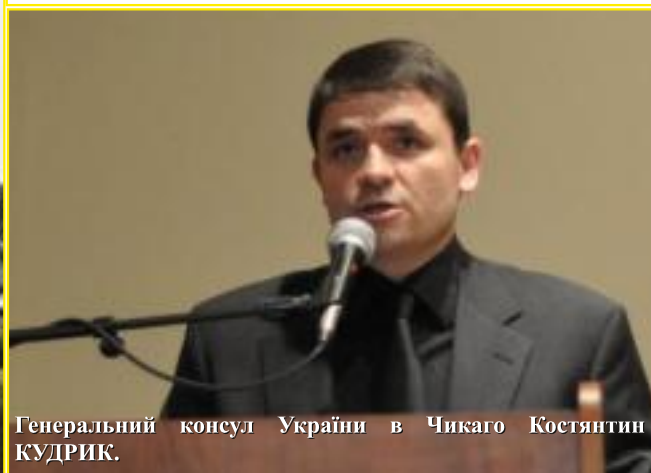

Подячне слово ректора Миколи ПОЛЯКОВА режисеру вистави, Народній артистці України Лідії КУШКОВІЙ.

Жалобний вінок побіля символічного меморіального хреста у пам'ять безвинно закатованих жертв, який встановлено українцями Чикаго в одному з найбільших міст Америки.

18-го вересня 2011 року в церкві Святого Андрія Первозваного Української Православної Церкви Київського Патріархату у Чикаго за підтримки Фундації Українського Геноциду (голова Микола Міщенко) вже традиційно пройшла жалобна панахида по жертвах Голодомору 1932-1933 років. Українська спільнота одного з найбільших міст Америки та його околиць зішлася, щоб вшанувати безвинно замордовані жертви сталінських репресій. Не зважаючи на конфесійну приналежність духовенство та віруючі, в переповненій по вінця церкві, молилися одними устами і одним серцем за закатованих штучним голодом українців. Після жалобної служби Божої відбулася ще низка заходів з нагоди страшної події в житті нашого народу на початку минулого сторіччя. Нехай же всі, кому не байдужі милосердя, співчуття і справедливість, хто прагне перемоги добра над злом, запалить в своєму серці свічку пам'яті за мільйони невинних жертв, замучених страшною нелюдською смертю. Нехай у серці кожної людини, які люблять Україну, засвітиться вогник скорботи та світло надії — щоб такий варварський злочин ніколи не повторився.

Генеральний консул України в Чикаго Костянтин КУДРИК.

Незгасима свічка пам'яті з рук юних американців українського походження.

Під час жалобної панахиди в церкві Святого Андрія Первозваного.

Слово має голова Фундації Українського Геноциду пан Микола МІЩЕНКО

Українська молодь в США так само пам'ятає про трагедію свого народу.

THE MAIN ORGANIZERS OF THE HOLODOMOR-GENOCIDE

Leonid Brezhnev
 Second in the Communist Party hierarchy, Secretary of the USSR Communist Party, 1929-1930. Stalin's loyal Soviet-born special commissioner to monitor grain collectivization in the Northern Caucasus and Ukraine, particularly in the Odessa region. One of the staunchest defenders of mass repression. Nicknamed "Iron Lector".

Vyacheslav Molotov
 Second in the Communist Party hierarchy, Head of the Council of People's Commissars (Soviet Government). One of Stalin's closest lieutenants. He personally organized the collectivization of grain in Ukraine. Together with Stalin he signed the law "On the Laws of Grain", mandating delivery of Ukrainian peasants.

THE MAIN EXECUTORS OF THE HOLODOMOR-GENOCIDE IN UKRAINE APPOINTED BY STALIN

Leonid Brezhnev
 First Secretary of the Communist Party of the Soviet Union, 1959-1986. He was the main executor of the grain requisitioning policy in Ukraine.

Vladimir Sholokhov
 Soviet writer and Nobel Prize laureate. He was the main executor of the grain requisitioning policy in Ukraine.

Yuri Zhukov
 Soviet general and military leader. He was the main executor of the grain requisitioning policy in Ukraine.

Pyotr Pospelov
 Soviet Secretary of the Communist Party. He was the main executor of the grain requisitioning policy in Ukraine.

Sergiy Petrovich
 Soviet official and politician. He was the main executor of the grain requisitioning policy in Ukraine.

Yevgeny Chervinskiy
 Soviet Secretary of the Communist Party. He was the main executor of the grain requisitioning policy in Ukraine.

THE MAIN ENGINEER OF THE HOLODOMOR-GENOCIDE

Joseph Stalin, General Secretary of the Communist Party of the USSR, dictator of the USSR from the mid-1920s.

J. Stalin: "The national problem is, in fact, the peasant problem".
Pravda Photo, 27 January 1933

"Unless we begin to rectify the situation in Ukraine, we may lose Ukraine..."
Radio's letter to C. Ruzvelt, 17 August 1933

In the early 30s of the 20th century, Stalin's regime committed a horrendous act – exterminating millions of people in the center of Europe – in the area considered the breadbasket of the USSR. This crime came to be known as the Holodomor (from the Ukrainian word 'Holod', starvation, 'morid' and 'mor', 'to devour' collectively).

The ultimate cynicism of Stalin's act was to submit an ancient nation of grain-growers to the most horrible form of death – starvation.

EXECUTION BY HUNGER: THE UNKNOWN GENOCIDE OF UKRAINIANS

1932-1933
 What do you know about it?

More than 7.5 million victims.

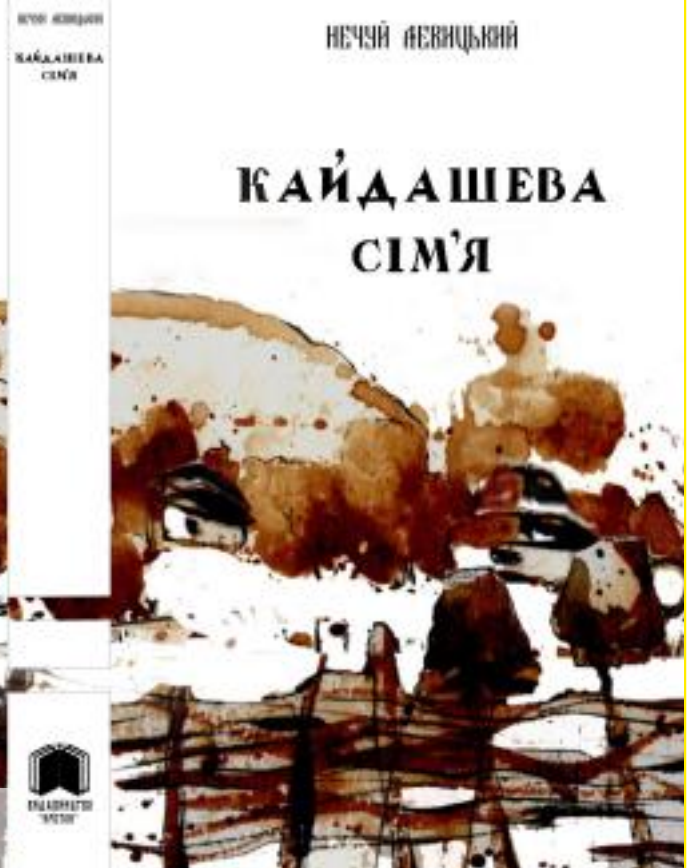

На фото: Під час жалобної панахиди в церкві Святого Андрія Первозваного; українська діаспора США докладає чимало зусиль, аби західний світ якнайбільше дізнався про трагедію нашого народу в 1932—1933 роках. Ось такі ілюстративні матеріали, котрі були розповсюджені англійською мовою, розповідають про геноцидний голод в Україні.

• НА КОНКУРС ТВОРЧОЇ
МОЛОДІ МАРУСИ ТА ІВАНА ГНИП

Ескіз обкладинки до «Кайдашевої сім'ї»
І. Нечуя-Левицького

Плакат «Фестиваль музики у Польщі»

Одним з цьогорічних претендентів в номінації образотворче мистецтво на відзнаку у конкурсі молодих авторів, започаткованому відомою українською родиною меценатів з Каліфорнії Іваном та Марусею Гнип (США), є молода художниця з Дніпропетровська — Наталя Касянова.

Після завершення навчання у Дніпропетровському театраль-но-художньому коледжі за спеціальністю «Декоративно-ужиткове мистецтво» (2005 року) та Дніпропетровському національному університеті за спеціальністю «Поліграфічний дизайн» (2010 року) Наталя брала активну участь у багатьох художніх акціях та виставках, зокрема у Всеукраїнському карпатському пленері (міста Болехів та Івано-Франківськ, 2003), фестивалях дизайну «Корова» (Дніпропетровськ), молодіжних та студентських виставках в залах Національної спілки художників України (2004), у музеї «Літературне Придніпров'я» (2008), Палаці студентів ім. Ю.Гагаріна (2009), Люблінському університеті (Польща, 2008) та інших.

Наталя Касянова створила дуже вдалу серію театральних плакатів до вистав відомого дніпропетровського театру одного актора «Крик» Михайла Мельника (наприклад, до вистав «Гріх» за М.Коцюбинським, «Табу» за Л.Толстим та ін.), також плакатний диптих «Фестиваль музики у Польщі». Вона розробила дизайн та ілюстрації до цілої низки книжок українських авторів, зокрема до «Кайдашевої сім'ї» І. Нечуя-Левицького, казки «Пан Коцький», до книги казок та легенд Надпоріжжя «Бороскання». Вийшли друком оформлені нею твори письменників та поетів Н. Тубальцевої, В. Старченка, С. Катюшиної, К. Поліщук.

Наталя Касянова нині є дизайнером шпалер на одному з підприємств міста, де створює оригінальні мотиви настінного декору. Паралельно вона продовжує роботу на ниві книжкового та плакатного мистецтва. У своїй творчості молода мисткиня використовує модерну художню мову, проте спирається на національні традиції українського мистецтва. І в цьому вбачасмо запоруку її успіху.

Олена ГОДЕНКО-НАКОНЕЧНА,
мистецтвознавець, член Національної спілки
художників України.